

Ιεροσόλυμα καὶ Ἅγιον Φῶς: Μῦθος, Ἀπάτη, ἢ Γεγονὸς Ἱστορικό;

Περιεχόμενα

- α. Εἰσαγωγή.
- β. Σκοπὸς τῆς συγγραφῆς.
- γ. Τὸ φαινόμενο τοῦ Ἁγίου Φωτός.

Μέρος Πρῶτο

Ἡ Ἁγία Γῆ τῶν Ἱεροσολύμων

1. Γολγοθᾶς καὶ Τάφος τοῦ Χριστοῦ. Προϊστορία τοῦ Τόπου.
2. Χρονολογικὴ τοποθέτηση τοῦ Θείου Δράματος.
3. Ποιὸς εἶναι ὁ χρόνος τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ;
4. Ποιὸς ἦταν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ποὺ εἶδε τὸν Ἀναστάντα Χριστό;
5. Τὸ γεγονός τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου. (Θεολογικὴ Ἑρμηνεία)
6. Ἡ πρώτη Ἐκκλησία τῶν Ἱεροσολύμων. Οἱ καταστροφές τῆς πόλης καὶ ὁ Πανάγιος Τάφος.
7. Ἡ Πρώτη καταστροφὴ τῶν Ἱεροσολύμων:
Ἔτος 70 μ.Χ., ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους.
8. Ἡ Δεύτερη καταστροφὴ τῶν Ἱεροσολύμων:
Ἔτος 136 μ.Χ., πάλι ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους.
9. Τρίτη καταστροφὴ τῆς Ἱερουσαλήμ: Ἔτος 614 μ.Χ., ἀπὸ τοὺς Πέρσες.
10. Τέταρτη καταστροφὴ: Ἔτος 637 μ.Χ., ἀπὸ τοὺς Ἀραβες.
11. Πέμπτη καταστροφὴ: Ἔτος 1099, ἀπὸ τοὺς Σταυροφόρους.
12. Ἑκτη καταστροφὴ τοῦ Ναοῦ: Ἔτος 1808, ἀπὸ πυρκαγιά.
13. Σύγχρονη ἀνασκαφὴ τοῦ Παναγίου Τάφου.

Μέρος Δεύτερο

Διαχρονικὲς Ἐμφανίσεις τοῦ Ἁγίου Φωτός

1. Ὁ Γολγοθᾶς: Μορφή καὶ Ἱστορία του.
2. Ὁ Πανάγιος Τάφος.
3. Μαρτυρίες γιὰ τὸ Ἅγιο Φῶς.
 - α. Ἡ πρώτη παρουσία τοῦ Ἁγίου Φωτός.
 - β. Ὁ Ὕμνος «Φῶς ἰλαρόν».
 - γ. Τὸ κτίσιμο τοῦ Ναοῦ κατὰ τὸν 4ο μ.Χ. αἰῶνα καὶ ὁ Ἅγιος Γρηγόριος τῆς Ἀρμενίας.
 - δ. Τὸ Ἅγιο Φῶς ἐμφανίζεται μετὰ τὴν καταστροφὴ ἀπὸ τοὺς Πέρσες (7ος αἰ.).
 - ε. Τὸ περιστατικὸ μὲ τὸν Ἅγιο Θεόδωρο Σαββαΐτη (836 μ.Χ.).
 - ς. Ἡ μαρτυρία τοῦ Ἀραβα Ἱμπν Ἀλ-Κᾶς (940 μ.Χ.).
 - ζ. Ὁ Πέρσης γιατρὸς Ἀλ-Μασίχι (990 μ.Χ.).
 - η. Τὸ ἱστορικὸ τῆς καταστροφῆς τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως ἀπὸ τὸν χαλίφη τῆς Αἰγύπτου Ἀλ-Χακίμ (1009 μ.Χ.).
 - θ. Τὸ Ἅγιο Φῶς ἐμφανίζεται μετὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ 1009.
 - ι. Οἱ Σταυροφορίες καὶ τὸ Ἅγιο Φῶς.
 - ια. Τὸ Ἅγιο Φῶς ἀναβλύζει μέσα ἀπὸ τὸν κίονα (1579 μ.Χ.).
 - ιβ. Οἱ ἐπιστημονικὲς μετρήσεις τοῦ Ρώσου φυσικοῦ Ἀντρέϊ Βολκόβ, τὸ Μ. Σάββατο, τὸ ἔτος 2008.
 - ιγ. Μαρτυρία τοῦ γράφοντος (1977) ἀπὸ τὸν Μοναχὸ Μητροφάνη καὶ πῶς εἶδε ἐκεῖνος τὸ Ἅγιο Φῶς (1926).

■ «Δεῦτε λάβετε Φῶς ἐκ τοῦ Ἀνεσπέρου Φωτός...»

Ἱεροσόλυμα καὶ Ἅγιον Φῶς: Μῦθος, Ἀπάτη, ἢ Γεγονὸς Ἱστορικό;*

α. Εἰσαγωγή

«**Αὐτός** θὰ εἶναι σημεῖο ἀντιλεγόμενο», προφή-
τευσε στὴν Ἱερουσαλὴμ φωτισμένος ἀπὸ τὸ
Ἅγιο Πνεῦμα ὁ δίκαιος καὶ εὐλαβὴς **Συμεὼν ὁ Θεο-
δόχος**, κρατώντας στὴν ἀγκαλιά του τὸ «**παιδίον Ἰη-
σοῦν**», ὅπως ἐξιστορεῖ τὸ γεγονός τῆς Ὑπαπαντῆς
τοῦ Κυρίου ὁ Ἱερὸς Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς.

Τὰ θεόπνευστα αὐτὰ λόγια ἐπαληθεύονται στὸ διά-
βα τῶν αἰώνων, καθότι τὸ Πρόσωπο τοῦ Θεανθρώπου
Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ «*κεῖται εἰς πτώσιν καὶ ἀνά-
στασιν πολλῶν*», σύμφωνα μὲ τὴν ἴδια Προφητεία...

Ἠράγματι! Ἄλλοι Τὸν δέχονται καὶ ἀγαποῦν, ἄλλοι πάλιν Τὸν ἀμφι-
σβητοῦν καὶ πολεμοῦν, μέχρι καὶ στίς μέρες μας...

Ποιός, ἄραγε, νὰ εἶναι ὁ **Ἰησοῦς** ἀπὸ τὴν **Ναζαρέτ**; **Ἐνας** ἀπλὰ
«*καλὸς ἄνθρωπος*»; **Ἐνας** φιλόσοφος; **Ἐνας** ἀρχηγὸς μιᾶς θρησκείας,
σὰν τόσους ἄλλους, ποὺ κίνησε ὁμως τὸν φθόνο τῶν ἐχθρῶν Του, οἱ
ὁποῖοι τελικὰ πέτυχαν νὰ Τὸν ἐξοντώσουν, μὲ τὸν πιὸ φρικτὸ μάλιστα
καὶ ἐπώδυνο σταυρικὸ θάνατο;

Ὅχι! **Ἡ** παγκόσμια Ἱστορία (ἢ ὅποια σημειωτέον διαιρέθηκε σὲ
πρὸ Χριστοῦ καὶ μετὰ Χριστόν), κυρίως ὁμως ἡ ζωὴ καὶ ἡ Λειτουργικὴ
ἐμπειρία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, μαρτυροῦν πὼς **εἶναι ὁ Ἐναν-
θρωπήσας Λόγος** τοῦ **Πατρός**, ὁ **Ἴδιος ὁ Θεὸς** ποὺ κατέβηκε στὴν γῆ
καὶ ἔγινε ἄνθρωπος γιὰ μᾶς...

Ὁ Ἰησοῦς εἶναι **Πρόσωπο ἱστορικό**, ἔζησε καὶ ἔδρασε σὲ συγκε-
κριμένο τόπο καὶ χρόνο. **Υ**πάρχουν ἱστορικὲς μαρτυρίες γι' αὐτὸ (ὅπως

είναι π.χ. τοῦ Ἰουδαίου ἱστορικοῦ Φλάβιου Ἰώσηπου, τῶν Ρωμαίων Τάκι-
του, Τίτου Λίβιου καὶ ἄλλων). **Ὅρισμένοι ἀναφέρονται μάλιστα καὶ στὸν
Σταυρικό Του θάνατο.**

Τὰ Ἱερὰ Κείμενα τῆς Ἁγίας Γραφῆς ὅμως κάνουν ἓνα βῆμα μπροστά:
Μᾶς ὀμιλοῦν καὶ γιὰ τὴν Ἑνδοξή Του Ἀνάσταση!

Σταυρὸς καὶ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ, ἀποτελοῦν τοὺς δύο πόλους
τῆς Χριστιανικῆς πίστεως. **Ὁ Σταυρὸς** εἶναι ὁ Ἄθλος. **Ἡ Ἀνάστασις**
τὸ Ἑπαθλον. **Τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία** θὰ μπορούσαμε νὰ τὴν χαρα-
κτηρίσουμε εὐστοχα, ὡς τὴν κατεξοχὴν **Ἐκκλησία τῆς Ἀναστάσεως...**

«Ἄν ὁ Χριστὸς δὲν εἶχε πραγματικὰ ἀναστηθεῖ...», γράφει ὁ **Ἀπόστο-
λος Πέτρος** στὴν Καθολικὴ Ἐπιστολὴ του, *«τότε θὰ ἦταν ματαίᾳ ἡ πίστις
καὶ τὸ κήρυγμά μας».* **Εἶναι** δηλαδὴ σὰν νὰ μᾶς λέει ὁ Σίμων - Πέτρος:

*«Γιὰ ποιό πράγμα νὰ σᾶς μιλήσουμε ἐμεῖς οἱ Ἀπόστολοί Του; **Νὰ** ποῦμε
ὅτι Τὸν ζήσαμε, Τὸν ἀκούσαμε, Τὸν εἶδαμε νὰ πεθαίνει πάνω στὸ Σταυρὸ
καί... πάει τελείωσε; **Ὅχι!** Δὲν εἶναι αὐτὸ τὸ περιεχόμενο τοῦ κηρύγματός
μας. **Ὁμολογοῦμε,** ὅτι Τὸν εἶδαμε ζωντανὸ ἀνάμεσά μας, ἐκεῖ στὴ Γαλι-
λαία! **Ἐφαγε** μάλιστα ψάρι μαζί μας καὶ “ἀπὸ μελισσίου κηρίου”... **Καὶ**
μᾶς ἔστειλε νὰ κηρύξουμε αὐτὴ τὴν ἀλήθεια τῆς Ἀναστάσεως **“εἰς πάντα
τὰ Ἔθνη, ἀρξάμενοι ἀπὸ Ἱερουσαλήμ”!** Δὲν βγήκαμε στὸ κήρυγμα τοῦ
Εὐαγγελίου ἀπὸ μόνοι μας... **Ἀπλά,** ὑπακοῦμε σὲ Ἐκεῖνον ποῦ μᾶς ἔστει-
λε, εἴμαστε ἀπεσταλμένοι Του!»* (Ἀπόστολοι).

Μὲ βαθιὰ συντριβὴ μάλιστα ὁ ἴδιος ὀμολογεῖ, πὼς κάποτε Τὸν εἶχε
ἀρνηθεῖ... **Ὅρκιζόταν** πὼς δὲν Τὸν ἤξερε, μπροστὰ μάλιστα σὲ μιὰ δού-
λη, σὲ κάποιους ἄλλους ποῦ κάθονταν ἔξω στὴν αὐλή, τὴν ὥρα ποῦ
μέσα στὸ Πραιτώριο δικαζόταν ὁ Μεγάλος Ἀθῶος! **Ὁ** ἐνθουσιώδης
ἐκεῖνος μαθητῆς, ὁ ὁποῖος στὸν Μυστικὸ Δεῖπνο, ἔλεγε πὼς δὲν θὰ Τὸν
πρόδιδε ποτέ! **Τρεῖς** φορές ὅμως Τὸν εἶχε ἀρνηθεῖ, ἐκείνη τὴ δραματικὴ
νυχτερινὴ ὥρα, μέχρι ποῦ λάλησε ὁ πετεινός... **Καὶ** τότε θυμῆθηκε τὰ
λόγια Του! **Καὶ** «ἐξελθὼν ἔξω ἔκλαυσε πικρῶς...».

Ἀπὸ τὴ στιγμὴ ἐκείνη γεννιέται ὁ Νέος ἄνθρωπος, ὁ «ἐν Χριστῶ». **Αὐτὸς**
ποῦ «ἔπαθε καὶ ἔμαθε» νὰ μὴ στηρίζεται πιά στὸ «ἐγώ» του,
ἀλλὰ νὰ ἐξαρτᾶ τὰ πάντα στὴ ζωὴ του ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου του...
Καὶ γιὰ τὸν λόγο αὐτό, ὁ Ἀναστάς μὲ τὴν τριπλῆ ἐρώτηση **«Σίμων Πέ-
τρε, ἀγαπᾶς με;»** καὶ μὲ τὴν ἐξίσου τριπλῆ ὀμολογία τοῦ μαθητῆ: **«Σὺ
Κύριε, ζέρεις ἂν Σὲ ἀγαπῶ»,** θὰ δεχθεῖ τὴν μετάνοιά του, θὰ ἐξαλείψει
μὲ τὴν Φιλανθρωπία Του τὴν ἄρνηση καὶ θὰ τὸν ἀποκαταστήσει στὸ
Ἀποστολικὸ ἀξίωμα. **Ἐνα** ἀξίωμα ὄχι δόξας καὶ τιμῶν τοῦ πρόσκαιρου
τούτου κόσμου, ἀλλὰ θυσίας καὶ ἀδοξίας, μὲ κατάληξη τὴν μετοχὴ καὶ
στὸν τρόπο τοῦ δικοῦ Του Σταυρικοῦ θανάτου: **«Δὲν ἀξίζω νὰ πεθάνω
ἐγὼ ὅπως ὁ Σωτῆρας μου... σταυρῶστέ με, μὲ τὸ κεφάλι πρὸς τὰ κάτω...»**

εἶπε ταπεινά, τότε πού τὸν συνέλαβαν στὴ Ρώμη στὸν διωγμὸ τοῦ Νέ-
ρωνος. **Γ**ιὰ νὰ ἀνέλθει ἔτσι θριαμβευτικὰ μέσῳ τοῦ μαρτυρίου ὁ Πρωτο-
κορυφαῖος στὸν Οὐρανό, καὶ νὰ Τοῦ δώσει ἐκεῖ ὁ Ἀναστάς «τὰς κλεῖς
τῆς Βασιλείας». **Μ**ὲ τὸν τρόπο αὐτὸ πέρασε ἀπὸ τὸν **Σταυρὸ** στὴν **Ἀνά-
σταση** (ὅπως ἐξάλλου συνέβη καὶ μὲ τοὺς ἄλλους Ἀποστόλους, πλὴν
τοῦ «*Ἠγαπημένου Μαθητοῦ*» καὶ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου).

Τὸ βιβλίον τῆς Καινῆς Διαθήκης, οἱ «*Πράξεις τῶν Ἁγίων Ἀποστό-
λων*», καταγράφει αὐτὴ τὴν Σταυροαναστάσιμη πορεία τῶν Μαθητῶν
τοῦ Κυρίου, καθὼς καὶ τὴν ἵδρυση τῆς Ἐκκλησίας.

Σταυρὸς καὶ Ἀνάστασις, συνεπῶς, εἶναι μεταξύ τους στενὰ συνδε-
δεμένα. **Ἄ**ν ὑπάρχει Ἀνάστασις χωρὶς Σταυρό... **Αὐ**τὸς φαίνεται πὼς
εἶναι ὁ λόγος, γιὰ τὸν ὁποῖο **Γολγοθᾶς** καὶ **Πανάγιος Τάφος**, ὡς κτίσμα-
τα στεγάζονται ἀπὸ τὸν 4ο μ.Χ. αἰ. στὸν ἴδιο χῶρο, στὸν **Πανίερο Ναὸ**
τῆς **Ἀναστάσεως**, τὸ λαμπρὸ αὐτὸ οἰκοδόμημα στὰ Ἱεροσόλυμα τῶν
εὐσεβῶν Αυτοκρατόρων καὶ Ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας μας Κωνσταντίνου
καὶ Ἑλένης!

* * *

β. Σκοπὸς τῆς συγγραφῆς

«**Σημεῖο ἀντιλεγόμενον**» ἀποτελεῖ ὅμως
στὶς μέρες μας καὶ τὸ **Ἅγιο Φῶς**.

Ἀκούγονται καὶ γράφονται τώρα τε-
λευταῖα πολλὰ, πὸν προκαλοῦν σύγχυ-
ση, ἀκόμη καὶ σκανδαλισμὸ στοὺς πνευ-
ματικὰ ἀστήρικτους...

Ἐδῶ καὶ πάνω ἀπὸ τέσσερις δεκαετίες,
ὁ γράφων ἔχει τὴν εὐλογία καὶ κάθε χρό-
νο παραλαμβάνει τὸ **Ἅγιο Φῶς**, τὸ ὁποῖο καταφθάνει τιμητικὰ μὲ σκά-
φος τοῦ Λιμενικοῦ ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ στὴν Αἴγινα. **Κ**αὶ ὡς ἱερεὺς, ἀνά-
βει μὲ αὐτὸ τὴν κανδήλα τοῦ Ἱεροῦ, προκειμένου νὰ μεταδοθεῖ μὲ τὸ
«*Δεῦτε λάβετε Φῶς*» στοὺς πιστοὺς τὸ βράδυ τοῦ Μεγάλου Σαββάτου,
λίγο πρὶν τὴν τελετὴ τῆς λαμπροφόρου Ἀναστάσεως στὸ προαύλιο τοῦ
Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ, τὸν τόπο τῆς ἐφημεριακῆς διακονίας του.

Ἀισθάνομαι λοιπὸν τώρα τὴν ὑποχρέωση –καὶ ἐκ τῆς ἱερατικῆς μου
συνειδήσεως– νὰ κάνω αὐτὴ τὴ δημοσίευση ἀναφορικὰ μὲ τὸ **Ἅγιο
Φῶς**, γιὰ νὰ μὴν εὐρεθῶ ἀναπολόγητος ἔναντι τῶν πολλῶν Εὐεργεσιῶν
τοῦ Θεοῦ στὴν εὐτέλειά μου κατὰ τὴν Ἡμέρα τῆς Κρίσεως. **Κ**αὶ τοῦτο,
ἐπειδὴ ἡ Φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ μὲ ἔχει ἀξιώσει στὸ παρελθὸν νὰ προσ-
κυνήσω γιὰ ὀκτῶ φορές στοὺς Ἁγίους Τόπους καὶ νὰ βιώσω ἐκεῖ πολὺ
δυνατὲς πνευματικὲς ἐμπειρίες, συνδεόμενος μὲ Ἁγίους ἀνθρώπους καὶ
συμμετέχοντας σὲ Θεῖες Λειτουργίες στὰ Πανάγια Προσκυνήματα.

Βέβαια, τὰ λειτουργικὰ καθήκοντα δὲν ἐπιτρέπουν στὸν γράφοντα

την αυτοπρόσωπη παρουσία του στα Ίεροσόλυμα, κατά το Μεγάλο Σάββατο... Άλλοι, όμως, οι όποιοι μεταβαίνουν κατά τις ημέρες του Πάσχα στην Αγία Πόλη, επιστρέφουν συγκλονισμένοι από το εκεί επιτελούμενο **θαῦμα** τῆς **ἀφῆς** τοῦ **Ἁγίου Φωτός**.

* * *

Τὸ ὡς ἄνω θέμα θὰ διερευνηθεῖ στὴ συνέχεια σὲ ἐπίπεδο ἱστορικό, θεολογικό καὶ ἐπιστημονικό. **Θὰ** ἐξετασθεῖ καὶ τὸ ἐνδεχόμενο ἂν ὑπάρχει κάτι τὸ «ὑποπτο», ἀναφορικά μὲ τὴν ἐμφάνιση τοῦ **Ἁγίου Φωτός**, ὅπως σκόπιμα ἀφήνουν νὰ ὑπονοηθεῖ διάφοροι καλεσμένοι τηλεοπτικῶν καναλιῶν κατὰ τὶς ἡμέρες τοῦ Πάσχα (γιατί μόνο τότε, ἄραγε;).

Τίθεται λοιπὸν ἐδῶ τὸ ἐξῆς ἐρώτημα: **Τί** εἶναι τὸ **Ἅγιο Φῶς**; **Εἶναι** μῦθος ἢ πραγματικότητα; **Μήπως** πρόκειται γιὰ τέχνασμα ὀρισμένων προσώπων; **Ἦ** εἶναι ὄντως ἓνα θαυμαστό γεγονός, τὸ ὅποιο συμβαίνει κάθε χρόνο ἐδῶ καὶ πάνω ἀπὸ δύο χιλιετίες, κατὰ τὴν ἡμέρα τοῦ **Μεγάλου Σαββάτου** στὰ **Ίεροσόλυμα** καὶ στὸν **Πανάγιο Τάφο**;

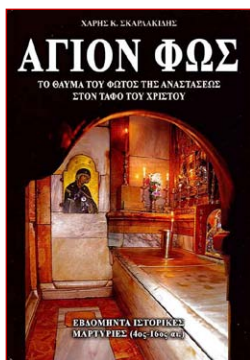
Εμεῖς δὲν θὰ κάνουμε τίποτε ἄλλο, ἀπὸ τὸ νὰ παραθέσουμε μερικὰ στοιχεῖα. **Δὲν** ἐπιζητοῦμε νὰ πείσουμε μὲ τὸ ζόρι κανένα... **Ἐξάλλου**, ὁ κάθε ἄνθρωπος διαθέτει καὶ σκέψη καὶ κρίση. **Εἶναι** ἐλεύθερος νὰ πιστέψει σὲ κάτι ἢ ὄχι, ἀφοῦ ὁ Καλὸς Θεὸς μᾶς ἐπλασε ἐλεύθερους, χαρίζοντάς μας τὸ πολύτιμο δῶρο τοῦ Ἀυτεξουσίου! **Κάθε** ἀντίθετη ἄποψη εἶναι βεβαίως σεβαστή, ἀρκεῖ νὰ εἶναι πλήρως αἰτιολογημένη καὶ νὰ μὴν ὑποκρύπτει ἰδιοτελεῖς σκοπούς...

Εὔκολο καὶ ἀνέξοδο εἶναι, τὸ νὰ κάθεται κάποιος ἀναπαυτικά στὴν πολυθρόνα του, καὶ νὰ ἀναρτᾶ στὸ διαδίκτυο, δογματίζοντας ἀβασάνιστα, ἐπιπόλαια καὶ ἀναπόδεικτα πάνω σὲ ἓνα γεγονός, γιὰ τὸ ὅποιο ὁ ἴδιος δὲν ἔχει προσωπικὰ ἴδια ἀντίληψη! **Κάτι**, πού **βιώνουν** ὅμως **κάθε χρόνο χιλιάδες ἄνθρωποι**, οἱ ὅποιοι στοιβάζονται κυριολεκτικά στὸν μεγάλο **Ναὸ** τῆς **Ἀναστάσεως** στὰ **Ίεροσόλυμα**, γιὰ νὰ ζήσουν αὐτὴ τὴν μοναδικὴ ἐμπειρία στὴ ζωὴ τους...

Τὸ δύσκολο πάντως εἶναι, μὲ πολλοὺς κόπους καὶ ἐξοδα, νὰ ταξιδέψει κάποιος σὲ διάφορα μέρη τοῦ κόσμου, νὰ μιλήσει μὲ κορυφαίους ἐπιστήμονες, νὰ εἰσέλθει στὰ ἄδυτα πολλῶν βιβλιοθηκῶν, νὰ μελετήσῃ μὲ τὴν βοήθεια ἐιδικῶν ἀρχαῖα χειρόγραφα (σὲ φωτοτυπία 22 Μεσαιωνικά, παραθέτοντας αὐτούσια ἀποσπάσματα στὴν Ἀραβικὴ, Περσικὴ, Ἀρμενικὴ, Λατινικὴ καὶ τὴν Ἑλληνικὴ γλῶσσα), καὶ μάλιστα ὅλα αὐτὰ νὰ τὰ ἐκθέσει σὲ ἓνα βιβλίο!

• **Αὐτὸ** ἀκριβῶς ἔχει κάνει ὁ ἐκ Θεσσαλονίκης ὁρμώμενος καὶ ὡς Ἀρχιτέκτων ἐργαζόμενος στὴν Ἀθήνα κ. Χαράλαμπος Σκαρλακίδης, ἀσχολούμενος παράλληλα μὲ τὴν ἱστορικὴ, τὴν ἀρχαιολογικὴ καὶ τὴν θεολογικὴ ἔρευνα.

Σὲ πρόσφατη τηλεφωνικὴ ἐπικοινωνία πού εἶχαμε, μᾶς ἐπέτρεψε εὐγενῶς νὰ χρησιμοποιήσουμε ὑλικὸ ἀπὸ ἓνα βιβλίο του, στὸ ὅποιο κατα-

γράφονται **70 μαρτυρίες εμφανίσεων** του Άγιου Φωτός, από τον 4ο μ.Χ αιώνα μέχρι σχεδόν τις μέρες μας (μάλιστα, όπως μάς είπε, οι μαρτυρίες αυτές έχουν ήδη ανέλθει σε 85!).

Στο βιβλίο αυτό, κάθε ενδιαφερόμενος μπορεί να ανατρέξει σε πρωτότυπες πηγές και στην σχετική βιβλιογραφία. Έκεί αναλύονται με σαφήνεια διάφορα ζητήματα αναφερόμενα στον **Πανίερο Ναό** της **Αναστάσεως** και ειδικότερα στον **Πανάγιο Τάφο** και στο **Άγιο Φως**. Τον ευχαριστούμε για την

πολύτιμη αυτή συμβολή του στην Πίστη και στην Έρευνα.

Στο τέλος του παρόντος παραθέτουμε κι' εμείς μιὰ δική μας προσωπική έμπειρία.

* * *

γ. Τὸ φαινόμενο τοῦ Ἁγίου Φωτός

Συμβαίνει αἰῶνες τώρα και ὑπάρχουν μαρτυρίες ὅτι, κάθε χρόνο τὸ μεσημέρι τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, ἢ **Ροτόντα** τῆς Στέγης και τὸ **Κουβούκλιο** τοῦ **Παναγίου Τάφου** καταναγάζονται ξαφνικά ἀπὸ ἕνα γαλαζόλευκο **Φῶς**, τὸ ὁποῖο στὴν ἀρχὴ δὲν **καίει**, δὲν **παρεμποδίζεται** ἀπὸ τὰ διάφορα ἀντικείμενα (ὅπως εἶναι λ.χ. οἱ τοῖχοι) και δὲν **ἀφήνει σκιές!** Εἶναι σὰν ἕνας **φωτεινὸς ἥλιος**, πὺ περιδιαβαίνει ἀστραπιαῖα τὸν χῶρο τῶν χιλιάδων προσκυνητῶν, μέσα στὸ τεράστιο Συγκρότημα τοῦ **Ναοῦ** τῆς **Αναστάσεως**. Ὅρισμένοι μάλιστα ἀπὸ αὐτοὺς διαβεβαιώνουν, ὅτι **ἀνάβουν** ξαφνικά ἀπὸ μόνα τους τὰ κεριά πὺ κρατοῦν στὰ χέρια τους!

(Κυκλοφοροῦν φωτογραφίες καρέ-καρέ, ὅπως και video ἀπὸ ἐπαγγελματικὴ λήψη τοῦ Studio Anghel τὸ Μεγάλο Σάββατο τοῦ 1996. Ἐκεῖ ὁ καθένας μπορεῖ νὰ παρατηρήσει ζωντανὰ τὸ ἐκπληκτικὸ αὐτὸ φαινόμενο).

* * *

Γιὰ μιὰ πολύπλευρη και σφαιρικὴ εἰκόνα αὐτοῦ τοῦ ὄντως θαυματοῦ φαινομένου, κρίνεται ἀπαραίτητο νὰ ξεκινήσουμε με τὸν **τόπο**, στὸν ὁποῖο αὐτὸ συμβαίνει, δηλαδή τὰ **Ἱεροσόλυμα**. Εἶναι μιὰ πόλη, ἢ ὁποῖα κατὰ τὸ παρελθὸν ἔχει γνωρίσει μεγάλες καταστροφές, ἔξι συγκεκριμένα τὸν ἀριθμὸ.

Στὸ **Πρῶτο Μέρος** προβαίνουμε σὲ ἕνα συνοπτικὸ Ὀδοιπορικὸ στὴν **Ἁγία Γῆ**, ἐξετάζοντας τὴν μορφολογία τοῦ ἐδάφους, τὶς Γεωπολιτικὲς συνθήκες, με παράλληλη ἀναφορὰ και στὴν Ἱστορία τοῦ τόπου.

Στὸ **Δεύτερο Μέρος** ἀναφερόμαστε σὲ ὀρισμένες καταγεγραμμένες περιπτώσεις εμφανίσεων τοῦ Ἁγίου Φωτός (κατ' ἐπιλογὴν και με χρονολογικὴ σειρά).

* * *

Μέρος Πρώτο

Ἡ Αγία Γῆ τῶν Ἱεροσολύμων

1. Γολγοθᾶς καὶ Τάφος τοῦ Χριστοῦ.

Προϊστορία τοῦ Τόπου

Κατὰ τὸ ἔτος 1960, οἱ τρεῖς Κοινότητες, οἱ ὁποῖες ἔχουν δικαιώματα στὸ ὅλο Συγκρότημα τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως (συγκεκριμένα, Ἕλληνες, Ρωμαιοκαθολικοὶ καὶ Ἀρμένιοι), ξεκίνησαν ἓνα εὐρὺ πρόγραμμα ἀνασκαφῶν, σὲ περισσότερες ἀπὸ δέκα τοποθεσίες μέσα σὲ αὐτὸν τὸν τεράστιο Ναό. **Τὸ** πρόγραμμα διήρκεσε γιὰ περισσότερο ἀπὸ τρεῖς δεκαετίες.

Τὰ εὐρήματα ὑπῆρξαν πραγματικὰ ἐντυπωσιακά: **Ἀποκάλυψαν**, ὅτι ὁ **Γολγοθᾶς** καὶ ὁ **Τάφος τοῦ Χριστοῦ** (πὺν ἀπέχουν μεταξύ τους μόλις 45 μέτρα), ἀποτελοῦσαν μέρος ἐνὸς **ἀρχαίου λατομείου**, διαστάσεων περίπου 200 μέτρων μῆκος, ἐπὶ 150 πλάτος. **Μέσα** σὲ αὐτό, ὁ **βράχος** τοῦ **Γολγοθᾶ** ἀποτελοῦσε ἓνα μέρος τοῦ βραχώδους ἐδάφους, τὸ ὁποῖο τελικὰ δὲν λαξεύτηκε, ἐπειδὴ ὁ ἀσβεστόλιθος mizzi hilu, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀποτελεῖται, θεωρήθηκε ὡς ὑλικὸ κατώτερης ποιότητας, σὲ ἀντίθεση μὲ τὸν ὑπόλοιπο ἀσβεστόλιθο (τύπου meleke) πὺν εἶναι ἀνώτερης.

• **Αὐτὸν** ἀκριβῶς τὸν **βράχο**, τὸν ὁποῖο ἀπέρριψαν οἱ ἀρχαῖοι λατόμοι, **ἐπέλεξε** ὁ **Υἱὸς τοῦ Θεοῦ** γιὰ τὸ Μυστήριον τῆς σωτηρίας ὅλου τοῦ κόσμου! **Εἶναι** ἓνας βράχος, πὺν βάσταξε τὸν **Ἐσταυρωμένο Θεάνθρωπο**, Ἐκεῖνον πὺν σήκωσε τὸ βάρος τῆς ἀμαρτίας ὅλων τῶν ἀνθρωπίνων γενεῶν!

Τὸν 1ο π.Χ. αἰῶνα, μὲ πρωτοβουλία τοῦ βασιλιᾶ Ἡρώδη αὐτὸ τὸ πρῶην λατομεῖο ἐγκαταλείφθηκε. **Οἱ** λάκκοι ἐκσκαφῆς καλύφθηκαν μὲ χῶμα καὶ ὁ τόπος μετατράπηκε σταδιακὰ **σὲ κῆπο**, μὲ ἀρκετοὺς λαξευμένους οἰκογενειακοὺς τάφους. **Βρισκόταν** ἔξω ἀπὸ τὰ τείχη τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἐπειδὴ σύμφωνα μὲ τὸν Μωσαϊκὸ Νόμο ἀπα-

Ὁ βράχος τοῦ Γολγοθᾶ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἰησοῦ μέσα στους κήπους-ὀπωρῶνες τοῦ ἀρχαίου λατομείου (κοιτάζουμε ἀνατολικά). **Πάνω** στὸν βράχο διακρίνεται ἡ σεισμικὴ ρωγμὴ, ἡ ὁποία κατευθύνεται πρὸς τὸν Ναό, πὺν διακρίνεται στὸ βάθος. **Ὁ** σεισμὸς τῆς Σταύρωσης ράγισε τὸν Ναὸ καὶ ἔσχισε τὸ καταπέτασμά του. **Στὸ** κάτω μέρος τῆς εἰκόνας ἔχουμε σχηματίζει μιὰ κατακόρυφη τομὴ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ λατομείου, στὴν ὁποία ἀποτυπώνεται ὁ **Τάφος τοῦ Χριστοῦ** σὲ τομὴ, στὴν πραγματικὴ του θέση. (Ἀναπαράσταση Χ. Σκαρλακίδης)

Ὁ βράχος τοῦ Γολγοθᾶ ὅπως φαινόταν μέσα ἀπὸ τὸν Τάφο τοῦ Χριστοῦ.

Στὸ βάθος διακρίνεται ἓνα μικρὸ μέρος ἀπὸ τὰ τεῖχη τῆς Ἱερουσαλήμ.

Ὁ Ἐσταυρωμένος εἶχε τὸ πρόσωπό του στραμμένο δυτικά, πρὸς τὸν Τάφο του, καὶ πρὸς τὸν δημόσιο δρόμο ποῦ ὀδηγοῦσε στὴν πύλη Γκενάθ. (Αναπαράσταση Χ. Σκαρλακίδης)

πο... Ἔσκαμαν πρῶτα τὸν διάδρομο (τὸ λεγόμενο standing pit, δηλ. τὸν χῶρο τῶν ὀρθίων, γιὰ νὰ μποροῦν νὰ ἐργάζονται ὀρθιοί). Στὴ συνέχεια λάξευσαν δεξιὰ τὴν πρώτη ταφικὴ κόγχη, σκοπεύοντας νὰ προχωρήσουν. Δὲν πρόλαβαν ὅμως, ἀφοῦ τοὺς πρόλαβαν τὰ συγκλονιστικὰ συμβάντα.

Τὰ Ἱερὰ Εὐαγγέλια μᾶς διηγοῦνται, ὅτι ὁ Ἰωσήφ, ἀφοῦ ζήτησε καὶ ἔλαβε ἀπὸ τὸν Πιλάτο τὴν ἄδεια γιὰ τὴν **Ταφή**, μαζί με τὸν κρυφὸ «νυκτερινὸ» μαθητὴ τοῦ Ἰησοῦ **Νικοδήμω**, διενέργησαν ἐσπευσμένα τὴν **Αποκαθήλωσι** τοῦ **Σώματος τοῦ Κυρίου** ἀπὸ τὸν **Σταυρό**. **Καὶ** τοῦτο, ἐπειδὴ μετὰ τὴν δύση τοῦ ἡλίου ξεκινοῦσε ἡ ἡμέρα τοῦ Σαββάτου, ἡ ὁποία τότε συνέπιπτε μετὰ τὸ Πάσχα τῶν Ἰουδαίων, καὶ σύμφωνα μετὰ τὸν Νόμο ἀπαγορευόταν νὰ βρίσκονται τὰ σώματα τῶν καταδικασμένων πάνω στὸν Σταυρό. **Ἀπὸ** ἀγάπη καὶ σεβασμὸ λοιπὸν πρὸς τὸν ἀγαπημένο του Διδάσκαλο, ὁ Ἰωσήφ διέθεσε γιὰ τὴν Ταφή Του τὸν προσωπικὸ οἰκογενειακὸ του τάφο, ποῦ τελικὰ ἦταν ἀδιαμόρφωτος...

• **Σύμπτωση;** Ὅπως ταπεινὸ ἦταν τὸ μέρος ποῦ γεννήθηκε ὁ Κύριος (ἓνας στάβλος, μιὰ σπηλιά), ταπεινὴ ὑπῆρξε ὅλη ἡ Ζωὴ Του, τὸ ἴδιο ταπεινὸ ἦταν καὶ τὸ μέρος ὅπου ἐτάφη: Ἔνας μικρὸς καὶ μισοτελειωμένος λαξευμένος τάφος...

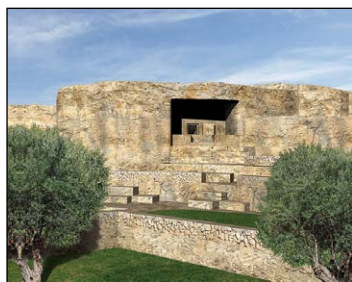
* * *

γορευόταν ἡ κατασκευὴ καὶ χρῆση κοιμητηρίου μέσα στὴν πόλη.

• Ἔτσι ἐπαληθεύτηκε καὶ ἡ Προφητεία τῆς Π.Δ, ὅτι δηλ. ὁ Μεσσίας θὰ πάθει «ἕξω τῶν τειχῶν τῆς πόλεως».

Ἔνας ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς οἰκογενειακοὺς τάφους, μέσα σὲ ιδιόκτητο κῆπο, ἀνῆκε στὸν πλούσιο **βουλευτὴ Ἰωσήφ**, ποῦ καταγόταν ἀπὸ τὴν Ἀριμαθαία. Εἶναι ὁ κῆπος μετὰ τὸν τάφο ποῦ ἀναφέρει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ὅτι **ὑποδέχθηκε τὸ Σῶμα τοῦ Ἰησοῦ...**

Ἄς ἔρθουμε τώρα στὰ γεγονότα: Ὁ «εὐσχήμων» ἐκεῖνος βουλευτής, τὸ ἔτος 33 μ.Χ. ἔβαλε τεχνίτες νὰ λαξεύσουν τὸν οἰκογενειακὸ του τάφο, ὥστε νὰ διαθέτει καὶ πολλοὺς θαλάμους. **Ἐκεῖνοι** τότε λάξευσαν τὸν πρῶτο θάλαμο, καὶ αὐτὸν ὄχι ὀλόκληρο...

Ὁ Τάφος τοῦ Χριστοῦ μέσα στὸν κῆπο τοῦ Ἰωσήφ τῆς Ἀριμαθαίας.

(Αναπαράσταση Χ. Σκαρλακίδης)

2. Χρονολογική τοποθέτηση του Θείου Δράματος

Ἡ Σταύρωση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγίνε ἡμέρα Παρασκευή, παραμονή τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα, ἐπὶ ἡγεμονίας Ποντίου Πιλάτου (26-36 μ.Χ.).

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς ἀναφέρει ὡσαύτως, ὅτι ἡ δράση τοῦ Βαπτιστῆ Ἰωάννη ξεκίνησε κατὰ τὸ 15ο ἔτος τῆς Βασιλείας τοῦ αὐτοκράτορα Τιβέριου. **Ἔ**τσι, τὸ χρονικὸ διάστημα τῆς δράσης τοῦ Προδρόμου ὑπολογίζεται ἀπὸ τις 19 Αὐγούστου τοῦ ἔτους 29 μέχρι καὶ τις 19 Αὐγούστου τοῦ ἔτους 30 μ.Χ. **Κ**ατὰ συνέπεια, ἡ **δημόσια δράση** τοῦ Ἰησοῦ (ἢ ὁποία θὰ ἀκολουθήσει περίπου ἓνα χρόνο μετὰ) ξεκίνησε κατὰ τὰ ἔτη **30** μετὰ **31**. **Κ**αὶ διήρκεσε ἀπὸ 2,5 ἕως 3 χρόνια. **Β**υζαντινοὶ χρονογράφοι (ὅπως οἱ: Ἰωάννης Φιλόπονος, Γεώργιος Κεδρηγός, Γεώργιος Σύγγελος καὶ ἄλλοι), ἀναφέρουν ὅτι ἡ **Σταύρωση** τοῦ **Χριστοῦ** πραγματοποιήθηκε κατὰ τὸ 19ο ἔτος τῆς Βασιλείας τοῦ αὐτοκράτορα Τιβέριου (δηλ. τὸ ἔτος **33** μ.Χ.).

Ὁ συνδυασμὸς τῶν ἀνωτέρω μᾶς ὀδηγεῖ στὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ πορεία τοῦ Θεανθρώπου ἀπὸ τὸν Μυστικὸ Δεῖπνο μέχρι καὶ τὴν Ἀνάστασή Του προσδιορίζεται χρονικὰ ὡς ἑξῆς:

Κυριακὴ τῶν Βαΐων εἶναι ἡ 29ῃ Μαρτίου τοῦ 33 μ.Χ. **Μ**εγάλῃ Τετάρτῃ, ἢ 1ῃ Ἀπριλίου. **Μ**εγάλῃ Πέμπτῃ, ἢ 2ῃ Ἀπριλίου. **Μ**εγάλῃ Παρασκευῇ, ἢ 3ῃ Ἀπριλίου. **Μ**εγάλῃ Σάββατο, ἢ 4ῃ Ἀπριλίου.

• **Κ**ατὰ συνέπεια, **Κυριακὴ** τοῦ **Πάσχα** εἶναι ἡ **5ῃ Ἀπριλίου** τοῦ ἔτους **33** μ.Χ.

* * *

3. Ποιὸς εἶναι ὁ χρόνος τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ;

Προσεκτικὴ ἀνάγνωση τοῦ 28ου Κεφαλαίου (στίχοι 1-3) τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου τοῦ **Ματθαίου**, μᾶς ἀποκαλύπτει καὶ τὸν πραγματικὸν **χρόνο** τῆς **Ἀναστάσεως** τοῦ Χριστοῦ. **Γ**ράφει ὁ («Μέγας», κατὰ τὸν Ἱερὸ Χρυσόστομο) Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος: **«Ὅψεν δὲ σαββάτων, τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων...»**.

Ἐκ τῶν προτέρων λέμε, πὼς ἡ **ῥοθὴ ἐρμηνεία** τῆς φράσης εἶναι: **«Τὸ σούρουπο τοῦ Σαββάτου, τότε πὸν ἄρχιζε ἡ ἡμέρα τῆς Κυριακῆς...»**.

Σύμφωνα μετὰ τὸ βυζαντινὸν *Μέγα Ἐτυμολογικόν* τοῦ 11ου μ.Χ. αἰ., ἡ λέξις «ὄψεν» σημαίνει «ἐπὶ τὸ ἑσπέρας», δηλαδὴ «ἀργὰ πρὸς τὸ βράδυ» (σὲ ἀντιδιαστολὴ μετὰ τὸ πρωῒ). **«Τῇ ἐπιφωσκούσῃ»** δὲν ἐννοεῖ «μόλις ξημέρωσε τὸ πρωῒ τῆς Κυριακῆς» (=ἢ «μία τῶν σαββάτων»), ὅπως ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται. **Κ**αὶ τοῦτο, ἐπειδὴ οἱ Ἑβραῖοι, ὅταν χρησιμοποιοῦσαν τὴν φράση **«φώτισε ἡ νέα μέρα»**, δὲν ἐννοοῦσαν ὅτι ξημέρωσε τὸ πρωῒ, ἀλλὰ ὅτι **ἤρθε στὸ φῶς, τὸ σκοτάδι τῆς νέας ἡμέρας»**.

Σύμφωνα με τὸν Ἰουδαϊκὸ Νόμο ἡ **ἀλλαγὴ** τῆς **ἡμέρας** γινόταν τὸ **ἑσπέρας** (τότε δηλ. πού ἄρχιζε ἡ νύχτα, πού «σουρουπῶνε»). **Ἐνα** παράδειγμα τὸ Βιβλίον τῆς **Γενέσεως** στὴν Π.Δ.: **«Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα μία»** (Κεφ. 1, στίχ. 5). **Γιὰ** τὸν λόγο ἀκριβῶς αὐτόν, τὸ «*Τυπικὸν*» τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀκολουθεῖ τὸ Ἑπταδικὸ σύστημα τοῦ «*νυχθημέρου*» καὶ μετὰ τὴν ἐξῆς «*Τάξις*»: **Ἑσπερινός, Μεσονυκτικόν, Ὁρθρος, Α΄, Γ΄, ΣΤ΄, Θ΄ Ὁρα, καὶ Ἀπόδειπνον** (ὁ Ἑσπερινὸς ἀναγινώσκεται μαζί μετὰ τὴν Θ΄ Ὁρα, ὡς μία Ἀκολουθία).

Ἔτσι, λοιπόν, ἡ φράση «*ἐπιφωσκούση εἰς μίαν τῶν σαββάτων*» μεταφράζεται σωστὰ ὡς: «*ὅταν ἄρχισε (φάνηκε) ἡ ἡμέρα τῆς Κυριακῆς*». **Υποδηλώνει** δηλαδή τὸν χρόνο **μετὰ** τὴ **δύση** τοῦ **ἡλίου**, **ἀργὰ** τὸ **βράδυ** τοῦ **Σαββάτου**. **Γιὰ** τὸν λόγο αὐτὸ καὶ ἡ **ἡμέρα** τῆς **Κυριακῆς** λειτουργικὰ ἀρχίζει μετὰ τὴν Ἀκολουθία τοῦ **Ἑσπερινοῦ** τοῦ **Σαββάτου**, ὅπου τότε **ψάλλονται** τὰ Ἀναστάσιμα τροπάρια. **Καὶ** σὲ κάποια ἄλλη περίπτωση, ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς σημειώνει: «*...καὶ ἡμέρα ἦν παρασκευῆ, σάββατον ἐπέφωσκε...*», πού σημαίνει «*καὶ ἦταν ἡ ἡμέρα τῆς Παρασκευῆς καὶ μόλις ἄρχιζε (φώτιζε) ἡ ἡμέρα τοῦ Σαββάτου*» (Κεφ. 23, στίχ. 54).

* * *

Μὲ ὄσα προαναφέρθηκαν, ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα ὅτι, ἡ **Ἀνάστασις** τοῦ Χριστοῦ συνέβη μετὰ τὴν **δύση** τοῦ **ἡλίου**, **ἐκεῖνο** τὸ σημαντικό **Σάββατο** στὶς **4 Ἀπριλίου** τοῦ ἔτους **33 μ.Χ.** **Ἐγινε** μάλιστα κατὰ τὴν ἴδια χρονικὴ στιγμή, ὅταν οἱ Ἰουδαῖοι κάθονταν ὅλοι μαζί στὸ τραπέζι γιὰ νὰ φάγουν ἀπὸ τὸν θυσιασμένο ἀμνό, ἐορτάζοντας τὸ ἐβραϊκὸ Πάσχα... **Τότε** δηλαδή πού εἶχε ἀρχίσει νὰ **«φωτίζει ἡ μία τῶν σαββάτων»** (ἡ ἐπόμενη μέρα, δηλ. ἡ δικὴ μας **Κυριακὴ** = ἡ ἡμέρα τοῦ **Κυρίου**).

• **Τότε** ἀκριβῶς Ἀνέστη ὁ Κύριος, ἐγκαινιάζοντας ἔτσι τὸ **Νέο, τὸ Αἰώνιο Πάσχα τῆς Βασιλείας Του**, κατὰ τό: «*καὶ γὰρ τὸ Πάσχα* (τῶν Ἰουδαίων) *ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός*» (δηλ. στὶς μέρες τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα θυσιάστηκε γιὰ μᾶς ὁ Μεσσίας-Χριστός). **Μὲ** τὸ «*Τετέλεσται*» (σημαίνει «τελείωσε») πού εἶπε πάνω στὸ Σταυρὸ, ὀλοκλήρωσε ὁ Κύριος τὸ ἔργο τὸ ὁποῖο Τοῦ ἀνέθεσε ὁ Πατέρας! **Καί**, ἀφοῦ παρέδωσε τὸ πνεῦμα, ὡς Θεὸς κατέβηκε στὸν Ἄδη γιὰ νὰ κηρύξει τὸ Εὐαγγέλιο τῆς σωτηρίας στοὺς ἀπ' αἰῶνος ἐκεῖ νεκροῦς. **Κατὰ** τὴν τριήμερη παραμονὴ τοῦ στὸν Ἄδη (= ἑσπέρας τῆς Μ. Πέμπτης πρὸς Μ. Παρασκευὴ ἡμέρα πρώτη, ἑσπέρας τῆς Μ. Παρασκευῆς πρὸς Μ. Σάββατο ἡμέρα δευτέρα, καὶ ἑσπέρας τοῦ Μ. Σαββάτου πρὸς τὴν Κυριακὴ ἡμέρα τρίτη), ὁ Ἀναστὰς ἐλευθέρωσε «*ἐκ τῶν δεσμῶν τοῦ Ἄδου*» ὅσους ἐπίστευσαν («*τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι ζῶν χαρισάμενος*»), μετὰ πρῶτο τὸν ἐκ δεξιῶν Τοῦ ἐσταυρωμένο ληστή καὶ μετὰ ἕνα: «*μνήσθητί μου Κύριε ἐν τῇ Βασιλείᾳ Σου*»...

Αὐτὸ πού συνέβη τὸ πρῶτὸ τῆς Κυριακῆς δὲν ἦταν λοιπὸν ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ ἡ **συνάντησή Του** μετὰ τὴν **Μαρία τὴν Μαγδαληνῆ**. **Ἡ** σωστὴ γραφὴ τοῦ κειμένου εἶναι ἡ ἐξῆς: **«Ἀναστὰς δέ, (μετὰ τὸ σημεῖο τοῦ κόμματος ἐδώ) πρῶτῃ πρώτῃ σαββάτου ἐφάνη πρώτον Μαρία τῇ Μαγδαληνῇ»** (Εὐαγγελιστῆς Μάρκος, Κεφ. 16, στίχ. 9).

● **Τὸ** ἐδάφιο αὐτὸ ἐρμηνεύεται ὀρθὰ ὡς: **«Ἀφοῦ πρῶτα ἀναστήθηκε** (τοῦτέστιν, ἀργὰ τὸ βράδυ τοῦ Σαββάτου, δηλαδὴ ὅταν σκοτεινίασε, ἐν συνεχείᾳ) **ἐμφανίστηκε τὸ πρῶτὸ τῆς Κυριακῆς πρῶτα** στὴν **Μαρία τῇ Μαγδαληνῇ»** (δηλ. ἐμφανίστηκε ὁ Ἀναστὰς πρῶτα σὲ αὐτή, ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους).

Πῶς, ὅμως, ἔχει γενικὰ ἐπικρατήσει ἡ ἀντίληψη ὅτι ὁ Χριστὸς ἀναστήθηκε τὸ πρῶτὸ τῆς Κυριακῆς; **Αὐτὸ** ὀφείλεται σὲ κάποιον λάθος ἀντιγραφῆς τοῦ κειμένου, ἐπειδὴ **μετὰ τὴ λέξι «δέ», δὲν σημειώθηκε ἕνα κόμμα: «ἀναστὰς δὲ πρῶτῃ πρώτῃ σαββάτου ἐφάνη πρώτον Μαρία τῇ Μαγδαληνῇ».** **Ἔτσι** ἀλλάζει ὅμως ὅλο τὸ νόημα τῆς φράσης: **«ὅταν ἀναστήθηκε τὸ πρῶτὸ τῆς Κυριακῆς, φανερώθηκε πρῶτα στὴν Μαρία τὴν Μαγδαληνῆ»** κ.λ.π. **Ὅπως** ὅμως παρατηροῦν εὐστοχα οἱ Ἅγιοι Ἰερώνυμος καὶ Εὐσέβιος (στὸ «περὶ τῶν εὐαγγελίων ζητημάτων καὶ λύσεων» τοῦ δευτέρου), **«ἀναστὰς δέ, ὑποστίζομεν»** (δηλαδὴ νὰ βάλουμε ἐκεῖ τὸ σημεῖο τοῦ κόμματος).

* * *

4. Ποιὸς ἦταν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος πὸν εἶδε τὸν Ἀναστάντα Χριστό;

Τὴν ἡμέρα πὸν ἐγίνε ἡ Ταφὴ τοῦ Χριστοῦ, μετὰ τὸ σούρουπο τῆς Μ. Παρασκευῆς, παρευρίσκονταν ἐκεῖ **«ἡ Μαρία ἡ Μαγδαληνῆ καὶ ἡ ἄλλη Μαρία»** (Ματθαῖος, Κεφ. 27, στίχ. 61). **Οἱ** δύο γυναῖκες καθόντουσαν ἀπέναντι τοῦ Τάφου καὶ μετὰ βαθιὰ λύπη παρακολουθοῦσαν ὅσα συνέβαιναν... **Ἔβλεπαν** λ.χ. τοὺς Ἰουδαίους νὰ σφραγίζουν τὴν σκαλιστὴ ἐγκοπὴ τοῦ μνήματος μετὰ τὸν τεράστιο ἐκεῖνο τετράγωνο ὀγκόλιθο (βάρος σχεδὸν ἐνὸς τόνου καὶ διαστάσεων 80X80 ἑκατοστῶν, πὸν ἄφηγε τὸ ἄνοιγμα τῆς εἰσόδου νὰ εἶναι περίπου 60X60 ἑκατοστά). **Ἡ** βαθιὰ συγκίνηση δὲν τὶς ἄφηγε νὰ ἠσυχάσουν, γι' αὐτὸ ὅλη τὴ νύχτα πηγαίνον-ἐρχονταν... **Ἡ** Μαρία ἡ Μαγδαληνῆ μάλιστα ἦταν βαθιὰ ὑποχρεωμένη, αἰσθανόταν μιὰ ἀπέραντη εὐγνωμοσύνη πρὸς τὸν Κύριο, ἀφοῦ Ἐκεῖνος τὴν εἶχε ἀπελευθερώσει ἀπὸ ἑπτὰ δαιμόνια! **Ἡ** μιὰ γυναῖκα λοιπὸν ἔδινε συμπαραστάση στὴν ἄλλη, ἐκείνη τὴ δύσκολη βραδιά... **Τὴν** ἐπόμενη μέρα (τὸ σούρουπο δηλαδὴ τοῦ Μ. Σαββάτου) βρέθηκαν ξανὰ ἔξω ἀπὸ τὸν Τάφο...

Καὶ συνεχίζει ὁ Ἰερὸς Εὐαγγελιστῆς Ματθαῖος (ὅπως ἤδη ἀναφερ-

θήκαμε στο «τῆ ἐπιφωσκούση τῆ μιᾷ τῶν σαββάτων») ὡς ἐξῆς:

«...ἦλθε ἡ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη Μαρία διὰ νὰ ἰδοῦν τὸν τάφο. Καὶ ἔγινε μέγας σεισμός, διότι ἕνας Ἄγγελος τοῦ Κυρίου κατέβηκε ἀπὸ τὸν Οὐρανό, πλησίασε καὶ ἀποκύλισε τὸν λίθο ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ μνήματος καὶ καθόταν πάνω σὲ αὐτόν».

* * *

Ποιά εἶναι ὁμως ἡ «ἄλλη Μαρία»; **Καὶ** γιὰ ποῖο λόγο δὲν ἀναφέρεται ὀνομαστικά;

Οἱ Ἅγιοι Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, Ἐφραίμ ὁ Σύρος, Ἀμβρόσιος Μεδιολάνων, Ρωμανὸς ὁ Μελωδός, ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Σωφρόνιος Α΄, ὁ Ἐπίσκοπος Κύρου Θεοδώρητος, ὁ Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης καὶ ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς δὲν ἔχουν καμία ἀμφιβολία, ὅτι ἡ «ἄλλη Μαρία» εἶναι ἡ **Ἑπεραγία Θεοτόκος!** **Σὲ** ἄλλα σημεῖα τῶν Ἱερῶν Εὐαγγελίων ἀναφέρεται καὶ ὡς «Μαρία τοῦ Ἰακώβου καὶ Ἰωσὴ μήτηρ» (δηλ. τῶν τέκνων τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ Μνήστορος τῆς Παρθένου).

Ὁ σημαντικότερος Ἐκκλησιαστικὸς συγγραφέας τοῦ 14ου μ.Χ. αἰ., ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, γράφει: «**Πρώτη ἀπὸ ὅλες ἦλθε στὸν Τάφο τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἡ Θεοτόκος, ἔχοντας μαζί της καὶ τὴν Μαρία τὴν Μαγδαληνὴ. Πραγματικά, τὴν χαρὰ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου πρώτη ἀπ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ὅπως ἦταν ἐξᾴλλου σωστὸ καὶ δίκαιο, δέχθηκε ἀπὸ Αὐτὸν ἡ Θεοτόκος. Καὶ πρώτη αὐτὴ εἶδε τὸν Ἀναστάντα καὶ ἀπήλαυσε τὴ Θεία ὁμιλία Του... Καὶ πρώτη αὐτὴ ἄγγιξε τὰ Ἄχραντα πόδια Του, ἔστω καὶ ἂν οἱ Εὐαγγελιστὲς, δὲν τὰ λέγουν ὅλα αὐτὰ καθαρὰ, μὴ θέλοντας νὰ προσαγάγουν ὡς μάρτυρα τὴν Μητέρα Του, γιὰ νὰ μὴν δώσουν ἀφορμὴ ὑποψίας στοὺς ἀπίστους... Μὲ τὴ φράση “καὶ ἡ ἄλλη Μαρία” ἐννοοῦσε ὅπωςδήποτε τὴ Θεομήτορα... ὁ δὲ Εὐαγγελιστὴς Ἄγγελος, ἦταν προφανῶς ὁ ἴδιος ὁ **Γαβριήλ**», ἐκεῖνος δηλ. ποὺ εἶχε κάνει καὶ τὸν Εὐαγγελισμό της! **Καὶ** τώρα τῆς εὐαγγελίζεται πάλι τὴν Ἀνάσταση τοῦ Υἱοῦ της!**

Ἐπομένως, οἱ Ἱεροὶ Εὐαγγελιστὲς δὲν ἀναφέρουν ρητὰ τὸ ὄνομα τῆς Παναγίας, ἐπειδὴ ἤθελαν μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο νὰ προστατεύσουν τὴν Μητέρα τοῦ Κυρίου ἀπὸ τὸ μένος τῶν Ἰουδαίων. **Ἐξᾴλλου**, δὲν θὰ λαμβανόταν καθόλου ὑπόψη καὶ ἡ τυχὸν μαρτυρία της, ὡς ἡ Μητέρα τοῦ Παθόντος...

• **Ὁ Χριστὸς ἀνασταίνεται**, λοιπόν, **τὴν στιγμή ποὺ καταφθάνει στὸ μνήμα ἢ μητέρα Του. Κατ'** αὐτὸν τὸν τρόπο τιμᾷ τὸ πιὸ ἀγαπημένο Του Πρόσωπο! **Ταυτόχρονα** ὁμως –καὶ μέσφ αὐτῆς– ἐξυψώνει καὶ

την γυναικεία φύση, την οποία είχε καταρρακώσει ή παρακοή της Προμήτορος Εύας...

Ο Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμᾶς σημειώνει χαρακτηριστικά: **«Έγώ πάντως νομίζω, ὅτι γι' αὐτὴν ἀνοίχθηκε ὁ ζωνφόρος ἐκεῖνος Τάφος, διότι γι' αὐτὴν πρώτη καὶ δι' αὐτῆς ἔχουν ἀνοίχθει σ' ἐμᾶς ὅλα ὅσα εἶναι ἐπάνω στὸν Οὐρανό».** Ἀπὸ τὴν Εὐα προήλθε ἡ πτώση καὶ ἡ λύπη, ἐνῶ ἀπὸ τὴ **νέα Εὐα, τὴν Παναγία,** προήλθε ἡ ἀνύψωση καὶ ἡ χαρά.

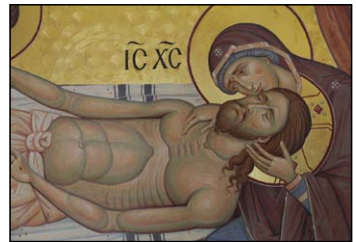
Ο Άγιος Σωφρόνιος Α', Πατριάρχης Ἱεροσολύμων, γράφει ἐπίσης ὅτι, ἡ Θεοτόκος δὲν ἦταν ἀπλῶς αὐτὴ πού εἶδε πρώτη τὸν Ἀναστημένο Χριστό! **Ἦταν καὶ ἡ μόνη πού βίωσε καθ' ὀλοκληρίαν τὸ γεγονός τῆς Ἐνδόξου Αναστάσεώς Του,** καθὼς Ἐκεῖνος ἀναδυόταν ὡς Ἥλιος, ἀπὸ τὸν ἀνήλιο Ἄδη: **«Ὅταν εἶδες τὸν Ἥλιο νὰ ἀνατέλλει ἀπὸ τοὺς κρύφους τόπους τοῦ Ἄδη ὡς μία πύλη Φωτός, καὶ νὰ φωταγωγεῖ τὰ πέρατα τοῦ σύμπαντος, ἐσύ, Κόρη Παναμώμητε, πλημμύρισε ἀπὸ θεϊκὴ χαρά».** Αὐτὴ πρώτη βίωσε τὴ μεγίστη τιμὴ καὶ τὴν ὑψίστη χαρά, ὄχι μόνο ἐπειδὴ ἦταν ἡ Μητέρα τοῦ Θεανθρώπου (ἢ γιὰ τὸν λόγο ὅτι ἦταν Πάναγνη), ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ εἶχε βιώσει τὸν ὑπέρτατο πόνο, ὅπως τῆς εἶχε προφητεῦσει πολλὰ χρόνια πρὶν ὁ Θεοδόχος Συμεών, τὴ στιγμὴ πού ἀντίκρουσε τὸν Ἀναμάρτητο Υἱό της νὰ ὑψώνεται στὸ ξύλο τοῦ Σταυροῦ!

* * *

5. Τὸ γεγονός τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου (Θεολογικὴ Ἑρμηνεία)

Ἄφοῦ ὁ Χριστὸς κήρυξε, ὅπως εἶπαμε, γιὰ τρεῖς μέρες στὸν Ἄδη, καὶ ἀφοῦ ἐλευθέρωσε πρῶτα τὶς ψυχὰς ὅσων πίστεψαν στὸ Εὐαγγέλιο τῆς σωτηρίας, μὲ τὴν δύση τοῦ ἡλίου (ἀργὰ δηλ. τὸ βράδυ τοῦ Μ. Σαββάτου, μὲ τὰ δικά μας δεδομένα δηλαδή περίπου ὥρα 8), ἡ Θεϊκὴ Του Φύση ἐπέστρεψε **ἰσημ. ἡμ.:** κατ' ἀκρίβειαν, ἡ **Ψυχὴ** τοῦ Χριστοῦ μας «ἐπέστρεψε ἀπὸ τὸν Ἄδη», διότι ἡ Θεία φύσις Του οὐδέποτε ἐχωρίσθη ἀπὸ τὸ Σῶμα], ἀπὸ τὸν Ἄδη καὶ ἐνόθηκε μὲ τὴν ἀνθρώπινη, ἡ ὁποία βρισκόταν στὸν Τάφο... **Ἐλαμψε** τότε τὸ σκοτεινὸ Μνημεῖο ἀπὸ τὸ **Φῶς** τῆς Ἀναστάσεως! **Καὶ** ποῖο εἶναι αὐτὸ τὸ **Φῶς;** **Εἶναι** τὸ **Ἄκτιστον Φῶς** τῆς **Θεότητος!** Δὲν μπόρεσε ἓνας τάφος νὰ κρατήσῃ μέσα του τὴν Ζωὴ! **Εἶναι** ὁ «Ζωοδόχος» Τάφος!

Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ ἔλαβε χώραν ἐνῶ ἦταν ἀκόμη σφραγισμένο τὸ μνήμα... **Τὴν** ὥρα δηλαδή πού ἐπεφτε τὸ σκοτάδι καὶ κατέφθανε στὸν Τάφο ἡ «ἄλλη Μαρία»... **Εἶχε** πληροφορία ἡ Παναγία ἀπὸ τὸν Υἱό Της γιὰ τὸ τί θὰ συνέβαινε... **«Μὴ ἐποδύρου**

μου *Μήτηρ, ἀναστήσομαι...*», σύμφωνα και με την Ὑμνολογία. Ἐκείνη ἀκριβῶς τὴ στιγμὴ συνέβη ἕνας τοπικὸς σεισμός, ὅταν Ἄγγελος Κυρίου κατέβηκε ἀπὸ τὸν Οὐρανὸ, ἀποκύλισε τὸν λίθο ἀπὸ τὴν θύρα τοῦ μνημείου καὶ κάθισε ἐπάνω του... Μέσα στὸ βαθὺ σκοτάδι, καὶ ἀφοῦ εἶχε ἤδη δύσει ὁ φυσικὸς ἥλιος, εὐθὺς ἀνέτειλε ὁ ἥλιος τῆς Δικαιοσύνης, ὁ Ὅποιος δὲν δύει ποτέ. Ἐλαμψε τότε γιὰ πρώτη φορὰ τὸ σκοτεινὸ μνημεῖο ἀπὸ τὸ Ἄκτιστο Φῶς τοῦ Θεανθρώπου! Εἶναι τὸ Φῶς τῆς Πίστεως. Τὸ Φῶς τῆς Ἀληθείας. Καὶ ἀπὸ τότε μέχρι σήμερα δὲν παύει νὰ ἐμφανίζεται, κατὰ τρόπο ὑπερφυσικό, κάθε μεσημέρι τοῦ Μεγάλου Σαββάτου στὸ Ἱερὸ Κουβούκλιο τοῦ Παναγίου Τάφου!

• **Τί** εἶναι λοιπὸν τὸ Ἅγιο Φῶς; Εἶναι ἡ Μυστικὴ Παρουσία τοῦ **Ἀναστάντος Χριστοῦ**, στὸν τόπο ὅπου Ἐκεῖνος Ἀνέστη! Εἶτε τὸ πιστεύουμε αὐτό, εἶτε ὄχι... Καὶ ἀποτελεῖ ἐκπλήρωση τῆς ὑπόσχεσης ποὺ ἔδωσε ὁ Ἀναστὰς στοὺς μαθητὲς Του (καὶ μέσῳ αὐτῶν σὲ ὅλους τοὺς πιστοὺς): *«Ὑγὼ θὰ εἶμαι πάντοτε μαζί σας ὅλες τὶς ἡμέρες, μέχρι τῆς Συντελείας τοῦ Αἰῶνος!»*.

* * *

Ἄς γυρίσουμε ὅμως τώρα πολλὰ χρόνια πρὶν... Καὶ νὰ μιλήσουμε γιὰ τὴν Ἱστορία ἐκείνου τοῦ τόπου. Ἐπειδὴ, ὡς γνωστόν, ὁ Πανάγιος Τάφος εἶναι ἄμεσα συνδεδεμένος μετὰ τὴν πόλη τῶν Ἱεροσολύμων.

* * *

6. Ἡ πρώτη Ἐκκλησία τῶν Ἱεροσολύμων

Οἱ καταστροφὲς τῆς πόλης καὶ ὁ Πανάγιος Τάφος

Τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς (1ος μ.Χ. αἰ.) ἰδρύθηκε ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἱεροσολύμων. Εἶναι ἡ *«Μήτηρ Σιών»*, μετὰ πρῶτο Ἐπίσκοπό της τὸν Ἅγιο Ἰάκωβο τὸν Ἀδελφόθεο.

Μετὰ τὴν Ἀποστολικὴ Σύνοδο τῶν Ἱεροσολύμων (49 μ.Χ.) καὶ ἀφοῦ δόθηκε πρῶτα λύση στὸ σοβαρὸ ζήτημα τῆς σχέσεως τῶν *«ἔξ Ἰουδαίων»* Χριστιανῶν μετὰ τοὺς *«ἔξ Ἐθνῶν»*, οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι ξεκίνησαν *«ὡς ἵπποι λογικοὶ»* τὶς ἱεραποστολικὲς περιοδεῖες τους.

Ἦδη, ἀπὸ τὴν Τοπικὴ Σύνοδο τῆς Ἀντιοχείας (37 μ.Χ.) οἱ πιστοὶ εἶχαν λάβει τὴν ὀνομασία *«Χριστιανοί»*. Τὴν ἴδια ἀκριβῶς ἐποχὴ οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς ἀποκαλοῦσαν ὑποτιμητικὰ *«Ναζωραίους»* καὶ *«Γαλιλαίους»*. Οἱ *«Πράξεις τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων»* ἀναφέρονται στὸν τρόπο ὀργάνωσης τῆς Πρώτης Ἐκκλησίας, στὸ ἱεραποστολικὸ της ἔργο, στὶς ἀρετὲς τῶν πρώτων Χριστιανῶν, στὴν κοινοκτημοσύνη τους κ.ἄ.

Τότε όμως άρχισαν να εκδηλώνονται και οι πρώτες αντιδράσεις στο έργο της έξαπλώσεως του Ευαγγελίου, με τους πρώτους διωγμούς από τους Ιουδαίους και από τους «Έθνικούς» (ειδωλολάτρεις), συγκεκριμένα από την κοσμοκράτειρα τότε Ρώμη και τους αυτοκράτορες της. Παράλληλα, άρχισαν να εμφανίζονται και οι πρώτοι «έσωτερικοί» έχθροι της Έκκλησίας, οι διάφορες Αιρέσεις.

Στο διάβα των αιώνων, ή πόλη της Ίερουσαλήμ έπαθε μεγάλες καταστροφές... Αναπόφευκτα και ο Πανάγιος Τάφος βρέθηκε στο επίκεντρο των τραγικών εκείνων γεγονότων της Τοπικής Ίστορίας. Συνέβησαν όμως και μεγάλες αλλαγές στο φυσικό του περιβάλλον.

* * *

7. Η Πρώτη καταστροφή των Ίερουσολύμων: Έτος 70 μ.Χ., από τους Ρωμαίους

Άνεβαίνοντες με τον βαρύ Σταυρό την όδο του Μαρτυρίου (via dolorosa κατά τους Λατίνους) προς τον Γολγοθά, ο Κύριος είπε σε μερικές γυναίκες που θρηνοούσαν, βλέποντάς Τον καταματωμένο: «**Θυγατέρες της Ίερουσαλήμ, μη κλαίτε για μένα, αλλά για σας και τα παιδιά σας...**». **Και**, δείχνοντάς τους από το ύψος του δρόμου τον Ναό του Σολομώντος (σύμβολο της Έθνικής ύπεροψίας των Έβραίων, που πριν από λίγα χρόνια είχε ανακατασκευάσει ο Βασιλιάς Ηρώδης), προφήτησε: «**Αλήθεια, σας λέγω! Δεν θα μείνει εδώ πέτρα πάνω στην πέτρα, που να μην γκρεμιστεί. Όλα αυτά θα γίνουν σε τούτη τη γενεά**».

Νά ήταν, άραγε, ή μεγάλη καταστροφή που έπακολούθησε ύστερα από 37 χρόνια (σε εκείνη δηλ. τη γενιά, όπως ακριβώς προείπε ο Χριστός), ή συνέπεια εκείνων των λόγων, που κραύγασε ο όχλος των Ιουδαίων στο Πραιτώριο: «**Τό Αίμα Αυτόν να πέσει πάνω σε μās και τα παι-**

Ό Ίσραηλιτικός κόσμος στα χρόνια του Χριστού.

Η Ίερουσαλήμ όμως φαινόταν από το Όρος των Έλαιών, την εποχή του Χριστού.

Το **σημείο Α** υποδηλώνει την θέση όπου σταυρώθηκε ο Ίησους,

έξω από τα τείχη της πόλης. Στο **σημείο Β** εικονίζεται ο Ναός της πόλης,

ο οποίος χτίστηκε από τον Ηρώδη στην θέση του παλιού Ναού του Σολομώντα.

Ἡ λεηλασία τῆς Ἱερουσαλήμ, ἀνάγλυφο ἀπὸ τὴν Ἀψίδα τοῦ Τίτου, Ρώμη (ἀριστερά).

Ἡ πολιορκία καὶ καταστροφή τῆς Ἱερουσαλήμ (David Roberts, δεξιά).

διὰ μας»; **Ἔ**τσι φώναζε ὁ ὄχλος, ὅταν ὁ Πιλᾶτος τοὺς ἀνακοίνωσε τὴν καταδικαστικὴ του ἀπόφαση γιὰ τὸν Ἰησοῦ...

* * *

Ἀμέσως μετὰ τὴν Σταύρωση τοῦ Χριστοῦ τὰ χρόνια ποὺ ἐπακολούθησαν ἦταν ταραγμένα, ἐκδηλώθηκαν συνεχῆ ἐπαναστατικὰ κινήματα.

Τὸ ἔτος 66 μ.Χ. οἱ Ἰουδαῖοι ἐπαναστατοῦν κατὰ τῆς Ρώμης. Μετὰ ἀπὸ τέσσερα χρόνια, τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 70 μ.Χ., ὁ Ρωμαῖος στρατηγὸς Τίτος καταφθάνει στὴν Ἱερουσαλήμ ἐπικεφαλῆς ἰσχυρῆς Δυνάμεως 36.000 ἀνδρῶν. **Ἀμέσως** ἄρχισε τὴν πολιορκία τῆς πόλης. Παρὰ τὴν σθεναρὴ ἀντίσταση τῶν Ἰουδαίων, ὁ Ρωμαῖος στρατηγὸς –καὶ μετέπειτα αὐτοκράτορας– μὲ συνεχεῖς ἐφόδους καταλαμβάνει τελικὰ τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὴν καταστρέφει τελείως. **Μ**ὲ διαταγὴ τοῦ Τίτου τότε **ἰσοπεδώθηκαν** ὅλα τὰ **κτίρια**, ἀνάμεσά τους καὶ ὁ **Ναός**. Κατὰ τὸν Ρωμαῖο ἱστορικὸ Τάκιτο, οἱ νεκροὶ τῶν Ἰουδαίων ἀνῆλθαν στὶς **600.000!** **Οἱ** ἱστορικοὶ περιγράφουν τὰ γεγονότα μὲ ἀνατριχιαστικὲς λεπτομέρειες: **Πολλοὶ** ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους τότε σταυρώθηκαν, σὲ σημεῖο ποὺ δὲν εἶχαν ἀπομείνει δέντρα στὰ δάση, ἀφοῦ τὰ εἶχαν κόψει οἱ Ρωμαῖοι καὶ τὰ ἔκαναν σταυροῦς!

• **Σ**τὸ σημεῖο αὐτό, εὐλογο προβάλλει τὸ ἐξῆς ἐρώτημα: **Καὶ** μὲ τοὺς πρώτους Χριστιανοὺς, ποὺ ζοῦσαν στὴν πόλη, τί ἔγινε;

Τὰ μέλη αὐτῆς τῆς Πρώτης Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων διαφυλάχθηκαν ἀπὸ τὴν Θεία Πρόνοια: **Ἦ**ταν τὸ ἔτος 67 μ.Χ., ὅταν οἱ μαθητὲς τοῦ Χριστοῦ, κνηνημένοι ἀπὸ Ἰουδαίους καὶ Ρωμαῖους, ἀναγκάστηκαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ νὰ καταφύγουν ἀνατολικά τοῦ Ἰορδάνη, στὶς γειτονικὲς πόλεις τῆς Δεκάπολης καὶ τῆς Περαιάς. **Ἔ**τσι διασώθηκαν ἀπὸ τὴν μεγάλη σφαγὴ ποὺ ἔγινε τὸ 70 στὰ Ἱεροσόλυμα! **Οἱ** περισσότεροι ἀπὸ αὐτοὺς ἐγκαταστάθηκαν στὴν Πέλλα, τὴν πόλη ποὺ ἔκτισε ὁ στρατηγὸς τοῦ Μεγά-

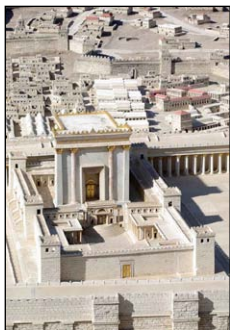
λου Ἀλεξάνδρου Σέλευκος ὁ Νικάτωρ (ὁ ἰδρυτὴς τῆς Δυναστείας τῶν Σελευκιδῶν), πρὸς τιμὴν τῆς ὁμώνυμης Ἑλληνικῆς πόλης τῆς Μακεδονίας. **Μ**ὲ αὐτὸ τὸν τρόπο, ἡ Πέλλα κατέστη ἐκ τῶν πραγμάτων ἡ νέα ἔδρα τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων. **Κ**αὶ ἀπὸ τότε ἄρχισε σταδιακὰ νὰ ἀποβάλλει τὸν Ἰουδαϊκὸ χαρακτήρα της καὶ νὰ προσλαμβάνει Ἐθνικὰ πρότυπα (δηλ. κοσμοπολίτικα, Ἑλληνικά).

* * *

Ἄς δοῦμε τώρα πὼς διαμορφώθηκε ἡ σχέση τοῦ Ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πνεύματος μὲ τὴν νέα πίστη. **Μ**εγάλο μέρος τοῦ Ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ κόσμου ἄρχισε σταδιακὰ νὰ ἀποδέχεται τὴν Χριστιανικὴ διδασκαλία. **Μ**ὲ τὸ κήρυγμα τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, πολλοὶ ἄρχισαν νὰ ἐγκαταλείπουν τὴν εἰδωλολατρία, μὲ τὶς δαιμονικὲς τελετὲς καὶ τὶς ἀνθρωποθυσίες της, καὶ νὰ ἀσπάζονται τὴ Νέα Χριστιανικὴ Πίστη. **Ὀ**λόκληροὶ λαοὶ **ἐκχριστιανίστηκαν**, ἀνάμεσά τους καὶ οἱ **Ἕλληνες**.

Μέχρι τότε ἡ λέξις «Ἕλλην» (ἀκόμη καὶ στὴ γλῶσσα τῶν βιβλίων τῆς Ἁγίας Γραφῆς) σήμαινε τὸν εἰδωλολάτρη, τὸν «Ἐθνικὸ» (καὶ ὄχι κατ' ἀνάγκην τὸν κάτοικο τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου). **Σ**ὺν τῷ χρόνῳ ἡ λέξις ἄρχισε σταδιακὰ νὰ ἀλλάζει περιεχόμενο καὶ νὰ προσλαμβάνει γεωγραφικὰ χαρακτηριστικά. **Ἔ**τσι ἔπαψε νὰ σημαίνει ἀποκλειστικὰ τὸν «ἔθνικό-εἰδωλολάτρη». **Ἰ**διαίτερα, ἀπὸ, τότε πού κατέφθασε στὸν Ἑλλαδικὸ χῶρο (μέσα τοῦ 1ου αἰῶνα) ὁ Μέγας Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν Παῦλος, μὲ τὶς τρεῖς ἱεραποστολικὲς περιοδεῖς του συνετέλεσε σὲ μεγάλο βαθμὸ στὸν ἐκχριστιανισμὸ τῶν Ἑλλήνων: **«Διαβὰς εἰς Μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν»**, ἦταν ἡ κλήσις τοῦ Θεοῦ, μὲ τὸ γνωστὸ ὄραμα τοῦ Μακεδόνοιο ἀνδρός, πού εἶδε εὐρισκόμενος ὁ Ἀπόστολος στὴν Τρωάδα.

Ἀξιοσημεῖωτο ἐπίσης εἶναι, ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν τριῶν πρώτων αἰώνων τὰ Ἱερὰ Εὐαγγέλια γράφτηκαν πρωτοτύπως στὴν Ἑλληνικὴ γλῶσσα, συγκεκριμένα στὸν τύπο τῆς «Ἑλληνιστικῆς κοινῆς». **Κ**αὶ μὲ τὶς ἀντιγραφὰς τους ἐξαπλώθηκαν στὰ πέρατα τοῦ γνωστοῦ μέχρι τότε κόσμου. **Κ**ατ' αὐτὸν τὸν τρόπο, **«ὁ Ἑλληνισμὸς λειτούργησε ὡς τὸ ἄρμα τοῦ Χριστιανισμοῦ»**, σύμφωνα μὲ κορυφαῖο Ἑρωπαϊὸ ἐπιστήμονα.

Λεπτομέρεια τῆς ἀνακαινίσεως τοῦ Ναοῦ τῆς Ἱεροσολῆμ ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου.

Στὰ χρόνια τοῦ Χριστοῦ τὴν Γαλιλαία, μὲ τὸν κοσμοπολίτικο χαρακτήρα της, τὴν ἀποκαλοῦσαν οἱ Ἰουδαῖοι ὡς **«Γαλιλαία τῶν Ἐθνῶν»** (ἢ **«ἀλλοφύλων»**). **Μ**εγάλο μέρος τοῦ πληθυσμοῦ της ἀποτελοῦσαν Σύροι, Παλαιστίνιοι καὶ Ἕλληνες. **Ἀ**νθοῦσαν τότε οἱ τέχνες καὶ τὸ ἐμπόριο. **Π**αντοῦ ὑπῆρχαν στοιχεῖα τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. **Ἐ**ξάλλου, ἡ Ἑλλη-

νική γλώσσα, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν κατακτήσεων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου εἶχε καταστῆ ἡ Διεθνῆς γλώσσα τῆς ἐποχῆς. **Ἦ**ταν ἐκεῖνη, τὴν ὁποία μιλοῦσαν περισσότερο τότε στὴν Παλαιστίνη, μαζί με τὴν Ἀραμαϊκὴ (Ἀρχαία Ἀσσυριακὴ). **Αὐ**τὸς ἦταν καὶ ὁ λόγος, γιὰ τὸν ὁποῖο οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς μαθητὲς τοῦ Χριστοῦ εἶχαν Ἑλληνικὰ ὀνόματα!

Τὴν ἐποχὴ ἐκεῖνη ἡ Γαλιλαία δὲν εἶχε Διοικητικὴ σχέση με τὴν Ἰουδαία. **Μ**ᾶλλον ψυχρότητα, ἀκόμη καὶ ἐχθρότητα, ἐπικρατοῦσε στὶς σχέσεις τῶν δύο αὐτῶν Ρωμαϊκῶν Ἐπαρχιῶν (Romanae Provinciae). **Οἱ** Γαλιλαῖοι γενικὰ συμπαθοῦσαν τὸν Χριστό, σὲ ἀντίθεση πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὁποῖοι τὸν μισοῦσαν καὶ συνεχῶς κυνηγοῦσαν... **«**Διδάσκαλε, χθὲς ζητοῦσαν νὰ σὲ λιθοβολήσουν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ τώρα θέλεις νὰ πᾶς ζανὰ ἐκεῖ;», **Τ**οῦ εἶπαν λίγο πρὶν τὸ Πάθος οἱ Μαθητὲς, Γαλιλαῖοι ὅλοι τους στὴν καταγωγὴ (πλὴν τοῦ Ἰούδα τοῦ Ἰσκαριώτη, ποὺ ἦταν Ἰουδαῖος).

Ἄs μὴν ξεχνᾶμε, ὅτι στὴ Ναζαρέτ τῆς Γαλιλαίας ἔγινε ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου ἀπὸ τὸν Ἀρχάγγελο Γαβριήλ. **Ὁ** Ἰδιος ὁ Θεάνθρωπος, παρόλο ποὺ γεννήθηκε στὴν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας (ὅπου, σύμφωνα με τὶς Γραφές «ἔδει ἀποκτανθῆναι»), ἔζησε ὅμως γιὰ 30 χρόνια στὸ Ἑλληνιστικὸ περιβάλλον τῆς «Γαλιλαίας τῶν Ἐθνῶν» (τὴν «Γῆ Ζαβουλὼν καὶ γῆ Νεφθαλεὶμ», κατὰ τὸν Προφήτη, ἡ ὁποία θὰ ἔβλεπε «Φῶς μέγα»). **Ὁ** Κύριος, μέχρι τὴν ἡλικία τῶν 30 περίπου ἐτῶν, ἦταν ἐργαζόμενος ὡς «τέκτων» (κτίστης) στὴν οἰκία τοῦ (νομιζόμενου) πατέρα Του Ἰωσήφ τοῦ Μνήστορος. **Γι**’ αὐτὸ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι τὸν ἀποκαλοῦσαν περιφρονητικὰ «*Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος*».

Κατὰ τὸν 20ὸ αἰῶνα, ὁ Ὁλλανδὸς Καθηγητὴς τῆς Καινῆς Διαθήκης, καθὼς καὶ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ καὶ Ἑλληνιστικοῦ Χριστιανισμοῦ, Pieter van der Horst, σὲ ἐπιστημονικὴ μελέτη του σχετικὰ με τὶς ἐπιτύμβιες στήλες καὶ τὶς ἐπιγραφές στους τάφους τῶν Ἰουδαίων τοῦ 1ου μ.Χ., γράφει ὅτι τὸ 70% τῶν ἐπιγραφῶν εἶναι στὴν γλώσσα τὴν Ἑλληνικὴ, τὸ 12% στὴ Λατινικὴ, καὶ μόνο τὸ 18% στὴν Ἑβραϊκὴ ἢ τὴν Ἀραμαϊκὴ! **Ὁ** Γερμανὸς Καθηγητὴς Heinz O Guenther (1926-2003), στὸ ἄρθρο του «*Ἑλληνικὴ, ἢ κατοικία τοῦ πρώϊμου Χριστιανισμοῦ*», ὑποστηρίζει ὅτι: **«**ἡ Ἑλληνικὴ γλώσσα ὑπῆρξε ἡ πρώτη κατοικία τοῦ Χριστιανισμοῦ». **Α**ναφέρει ἐπίσης, ὅτι ἦταν τὸ ἴδιο διαδεδομένη στὴ Γαλιλαία, στὴν Αἴγυπτο καὶ στὴ Μικρὰ Ἀσία.

• **Ἐ**ν κατακλείδι, ἡ Πρῶτη μεγάλη καὶ ὀλοκληρωτικὴ καταστροφὴ τῆς Ἱερουσαλὴμ ἔγινε κατὰ τὸ ἔτος 70 μ.Χ. ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους, ἐξ ἀφορμῆς τῆς Ἰουδαϊκῆς ἐξεγέρσεως. **Κ**αὶ μετὰ τὸν ἐποικισμὸ τῆς πόλης, μετὰ ἀπὸ λίγο, τὸ Ἑλληνικὸ στοιχεῖο εἶχε ἔντονη ἐκεῖ τὴν παρουσία του.

* * *

8 Ἡ Δεύτερη καταστροφή τῶν Ἱεροσολύμων:

Ἔτος 136 μ.Χ., πάλι ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους

Τὰ πνεύματα ὁμως ἦταν πολὺ φορτισμένα καὶ στὰ ἐπόμενα χρόνια. Οἱ Ἰουδαῖοι ἐπαναστάτησαν γιὰ δεύτερη φορὰ κατὰ τῶν Ρωμαίων, κατὰ τὴν περίοδο τῶν ἐτῶν 132-135, καὶ μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Βάρ Κοχβὰ κατέλαβαν τὴν πόλη τῶν Ἱεροσολύμων.

Αὐτοκράτορας τότε στὴ Ρώμη ἦταν ὁ Ἀδριανός, ὁ ὁποῖος γενικὰ εἶχε τὴ φήμη τοῦ φιλοσόφου, σὲ θέματα ὁμως πειθαρχίας ἦταν ἀμείλικτος.

* * *

Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἀνοίγουμε παρένθεση: Κατὰ τὸ ἔτος 125 μ.Χ. ὁ αὐτοκράτορας Ἀδριανὸς ἐπισκέφθηκε στὴν Ἀθήνα. Ἐκεῖ δύο Χριστιανοὶ φιλόσοφοι καὶ Ἀπολογητές, οἱ Κοδρᾶτος καὶ Ἀριστείδης, τοῦ παρέδωσαν γραπτὲς Ἀπολογίες ὑπὲρ τῆς ἐλεύθερης θρησκευτικῆς ἔκφρασης τῶν Χριστιανῶν.

Σημειώνουμε ἐδῶ, ὅτι τὸ κύριο ἔργο τῶν Χριστιανῶν Ἀπολογητῶν τοῦ 2ου μ.Χ. αἰῶνα ὑπῆρξεν ἡ ὑπεράσπιση τῆς Χριστιανικῆς πίστεως ἔναντι τῶν κατηγοριῶν τῶν Ἐθνικῶν (εἰδωλολατρῶν) φιλοσόφων, οἱ ὁποῖοι θεωροῦσαν τοὺς Χριστιανοὺς ὡς παρακατιανούς, καὶ τὴν Χριστιανικὴ πίστη ὡς δῆθεν ἀνάξια τοῦ λογικοῦ τῶν ἀνθρώπων.

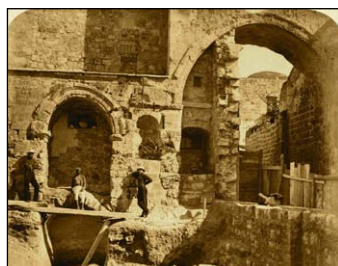
Κυκλοφοροῦσαν μάλιστα καὶ ὀρισμένες ἀνυπόστατες κατηγορίες εἰς βάρος τους, ὅτι δῆθεν ἦταν ἄτομα περιθωριακὰ πὸ συνωμοτοῦσαν στὰ ὑπόγεια (παρεξήγηση τοῦ φαινομένου τῶν Κατακομβῶν, ὅπου ἀναγκάζονταν νὰ καταφεύγουν οἱ πιστοὶ ἐξαιτίας τῶν διωγμῶν), ὅτι δῆθεν ἦταν «ἀνθρωποφάγοι» (παρερμηνεῖα τῶν λόγων τοῦ Χριστοῦ «*Λάβετε φάγετε... Τοῦτο ἐστὶ τὸ τὸ Σῶμά μου...*») καὶ ἄλλα.

Ὁ Ἀδριανὸς τελικὰ πείστηκε καὶ ἀποδέχθηκε τὶς εἰσηγήσεις τῶν δύο Ἀπολογητῶν. Τότε ἐξέδωσε ἓνα Διάταγμα, μὲ τὸ ὁποῖο ἀπαγορεύθηκαν –προσωρινά, τουλάχιστον– οἱ διωγμοὶ κατὰ τῶν Χριστιανῶν, χωρὶς νὰ ὑπάρχει προηγουμένως κατηγορία ἔναντίον τους.

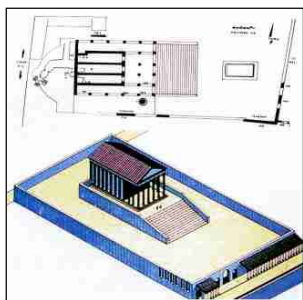
* * *

Στέλνει, λοιπόν, ὁ Ἀδριανὸς τὸν σκληρὸ στρατηγὸ τοῦ Σεβήρο, ὁ ὁποῖος καταπνίγει στὸ αἷμα τὴν Ἰουδαϊκὴ Ἐπανάσταση στὴν Ἱερουσαλήμ, κατασφάζοντας χιλιάδες Ἰουδαίους καὶ καταστρέφοντας τὰ κτίρια τῆς πόλης.

Μὲ τὴν ἐρήμωση τῶν Ἱεροσολύμων, συνέλαβε τότε τὴν ἰδέα ὁ αὐτοκράτορας νὰ κτίσει ἐκεῖ μία νέα πόλη, σύμφωνα μὲ τὰ ἐπικρατοῦντα τότε Ἑλληνορωμαϊκὰ πρότυπα.

Πύλη τῆς Αἰλία Καπιτωλίνα, ἡ ὁποία συνδέεται μὲ τὴν δίκη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὸν Πόντιο Πιλάτο.

Ναός της Αφροδίτης.

Οικοδόμησε τότε πάνω στα ερείπια της παλαιάς μιὰ νέα πόλη, τὴν ὁποία ὀνόμασε **Αἰλία Καπιτωλίνα**.

● **Α**πὸ τὸν 1ο μ.Χ. αἰ. οἱ Χριστιανοὶ συνήθιζαν νὰ προσεύχονται στὸν **Γολγοθᾶ** καὶ πάνω στὸν **Τάφο τοῦ Χριστοῦ**. **Θ**έλοντας ὁ Ἀδριανὸς νὰ σταματήσῃ αὐτὴ τὴν συνήθειά τους, ἐπιχωμάτωσε ὅλον τὸν χώρο θάβοντας κάτω ἀπὸ τόνους μπάζων τὰ Ἱερὰ Προσκυνήματα.

Πάνω σὲ μιὰ τεράστια πλατφόρμα, ἔκτισε στὴ θέση τοῦ **Τάφου τοῦ Χριστοῦ** τὸν εἰδωλολατρικὸ Ναὸ τῆς Αφροδίτης. **Κ**αὶ στὴν θέση τοῦ ἤδη κατεστραμμένου **Ναοῦ τῶν Ἱεροσολύμων** ἀνήγειρε ἕναν ἄλλο, ἐκεῖνον τοῦ Διὸς.

Τὸ Διάταγμα ὅμως τοῦ Ἀδριανοῦ γιὰ τὴν Ἀνεξιθρησκεία, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὸ κτίσιμο τῆς «*Αἰλίας Καπιτωλίνας*», ὑπῆρξαν τὰ βασικὰ κίνητρα ποὺ ὤθησαν τοὺς Χριστιανούς, καὶ κατὰ τὸ ἔτος 136 μ.Χ. ἐπέστρεψαν ἀπὸ τὴν Πέλλα στὴν Ἱερουσαλήμ, ὑπὸ τὴν ἡγεσία ἐνὸς Ἑλληνα Ἐπισκόπου, τοῦ Μάρκου.

Απαγορεύτηκε τότε ἀπὸ τοὺς κατακτητὲς Ρωμαίους ἡ εἴσοδος στὴν Ἱερουσαλήμ ἀκόμη καὶ τῶν λιγοστῶν Ἑβραίων ποὺ εἶχαν ἀπομείνει. **Ἐ**πειδὴ ὅμως ἡ πόλη τῶν Ἱεροσολύμων ἦταν σχεδὸν ἄδεια ἀπὸ πληθυσμὸ, οἱ Ρωμαῖοι προσκάλεσαν καὶ ἡ πόλη ἐποικίστηκε, ὅπως προαναφέρθηκε, ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς. **Α**πὸ τότε, λοιπὸν, ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἱεροσολύμων, ἀρχίζει νὰ ἀποβάλλει τὸν ἀρχικὰ Ἰουδαϊκὸ χαρακτήρα της καὶ νὰ προσλαμβάνει πλέον τὸν Ἐθνικὸ (δηλ. Ἑλληνικὸ), ὅπως ἀναγράφει στὴν «*Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*» τοῦ ἀπὸ τὸν 4ο μ.Χ. αἰ. καὶ ὁ ἱστορικὸς Εὐσέβιος.

Τὴν ἴδια ἄποψη συναντοῦμε στὸν 20ὸ αἰ. καὶ στὸν διακεκριμένο Γάλλο φιλόσοφο καὶ ἱστορικὸ Ἑρνέστ Ρενάν. **Γ**ράφει: «**Οἱ Ἑλληνιστὲς Χριστιανοὶ σχημάτισαν μιὰ ομάδα στὴν Αἰλία (Καπιτωλίνα), ὑπὸ τὴν ἡγεσία κάποιου Μάρκου... Ἀπὸ δᾶ καὶ πέρα ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἱερουσαλήμ εἶναι ἀποκλειστικὰ Ἑλληνική. Οἱ Ἐπίσκοποι της εἶναι ὅλοι Ἑλληνες, ὅπως ἔλεγαν.**

(Σημείωση: Ὁ Ἑλληνικὸς αὐτὸς χαρακτήρας τῆς «Μητρὸς Σιών» διατηρήθηκε καὶ ἀνανεώθηκε στὸ πέρασμα τῶν αἰῶνων. Αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ λόγος, γιὰ τὸν ὁποῖο ἐπικεφαλῆς τῆς Τελετῆς τοῦ Ἁγίου Φωτὸς ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι μέχρι σήμερα ὁ Ἑλληνορθόδοξος Πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων).

Δύο αἰῶνες μετὰ, ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ὑπογράφει τὸ 313 μ.Χ. τὸ Διάταγμα τῶν Μεδιολάνων, μὲ τὸ ὁποῖο θεσπίζεται ἡ ἀρχὴ τῆς Ἀνεξι-

θηρσκειάς. **Ο** Χριστιανισμὸς τῶρα νομιμοποιεῖται καὶ τίθεται ὑπὸ τὴν προστασία τοῦ ἴδιου τοῦ αὐτοκράτορα.

Τὸ ἔτος 326, καὶ μὲ τὴν βασιλικὴ χορηγία, ἡ 78χρονη μητέρα του **Ἁγία Ἐλένη** τίθεται ἐπικεφαλῆς ἐνὸς προγράμματος ἀνασκαφῶν. **Ἡ** εὐσεβὴς Αὐγούστα ξεθάβει τότε τὸν βράχο τοῦ **Γολγοθᾶ**, τὸν **Πανάγιο Τάφο** καὶ εὐρίσκει τὸν **Τίμιο Σταυρό**. **Κατ'** ἐντολὴ τοῦ Κωνσταντίνου, ἀνεγείρεται τότε ὁ **Πρῶτος Ναὸς** τῆς **Ἀναστάσεως**, ὁ ὁποῖος στεγάζει στὸν μεγάλο χῶρο του τόσο τὸν **Γολγοθᾶ**, ὅσο καὶ τὸν **Πανάγιο Τάφο**.

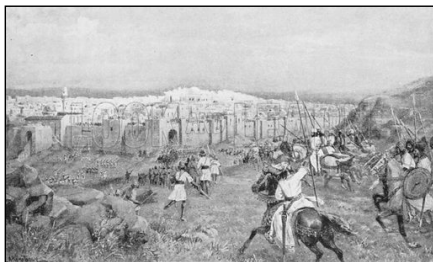
Οἱ ἐπόμενοι τρεῖς αἰῶνες κύλησαν σχεδὸν εἰρηνικά. **Ἦταν** ὁμως μιὰ ἀπλῆ ἀναλαμπή, μπροστὰ στὴν τρομερὴ καταστροφή, πού θὰ ἐρχόταν στὰ ἐπόμενα χρόνια.

* * *

9. Τρίτη καταστροφή τῆς Ἱερουσαλήμ: Ἔτος 614 μ.Χ., ἀπὸ τοὺς Πέρσες

Τὸ ἔτος 614, ὁ στρατὸς τοῦ Πέρση Βασιλιᾶ Χοσρόη κατέκτησε τὰ Ἱεροσόλυμα. 65.000 Χριστιανοὶ σφαγιασθήκαν τότε καὶ ὁ Ναὸς τῆς Ἀναστάσεως πυρπολήθηκε, μαζί μὲ τὶς Ἐκκλησίες καὶ τὰ μοναστήρια τῆς πόλης. **Ο** Τίμιος Σταυρὸς μεταφέρθηκε στὴν τότε Πρωτεύουσα τοῦ Περσικοῦ Κράτους μαζί μὲ πλῆθος αἰχμαλώτων, ἀνάμεσά τους καὶ ὁ Πατριάρχης Ζαχαρίας.

Ο αὐτοκράτορας τότε τοῦ Βυζαντίου Ἡράκλειος, ὀργάνωσε κατὰ τὸ ἔτος 622 τὴν μοναδικὴ ἀληθινὴ Σταυροφορία, μὲ σκοπὸ τὴν Ἀπευθέρωση τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. **Στὴ** Νινευὴ («*Μοσοῦλη*», κοντὰ στὰ Γαυγάμηλα, ὅπου πρὶν ἀπὸ 958 χρόνια ὁ Μ. Ἀλέξανδρος εἶχε καταλύσει τὴν Περσικὴ αὐτοκρατορία), τὸν Δεκέμβριο τοῦ 627 ὁ Ἡράκλειος μονομαχεῖ καὶ θανατώνει ἐνώπιον τῶν δύο στρατῶν τὸν ἀντίπαλο ἀρχηγὸ Ραζάτη. **Συνάπτει** τότε συμφωνία εἰρήνης μὲ τὸν Σιρόη, τὸν γιὸ τοῦ Βασιλιᾶ Χοσρόη, μὲ ἓνα καὶ μοναδικὸ ὄρο: **Νὰ** τοῦ ἐπιστραφεῖ ὁ Τίμιος Σταυρὸς... **Ἦντως!** **Ο** Τίμιος Σταυρὸς τοῦ παραδίδεται ἄθικτος, μέσα στὸ προστατευτικὸ του κάλυμμα.

Τρία χρόνια ἀργότερα, περνώντας θριαμβευτικὰ ἀπὸ τὴν Χρυσὴ Πύλη τῶν τειχῶν τῆς Ἱερουσαλήμ (ἀπὸ ὅπου εἶχε περάσει ὁ Ἰησοῦς πάνω στὸ ὄνα-

ριο την Κυριακή τῶν Βαΐων), καὶ κρατώντας στοὺς ὤμους του ὁ αὐτοκράτορας τὸ πολυτιμότερο ἀντικείμενο τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, ὁ Τίμιος Σταυρὸς ὑψώθηκε γιὰ δευτέρη φορά στὸν βράχο τοῦ Γολγοθᾶ, στὶς 21 Μαρτίου τοῦ 630. (**Ἡ** πρώτη Ὑψωση ἦταν ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς Ἁγίας Ἑλένης. **Π**ρόκειται γιὰ τὴν καθιερωμένη ἀπὸ τότε Ἑορτὴ τῆς 14ης Σεπτεμβρίου).

* * *

10. Τέταρτη καταστροφή: Ἔτος 637 μ.Χ., ἀπὸ τοὺς Ἄραβες

Πέρασαν ἀπὸ τότε 7 χρόνια... **Καὶ** ξαφνικά, τὸ ἔτος 637 ἡ Ἱερουσαλήμ κυριεύεται ἀπὸ τοὺς Ἄραβες. Πέρασε ξανὰ ἡ πόλη τὴν ἴδια δοκιμασία.

Τότε ὁμως, ὁ χαλίφης Ὀμάρ-Χατάμπ ἐξέδωσε τὸν περίφημο «Ἀχτιναμέ», ἓνα Διάταγμα, μὲ τὸ ὁποῖο παρέδωσε τὴ δικαιοδοσία τοῦ Παναγίου Τάφου, καθὼς καὶ ὅλων τῶν Παναγίων Προσκυνημάτων, στὸν Ὀρθόδοξο Πατριάρχη Σωφρόνιο Α΄. **Αὐτὸ** τὸ φερμάνι ἀναγνωρίζεται μέχρι σήμερα ἀπὸ τοὺς μουσουλμάνους.

* * *

11. Πέμπτη καταστροφή: Ἔτος 1099, ἀπὸ τοὺς Σταυροφόρους

Ἐπόμενη καταστροφή τῆς Ἁγίας Πόλεως Ἱερουσαλήμ συνέβη κατὰ τὸ ἔτος 1099, ἀπὸ τοὺς Σταυροφόρους αὐτὴ τὴ φορά.

Καὶ μὲ τὴν φοβερὴ σφαγὴ ποὺ ἀκολούθησε, ὅπως θὰ δοῦμε παρακάτω, ἦταν ἡ μόνη φορά ποὺ δὲν κατέβηκε στὸν Πανάγιο Τάφο τὸ **Ἅγιο Φῶς!**

Ἡ Λατινικὴ κατοχὴ διήρκεσε 88 χρόνια, μὲ διάφορες φάσεις τοῦ πολέμου πρὸς τὸν Σουλτᾶνο Σαλατίν (ὁ ὁποῖος κατέκτησε καὶ αὐτὸς τὴν Ἱερουσαλήμ, κατὰ τὸ ἔτος 1187 μ.Χ.).

* * *

12. Ἑκτη καταστροφή τοῦ Ναοῦ: Ἔτος 1808, ἀπὸ πυρκαγιὰ

Τὸ ἔτος 1808 μεγάλη πυρκαγιὰ κατέστρεψε σχεδὸν ὀλοσχερῶς τὸν Ναὸ τῆς Ἀναστάσεως. **Π**ροέκυψε τότε μεγάλη διαμάχη ἀνάμεσα στοὺς

Ασημένιο ἀρτοφόριο ἀπὸ τὴν Κερμίρα τῆς Καισάρειας, τὸ ὁποῖο ἀποδίδει τὴν μορφή πὺν εἶχε τὸ κουβούκλιο τοῦ Παναγίου Τάφου στὴν Ἱερουσαλήμ, πρὶν ἀπὸ τὴν πυρκαγιά τοῦ 1808.

ἔδωσε Διάταγμα, μὲ τὸ ὁποῖο δόθηκε ἡ ἄδεια τῆς Ἀνοικοδόμησης στοὺς Ἕλληνας. Τὰ Ἐγκαίνια τοῦ νέου Ναοῦ ἔγιναν τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1810: Εἶναι ἡ μορφή πὺν ἔχει ὁ Ναὸς σήμερα.

Τὸ 1851 ξέσπασε σφοδρὴ ἀντιπαράθεση, ἡ ὁποία ἐξελίχθηκε σὲ πολιτικὴ καὶ διπλωματικὴ διαμάχη ἀνάμεσα στοὺς Ρωμαιοκαθολικοὺς Γάλλους καὶ τοὺς Ὁρθοδόξους Ρώσους. Ἐληξε μὲ τὴν ἐπικράτηση τῶν Ρώσων.

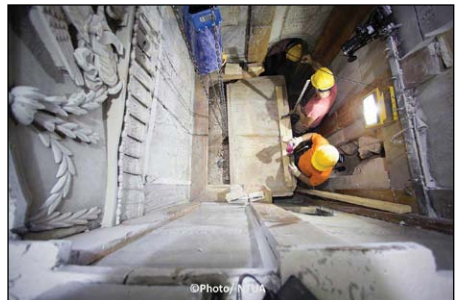
Τὸ ἐπόμενο ἔτος καὶ τὸ 1853 ὁ Τούρκος Σουλτᾶνος ἐξέδωσε δύο φερμάνια, μὲ τὰ ὁποῖα ὁ Πανάγιος Τάφος καὶ ὁ Γολγοθᾶς περνοῦν ὀριστικὰ στὴν κατοχὴ τῶν Ἑλλήνων. Αὐτὸ τὸ Καθεστῶς στοὺς Ἁγίους Τόπους ἐπικυρώθηκε μὲ τὴν Συνθήκη τῶν Παρισίων τοῦ 1856, καθὼς καὶ ἀπὸ τὸν Ο.Η.Ε. Ἐξακολουθεῖ νὰ ἰσχύει μέχρι σήμερα.

* * *

13. Σύγχρονη ἀνασκαφὴ τοῦ Παναγίου Τάφου

Τὸ σημεῖο ὅπου τοποθετήθηκε τὸ Σῶμα τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τὴν Ἀποκαθήλωση, κατὰ Θεῖα Πρόνοια διαφυλάχθηκε ἀλώβητο ἀνὰ τοὺς αἰῶνες, παρὰ τὶς τεράστιες καταστροφὲς πὺν ὑπέστη ὁ τόπος!

Πρὶν ἀπὸ 5 χρόνια, συγκεκριμένα στὶς 26 Ὀκτωβρίου τοῦ 2016, Ἕλληνες ἐπιστήμονες ἀπὸ τὸ Ἐθνικὸ Μετσόβειο Πολυτεχνεῖο Ἀθηνῶν, ὑπὸ τὴν ἐπιστασία καὶ καθοδήγηση τῆς Καθηγήτριας κ. Ἀντωνίας Μοροπούλου, καὶ ὕστερα ἀπὸ 9 μῆνες ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν, μὲ τὰ πλέον σύγχρονα μηχανήματα, στὸ Κουβούκλιο τοῦ Παναγίου Τάφου, τὴν ἴδια στιγμή πὺν μετέδιδε ζωντανὰ τὴν εἰκόνα τὸ National Geographic καὶ παρακολουθοῦσαν live ἑκατομμύρια ἄνθρωποι σὲ ὄλο τὸν κόσμος, οἱ ἐπιστήμονες ἀνοῖξαν τὸν Τάφο τοῦ Χριστοῦ!

Μὲ τις σύγχρονες ἐπιστημονικὲς μεθόδους, ἀποκαλύφθηκε τὸ μάρμαρο πὸν εἶχε τοποθετηθεῖ τὸ 326 μ.Χ ἀπὸ τὸν Μ. Κωνσταντῖνο. Ἀκριβῶς ἀπὸ κάτω, σὲ ἓνα ξύλινο κρεββάτι, ὁ Ἰωσήφ μετὰ τὸν Νικόδημο εἶχαν τοποθετήσει τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ μετὰ τὴν Ἀποκαθίστασις!

Ἡ συγκίνηση ὑπῆρξε μεγάλη καὶ παγκόσμια καὶ λόγῳ τοῦ γεγονότος τῆς ζωντανῆς μεταδόσεως...

• **Καὶ** σὲ ἐρώτησι δημοσιογράφου: «-**Πῶς αἰσθανθήκατε ἐκείνη τὴ στιγμή;**», ἡ ἀπάντησι τῆς Καθηγήτριας ἦταν: «- **Ὁ Τάφος τοῦ Χριστοῦ εἶναι Ἀθάνατος καὶ Ζωντανός!**».

* * *

Μέρος Δεύτερο:

Διαχρονικὲς Ἐμφανίσεις τοῦ Ἁγίου Φωτός

Τὰ ἀρχαιολογικά εὐρήματα, σὲ συνδυασμὸ μετὰ τὴν Ἁγία Γραφή καὶ τὰ ἱστορικὰ δεδομένα, μᾶς ἐπιτρέπουν σήμερα νὰ ἔχουμε πλήρη γνώσι τῶν Ἱερῶν Προσκυνημάτων. **Σὲ** αὐτὸ τὸ **Δεύτερο Μέρος** τῆς ἔρευνας, θὰ ἀναφερθοῦμε ἀρχικὰ στὴν Μορφολογία καὶ Ἱστορία τοῦ Γολγοθᾶ καὶ τοῦ Παναγίου Τάφου καὶ στὴ συνέχεια στὶς ἐκεῖ **ἐμφανίσεις** τοῦ **Ἁγίου Φωτός**.

* * *

1. Ὁ Γολγοθᾶς: Μορφὴ καὶ Ἱστορία του

Μέχρι σήμερα διακρίνεται μέσα στὸ προστατευτικὸ γυαλὶ ὁ βράχος, ὁ ὁποῖος σχίστηκε ἀπὸ τὸν δυνατὸ σεισμὸ, πὸν ἔγινε τὴν ὥρα τῆς Σταυρώσεως, ὅταν ὁ Ἰησοῦς «**κράζας φωνὴ μεγάλη ἀφήκε τὸ πνεῦμα**».

Ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Κύριλλος, στὶς περίφημες «**Κατηχήσεις**» του (13, 39) ἀναφέρει, ὅτι ἡ ρωγμὴ στὸν βράχο τοῦ Γολγοθᾶ ἦταν ὀρατὴ κατὰ τὸν 4ο μ.Χ. αἰῶνα (τότε δηλαδὴ πὸν κτίστηκε ὁ Πανίερος Ναὸς τῆς Ἀναστάσεως).

Ἡ ἀνατολικὴ δεξιὰ πλευρὰ τοῦ βράχου ἔχει ὕψος 11,20 μέτρα, ἡ κορυφὴ του μῆκος 4,30 μέτρα καὶ τὸ πλάτος του εἶναι σήμερα 2,80 μέτρα. **Τοῦτο** ὀφείλεται στὴν ἀπόφασι τοῦ Μ. Κωνσταντίνου νὰ ἀποκοποῦν

μεγάλα τμήματα του βράχου γύρω από το σημείο της Σταυρώσεως, προκειμένου να ανοικοδομηθεί ευκολότερα ή τεράστια τρίκλιτη Βασιλική, ή οποία ευτυχώς διασώζεται μέχρι σήμερα, κτισμένη ολόκληρη από λευκό Παριανό μάρμαρο!

* * *

Στη βάση του βράχου, και μέσα σε μια προθήκη, διακρίνεται μέχρι σήμερα ή λεγόμενη «σπηλιά του Άδάμ».

Σύμφωνα με αρχαία Παράδοση, στο σημείο εκείνο τοποθέτησε ο Νῶε τὸ κρανίον τοῦ Γενάρχη Ἀδάμ. Ἀποτελεῖ συνηθισμένο θέμα τῆς Βυζαντινῆς εἰκονογραφίας ή τοποθέτηση ἑνὸς κρανίου στή βάση τοῦ Σταυροῦ. **Τὸ Αἷμα** τοῦ Θεανθρώπου ἀπὸ τὸν Σταυρὸ ζέπλυνε ἔτσι τὴν Προπατορικὴ ἁμαρτία... Σύμφωνα με τὴν Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Θεὸς δέχθηκε τὴν μετάνοια τοῦ Ἀδάμ. **Αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ λόγος**, γιὰ τὸν ὁποῖο σήμερα στή βάση τοῦ Γολγοθᾶ ὑπάρχει τὸ ὀνομαζόμενο ἀπὸ τοὺς Ἀγιοταφίτες Πατέρες «*Παρεκκλήσιο τοῦ Ἀδάμ*».

Ἀρχαιότατη Παράδοση ἀναφέρει ἐπίσης, ὅτι ἐκεῖ ἔγινε στὰ χρόνια τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ ή θυσία τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ ὁποῖου ὁ μονογενὴς υἱὸς Ἰσαὰκ ἀποτελεῖ τύπο τῆς θυσίας τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ!

* * *

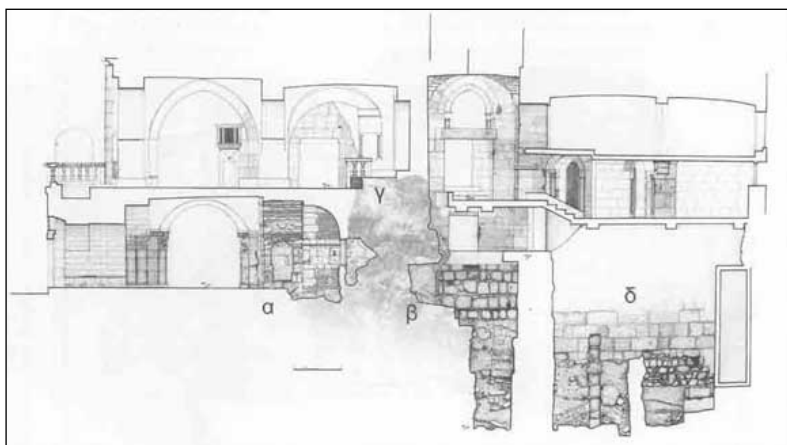
Στὸ σημείο αὐτὸ καταθέτουμε τὴν προσωπικὴ μας μαρτυρία: **Ὅταν** ὁ γράφων, ὡς φοιτητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ ΕΚΠΑ, ἀξιῶθηκε κατὰ τὸ ἔτος 1977 νὰ προσκυνήσει γιὰ πρώτη φορὰ στὸν Φρικτὸ Γολγοθᾶ, γνωρίστηκε τότε με κάποιον ἀπὸ τοὺς διακονοῦντες ἐκεῖ Ἀγιοταφίτες Πατέρες.

Θυμᾶμαι, πὼς μᾶς ὀδήγησε μετὰ πίσω ἀπὸ τὸ προσκύνημα, στήν ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ βράχου, ὅπου διακρινόταν ή μορφολογία τοῦ βράχου, ὅπως εἶχε τότε ἀποκαλυφθεῖ ἀπὸ τὴς ἐκεῖ διεξαγόμενες ἀρχαιολογικὲς ἀνασκαφές.

● **Καὶ με ἱερὴ συγκίνηση τὸν ἀκούσαμε νὰ μᾶς λέει, ὅτι κάθε Μεγάλῃ Πέμπτῃ με Παρασκευῇ, ὅλος ἐκεῖνος ὁ βράχος γίνονταν ἀπὸ τὴν βάση τοῦ μέχρι τὴν κορυφὴ κατακόκκινος, ὅπως τὸ αἷμα!** **Τὸ φαινόμενο ὅμως αὐτὸ ἐξαφανιζόταν τὸ βράδυ τοῦ Μεγάλου Σαββάτου...**

Στὴ συνέχεια ἀνεβήκαμε (θυμᾶμαι μεσῶ μῆς στριφτῆς σιδερένιας σκάλας), στή θέση ὅπου βρίσκονται τὰ κελλία τῶν

Παρεκκλήσιο του Ἀδὰμ (α), Σπήλαιο του Ἀδὰμ (β), σημείο Σταυρώσεως με τὴν Ἁγία Τράπεζα (γ), θεμέλια προηγούμενων οἰκοδομικῶν φάσεων (δ).

Πατέρων τῆς Ἀγιοταφικῆς Ἀδελφότητος. Ἐκεῖ μᾶς ἔδειξε ἓνα δένδρο (ἂν θυμᾶμαι καλά, μᾶς εἶπε πὼς ἦταν ἐλιά), λέγοντας ὅτι ἡ πρόσφατη ἀρχαιολογικὴ ἔρευνα ἔδειξε πὼς οἱ ρίζες ἐκείνου τοῦ δένδρου ἔφταναν περίπου δέκα μέτρα κάτω, στὸν βράχο τοῦ Γολγοθᾶ! **Καὶ** πὼς εἰκάζεται, ὅτι πρόκειται γιὰ τὸ ἀναφερόμενο στὴν Παλαιᾶ Διαθήκη «φυτὸ σαβέκ», στὸ ὁποῖο βρέθηκε δεμένο τὸ κριάρι, ποὺ ἀντικατέστησε στὴ θυσία τὸν υἱὸ τοῦ Ἀβραάμ, τὸν Ἰσαάκ!

* * *

Ἡ ἀνασκαφὴ ὅμως τοῦ 1977 ἀνακάλυψε καὶ κάτι ἄλλο: Στὴν ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ Γολγοθᾶ βρέθηκε μιὰ **διπλὴ σπηλιά**, μόλις τέσσερα μέτρα κάτω ἀπὸ τὸ σημεῖο τῆς Σταυρώσεως! **Πρόκειται** γιὰ τὸ **ἀρχαιότερο Παρεκκλήσι τῆς Ἱστορίας**, ἀφοῦ εἶναι τὸ μέρος ὅπου συγκεντρώνονταν οἱ Χριστιανοὶ τοῦ 1ου μ.Χ. αἰῶνα, γιὰ νὰ ἀσκῆσουν τὴν Θεία Λατρεία πρὸς τὸν ἐκεῖ Σταυρωθέντα καὶ Ἀναστάντα Χριστό!

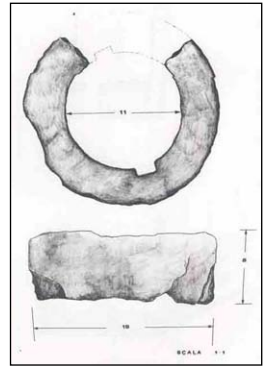
Ὁ Ἴσπανὸς ἀρχαιολόγος Fernández Diez, ποὺ ἦταν ἐπικεφαλῆς ἐκείνης τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ 1977, ἀναφέρει ὅτι: «**Αὐτὴ ἡ σπηλιὰ ἐπιστρώθηκε καὶ διακοσμήθηκε τὸν 1ο αἰῶνα, ὅταν ὁ βράχος ἦταν ἤδη διαρρηγμένος** (ἀπὸ τὴν σεισμικὴ ρωγμὴ). **Παρέμεινε σὲ χρῆση γιὰ κάποιον διάστημα, ἐπιστρώθηκε καὶ βάφτηκε** (διακοσμήθηκε) **τουλάχιστον δύο φορές. Καταστράφηκε ὄχι ἀργότερα ἀπὸ τὸ πρῶτο μισὸ τοῦ 2ου αἰῶνα... Πιθανῶς κατὰ τὴν ἀνέγερση τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀφροδίτης, στὴν ἐποχὴ τοῦ Ἀδριανοῦ**».

* * *

Δύο χρόνια μετὰ τὴν μεγάλη πυρκαγιὰ τοῦ 1808, τὸ ἔτος 1810 ὁ Μυτιληνῶς Ἑλληνας ἀρχιτέκτονας Τζελεπῆς Κομνηνὸς τοποθέτησε τὴν Ἁγία Τράπεζα στὴν κορυφὴ τοῦ Γολγοθᾶ 40 ἑκατοστὰ δυτικότερα ἀπὸ τὸ αὐθεντικὸ σημεῖο τῆς Σταυρώσεως, μὲ σκοπὸ νὰ προστατεύσει τὸ Μνημεῖο ἀπὸ μελλοντικὲς φθορὲς, καὶ τὸ κάλυψε μὲ μαρμάρινες πλάκες.

Πέρασαν από τότε σχεδόν δύο αιώνες, όταν κατά το έτος 1986 ο Καθηγητής Γ. Λάβδας και ο Δρ. Θ. Μητρόπουλος, έπικεφαλής της ανασκαφής, αποκόλλησαν αυτές τις μαρμάρινες πλάκες, για να διευκολυνθεί η ανασκαφική έρευνα.

• **Τότε, μέσα στην όπη της Σταυρώσεως και σε βάθος 40 εκατοστών, ανακαλύφθηκε ένας λίθινος δακτύλιος με εξωτερική διάμετρο 19 εκατοστών. Αυτόν μās γνωστοποιεί το ακριβές σημείο, στο οποίο στερεώθηκε ο Σταυρός του Χριστού!**

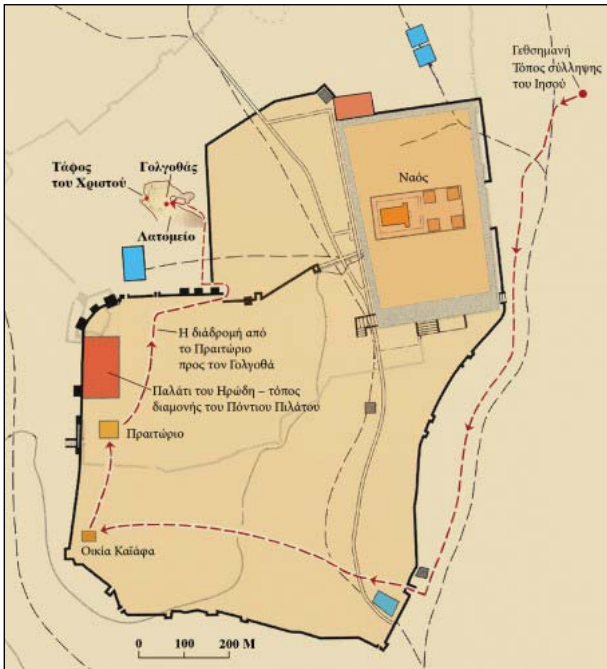
Λίθινος δακτύλιος.

Κατά την περίοδο της ίδιας ανασκαφής, και σε απόσταση 1,23 μέτρων από το σημείο της Σταυρώσεως, βρέθηκε ένας κοσμικός σταυρός διαστάσεων 13X13 εκατοστά, χαραγμένος in fresco στο ίδιο έπιχρισμα που είχε και ο δακτύλιος. Αυτό αποδεικνύει, ότι η Πρωτοχριστιανική Έκκλησία γνώριζε έπακριβώς το σημείο της Σταυρώσεως, το οποίο και κάλυψε με έπιχρισμα για να το προστατεύσει. Αυτό φαίνεται πώς έγινε πριν από την ανέγερση του Forum του Ρωμαίου αυτοκράτορα Άδριανού το έτος 135 μ.Χ. με την τεράστια πλατφόρμα του, που σκέπασε τα Ίερά Προσκυνήματα.

* * *

2. Ο Πανάγιος Τάφος

Η ταφική κόγχη είναι λαξευμένη βόρεια της κοιλάτης του Παναγίου Τάφου. Έχει διαστάσεις περίπου 2,10 μήκος, 1,30 πλάτος και 1,90 ύψος. Αυτό είναι το σημείο που φιλοξένησε το Σώμα του Θεανθρώπου τον Απρίλιο του 33 μ.Χ.

Βρισκόταν όπως είπαμε μέσα στον κήπο του Ίωσήφ, σε απόσταση 120 μέτρων από τα τείχη της Ίερουσαλήμ και 230 μέτρων από την πύλη «Γκεννάθ» (λέξη ή οποία στα Έβραϊκά σημαίνει «κήπος»).

Τὸ πρωὶ τῆς Μ. Παρασκευῆς 4 Ἀπριλίου τοῦ 33 μ.Χ., ἀνάμεσα στὶς 8 μὲ 9 τὸ πρωί, τὴν ὥρα ποὺ ὁ Ἄμνὸς τοῦ Θεοῦ μὲ τὸν βαρὺ Σταυρὸ στὸν ὤμο βιάδιζε ἀπὸ τὸ Πραιτώριο γιὰ τὸν Γολγοθᾶ, καὶ βγαίνοντας ἀπὸ αὐτὴ τὴν πύλη (ποὺ σήμερα βρίσκεται στὸν Ρωσικὸ Ναὸ τῆς Ἁγίας Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς), θεωρεῖται βέβαιο πὼς συναντήθηκε μὲ τὰ ἀναρίθμητα κοπάδια τῶν ἀμνῶν, ποὺ τὰ ὀδηγοῦσαν οἱ Ἑβραῖοι στὸν τόπο τῆς σφαγῆς τους, γιὰ νὰ ἐορτάσουν τὸ Ἑβραϊκὸ «Πεσάχ» (δηλ. τὸ Πάσχα τους).

• **Σύμπτωση;** Τὴν ὥρα ποὺ ἄφηνε τὴν τελευταία του πνοὴ ὁ πρῶτος θυσιαζόμενος ἀμνός, πάνω στὸ θυσιαστήριο τῶν Ὀλοκαυτωμάτων τοῦ Ναοῦ, τὴν ἴδια ἀκριβῶς ὥρα ἐξέπνευσε Ἐκουσίως πάνω στὸ Ξύλο τοῦ Σταυροῦ καὶ ὁ Ἄμνὸς τοῦ Θεοῦ, σύμφωνα καὶ μὲ τὴν Προφητεία τοῦ Ἡσαΐα «*ὀδηγήθηκε ὡς πρόβατο ἐπὶ σφαγῆ καί, ὡς ἀμνὸς ποὺ μένει ἄφω- νος μπροστὰ σὲ αὐτὸν ποὺ τὸ κουρεύει, ποτέ του δὲν παραπονέθηκε*»!

* * *

Τὸ ἔτος 326 μ.Χ., μέσα στὸ μεγάλο Ἐκκλησιαστικὸ συγκρότημα ποὺ δημιούργησαν οἱ ἀρχιτέκτονες τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, ἀφαιρώντας τοὺς τόνους ἀπὸ τὰ μπάζα τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ ἀποκαλύπτοντας τὰ ἱερά μνημεῖα, συμπεριέλαβαν σὲ αὐτὸ τὸν Γολγοθᾶ καὶ τὸν Παναγίον Τάφο.

Ο λαξευμένος αὐτὸς θάλαμος τοῦ Παναγίου Τάφου μᾶς εἶναι γνω- στὸς γιὰ τὴν μορφή του ἀπὸ τὶς ἐπισκέψεις καὶ καταγραφὲς πολλῶν προσκυνητῶν, κατὰ τὴν διάρκεια τῆς 1ης χιλιετίας.

Σὲ αὐτὸ τὸ χρονικὸ διάστημα ἔμεινε οὐσιαστικὰ χωρὶς σημαντικὴ ἀλλαγὴ ἢ φθορά, ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ ἐτάφη ἐκεῖ ὁ Ἰησοῦς, μέχρι τὸ ἔτος 1009: Ἦταν τότε, ποὺ οἱ ἄνδρες τοῦ χαλίφη Ἀλ-Χακίμ κατέστρεψαν μὲ μεγάλα σφυριά ἓνα μεγάλο μέρος τοῦ Τάφου, δὲν μπόρεσαν ὅμως νὰ σπάσουν καὶ τὴν μαρμάρινη πλάκα ποὺ σκεπάζει τὸ αὐθεντικὸ σημεῖο τῆς Ταφῆς τοῦ Θεανθρώπου, ἂν καὶ τὸ ἐπεχείρησαν.

Σήμερα ὑπάρχει μόνο μιὰ κάθετη τομὴ τοῦ μαρμάρου τῆς πλάκας τοῦ Παναγίου Τάφου. (Σύμφωνα μὲ μιὰ ἄλλη Παράδοση, σκοπίμως ἔγι- νε ἀπὸ κάποιον Πατριάρχη αὐτὴ ἡ τομὴ, γιὰ νὰ μὴν χρησιμοποιοθεῖ σὲ κτίσματα τῶν Ὀθωμανῶν κατακτητῶν).

Ἔτσι, ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς Ταφῆς μέχρι σήμερα, ἡ πλάκα τοῦ Πα- ναγίου Τάφου μᾶς ὑποδεικνύει τὸ πραγ- ματικὸ σημεῖο τῆς Ταφῆς τοῦ Ἰησοῦ. **Κ**αὶ αὐτὸ ἔχει μεγάλη σημασία, ἐπειδὴ ὅπως θὰ δοῦμε, ἀπὸ τὸ σημεῖο ἀκριβῶς αὐτὸ **πηγάζει** κάθε **Μεγάλον Σάββατον** τὸ **Ἅγιον Φῶς!**

* * *

3. Μαρτυρίες για τὸ Ἅγιο Φῶς

α. Ἡ πρώτη παρουσία τοῦ Ἁγίου Φωτὸς

Ὁ Θεάνθρωπος Ανασταίνεται, ὅπως ἤδη ἔχουμε ἐξετάσει, μόλις τελειώνει ἡ πρώτη ἡμέρα τοῦ βεβηλωμένου καὶ ἐρημωμένου πιά Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα, μετὰ τὴν δύση τοῦ ἡλίου, ἐγκαινιάζοντας ἔτσι τὸ δικό Του **Νέο καὶ Αἰώνιο Πάσχα!**

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης γράφει (20,1): **«Ἐνωρὶς τὴν πρώτη ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος, ἐνῶ ἦταν ἀκόμη σκοτάδι, ἡ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ ἦλθε εἰς τὸ μνημεῖο, καὶ εἶδε ὅτι ὁ λίθος εἶχε ἀφαιρεθεῖ ἀπὸ τὸ μνήμα. Τρέχει τότε καὶ ἔρχεται εἰς τὸν Σίμωνα Πέτρο καὶ εἰς τὸν ἄλλο μαθητὴ τὸν ὁποῖο ἀγαποῦσε ὁ Κύριος, καὶ τοὺς λέγει: «Ἐπῆραν τὸν Κύριο ἀπὸ τὸ μνήμα καὶ δὲν ξέρουμε ποῦ τὸν ἔβαλαν». Ἐτρεχαν δὲ οἱ δύο μαζί, ἀλλὰ ὁ ἄλλος μαθητὴς (ἦταν καὶ πὺρ νέος) ἔτρεχε γρηγορότερα, πέρασε τὸν Πέτρο καὶ ἦλθε πρῶτος εἰς τὸ μνήμα. Ἐσκυψε καὶ εἶδε τὰ ἐντάφια σεντόνια νὰ εἶναι ἐκεῖ, ἀλλὰ δὲν μπῆκε μέσα. Ἐρχεται κατόπιν ὁ Σίμων Πέτρος, ὁ ὁποῖος τὸν ἀκολουθοῦσε, καὶ μπῆκε εἰς τὸ μνήμα καὶ βλέπει τὰ σεντόνια νὰ εἶναι ἐκεῖ...».**

• **Τὸ ἐρώτημα εἶναι:** Πῶς, ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης, ἐνῶ ἐπικρατοῦσε σκοτάδι (δὲν εἶχε ἀκόμη ξημερώσει), εἶδαν τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ Τάφου; (μὲ τὰ «ὀθόνια κείμενα μόνα καὶ τὸ σουδάριον ἐντετυλιγμένον εἰς ἓνα τόπον» κ.λ.π.). Τὴν ἀπάντησιν μᾶς τὴν δίνει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ὁ κορυφαῖος Ὑμνογράφος τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, στὸ Δοξαστικό: **«καὶ δρομαίως ὁ Πέτρος, ἐπέστη τῷ μνήματι, καὶ τὸ Φῶς ὀρών ἐν τῷ ταφῷ κατεπλήττετο».**

Τὸ Φῶς ποῦ ἀνέτειλε στὸν **Τάφο** τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴν ὥρα τῆς Αναστάσεως, εἶναι τὸ **Ἄκτιστον Φῶς** τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ! **Τὸ ἴδιο Φῶς**, ποῦ ἐξέλαμψε καὶ κατὰ τὴν Μεταμόρφωση τοῦ Χριστοῦ στὸ Ὅρος Θαβώρ.

Εἰς τὸν «Λόγον εἰς τὸ Ἅγιον Σάββατον», ὁ Ἅγιος Ἰω. Δαμασκηνός, γράφει: **«Καὶ αὐτὴ ἡ λαμπρὰ καὶ φωτοφόρος ἡμέρα τῆς Ἁγίας Κυριακῆς, κατὰ τὴν ὁποία τὸ ἄκτιστον Φῶς αἰσθητὰ (δηλ. διὰ τῆς ὀράσεως) ἀπὸ τὸν Τάφο ἀναδύεται, ὡς ὠραῖος Νυμφίος διὰ τοῦ κάλλους τῆς Αναστάσεως».**

Ὁ Ἅγιος Σωφρόνιος, Πατριάρχης Ἱεροσολύμων καὶ κορυφαῖος ὑμνογράφος, γράφει: «Ὡς Ἥλιος ἀνέτειλλε ἀπὸ τὸν Τάφο ὁ Δεσπότης καὶ μετὶς λαμπροφῶρες Του ἀκτῖνες ἐξέλαμψε σὲ ὅλη τὴν Οἰκουμένη».

Ἀπὸ τοὺς νεωτέρους, ἀναφέρουμε τέλος, τὸν Ἅγιο Νικόδημο τὸν Ἀγιορεῖτη («λόγος εἰς τὴν Κυριακὴν τῶν Μυροφόρων»): «Ἐκεῖνος ποῦ ἦταν μέχρι χθὲς καὶ προχθὲς ἄμορφος καὶ ἄδοξος, τώρα ἀναστήθηκε ἀπὸ

τὸ μνήμα Του, χαρούμενος ὡς ἓνας νυμφίος πὺν βγαίνει ἀπὸ τὸν θάλαμό Του: **῾Ολος ὠραιότατος, ὄλος δεδοξασμένος, ὄλος ἠλιόμορφος.** Μετὰ τὴν Ἀνάστασή Του, ὁ Χριστὸς κέρδισε τὴν ὑπέρτατη ὠραιότητα. **Καὶ αὐτὴ ἡ ὠραιότητα θὰ εἶναι καὶ ἡ δικὴ μας χαρὰ: Τὸ νὰ βλέ-**

πουμε τὸν Χριστό, τότε, στὴν Οὐράνια Βασιλεία Του»!

* * *

β. ῾Ο ῾Υμνος «Φῶς ἱλαρόν»

Εἶδαμε, ὅτι κατὰ τὴν ὥρα τῆς Ἀναστάσεως, ὁ Πανάγιος καὶ Ζωοδόχος Τάφος πλημμύρισε ἀπὸ τὸ ἄπλετο Ἅγιο Φῶς τοῦ Ἀναστάντος, καὶ εἶπαμε ὅτι ἡ πρώτη πὺν ἀντίκρυσε ἐκεῖνο τὸ ἐξάισιο θέαμα δὲν ἦταν ἄλλη ἀπὸ τὴν Παναγία Μητέρα Του.

Αὐτὸ τὸ Φῶς δὲν περιορίζεται ἀπὸ τὰ ὑλικά στοιχεῖα τοῦ κόσμου τούτου. **Γιὰ** τὸν λόγο αὐτό, ὅπως εἶδαμε, ὁ μαθητὴς Ἰωάννης, ἂν καὶ στεκόταν ἔξω ἀπὸ τὸν Τάφο, μπόρεσε ὅμως νὰ δεῖ τι ὑπῆρχε στὸ ἐσωτερικό του, ὅπως τὰ ἐντάφια σπάργανα νὰ εἶναι ἄδεια καὶ τυλιγμένα στὸ σχῆμα τοῦ Σώματος τοῦ Ἰησοῦ, καθὼς καὶ τὴν πετσέτα πὺν συνήθιζαν οἱ Ἰουδαῖοι νὰ βάζουν στὸ πρόσωπο τοῦ νεκροῦ (τὸ «σουδάριον»).

Εἶναι τὸ «Φῶς ἱλαρόν», τὸ γλυκὸ πνευματικὸ Φῶς τοῦ Ἀναστάντος, πὺν δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὸ Ἄκτιστον Φῶς τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, αὐτὸ πὺν εἰκονίζεται στὰ φωτοστέφανα τῶν Ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ πὺν ὑποδηλώνει τὴν μέλλουσα δόξα τους! **Καὶ** αὐτὸ τὸ Φῶς, ἔλαμψε γιὰ πρώτη φορὰ καὶ ἔλουσε τὸν Πανάγιο Τάφο, ὅταν ἔπεσε ἡ νύχτα τὸ βράδυ τοῦ Μεγάλου Σαββάτου καὶ μὲ τὸν ἐγκαινισμό-φωτισμὸ («ἐπιφωσκούσης τῆς μιᾶς τῶν σαββάτων» τῆς ἡμέρας τοῦ Κυρίου (Κυριακῆς). **Καὶ** ἀπὸ τότε, ἔχουμε ἀμπολλες μαρτυρίες, ὅτι ἐμφανίζεται θαυμαστῶς καὶ συνεχῶς κάθε χρόνο, ἀπὸ τότε μέχρι τώρα, στὸν **Πανάγιο Τάφο.**

* * *

Φαίνεται, λοιπόν, ὅτι οἱ πιστοὶ τῆς Πρώτης Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων, ἀπὸ τὸν 1ο μ.Χ. κιόλας αἰῶνα, συνήθιζαν νὰ συγκεντρώνονται τὸ ἔσπερας (τότε πὺν ἄναβαν γιὰ τὸν φωτισμὸ τῆς οἰκίας τὰ λυχνάρια) στὰ δύο αὐτὰ σπήλαια κάτω ἀπὸ τὸν Γολγοθᾶ, καὶ νὰ ψάλλουν τὸ «**Λυχνικό**», πὺν εἶναι ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἑσπερινοῦ.

῾Ο ἀρχαιότατος ῾Υμνος «Φῶς ἱλαρόν» («ἀρχαία φωνή») τὸν ὀνομάζει ὁ Μέγας Βασίλειος) πρὸς τιμὴν καὶ Δόξαν τοῦ ἐκεῖ Ταφέντος καὶ Ἀναστάντος Κυρίου τῆς Δόξης, συν-

ετέθη στις αρχές του 2ου μ.Χ. αιώνα, πάντως ο δημιουργός του είναι άγνωστος. (Σε κάποια παλαιά Ἐκκλησιαστικά «Ὡρολόγια» επιγράφεται ὡς: **«Ποίημα Ἀθηνογένους Μάρτυρος, 2ου μ.Χ. αἰῶνος»**). Ὁ Μέγας Βασίλειος εἶχε ὡς φαίνεται ὑπόψη του αὐτὴ τὴν Παράδοση τῆς Ἀρχαίας Ἐκκλησίας, καὶ γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ ἀπὸ τὸν 4ο αἰῶνα ἀποκαλεῖ τὸν Ὕμνο **«Φῶς ἰλαρὸν»** καὶ μὲ τις λέξεις **«Ἐπιλόχιος Εὐχαριστία»**.

* * *

Εἰδικότερα, ἡ Ἐκκλησία τῆς «Μητρὸς Σιών», τὸ βράδυ κάθε **Μεγάλου Σαββάτου** καὶ κατὰ τὴν ὥρα τοῦ Λυχνικοῦ, (ἀμέσως μετὰ τὴν δύση τοῦ Ἡλίου), **ἄρχιζε** γύρω ἀπὸ τὸν **Πανάγιο Τάφο** τὴν **Ἱερὴ Ἀκολουθία** τῆς **Ἀναστάσεως** τοῦ **Χριστοῦ**. Ἡ ἀκριβὴς διαδικασία αὐτῆς τῆς Ἀκολουθίας ἔχει διασωθεῖ σὲ ἓνα κειμήλιο τῆς Ἱστορίας, τὸ **«Τυπικὸ τῆς Ἱερουσαλήμ»** καὶ συγκεκριμένα στὴ Γεωργιανὴ του μετάφραση (τὸ **«Γεωργιανὸ Τυπικὸ»**, μετὰξὺ τοῦ 5ου καὶ τοῦ 8ου αἰῶνα). Σύμφωνα μετὰ τὸ ἀρχαῖο αὐτὸ βιβλίον, ἡ **ἑορταστικὴ Ἀκολουθία τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ**, ἀποτελοῦνταν ἀπὸ **32 Πράξεις**.

Ἀναφέρουμε πέντε ἀπὸ αὐτές:

Πράξις 1η: «μετὰ τὴν δύση τοῦ Ἡλίου, συγκεντρώνονται στὴν Ἁγία Ἀνάσταση (στὸν Τάφο τοῦ Χριστοῦ) **καὶ κλείνουν τὶς πύλες τοῦ Ναοῦ».**

Πράξις 3η: Ψέλνεται τὸ ἐδάφιο «νῦν ἀναστήσομαι, λέγει Κύριος» (Ψαλμοὶ 11,6).

Πράξις 10η: «Ψέλνεται ὁ ὕμνος Φῶς Ἰλαρὸν».

Πράξις 30ή: Ἀρχίζει ἡ Θεία Λειτουργία. Ψέλνεται τὸ τροπάριον «Χριστὸς Ἀνέστη ἐκ νεκρῶν».

Πράξις 32α (τελευταία): Διαβάζεται τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ματθαίου (28, 1-20) καὶ μετὰ ἀνακοινώνεται σὲ μᾶς ἡ Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ».

Ἡ ἔρευνα ὅμως τῶν Μεσαιωνικῶν χειρογράφων, πού βρίσκονται στὴ Βιβλιοθήκη τοῦ Βατικανοῦ, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν γνωστὴ καὶ εὐρέως διαδεδομένη διατύπωση τοῦ ὕμνου ὡς **«ἐλθόντες ἐπὶ τὴν ἡλίου δύσιν»**, (ἡ ὁποία βέβαια ὑποδηλώνει τὴν συγκέντρωση τῶν πιστῶν γιὰ τὴν Ἀκολουθία τοῦ **«Λυχνικοῦ»**), διασώζεται καὶ σὲ μιὰ ἄλλη ἐκδοχὴ, ἡ ὁποία ὅμως ἀλλάζει ἄρδην τὸ νόημα ὅλου τοῦ ὕμνου.

Σὲ ἀρχαῖο χειρόγραφο καὶ μὲ Μεγαλογράμματη γραφὴ ἀναγράφεται: **«...Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐλθόντος ἐπὶ τὴν ἡλίου δύσιν»**, πού σημαίνει: **«Τὸ Φῶς Ἰλαρὸν ...τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, πὸ ἦλθε κατὰ τὴν ὥρα τῆς δύνσεως τοῦ ἡλίου».**

Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι δὲν εἶναι οἱ πιστοί, αὐτοὶ πὸ προσέρχονται κατὰ τὴν δύση τοῦ ἡλίου γιὰ νὰ τιμήσουν τὸ **Φῶς**, ἀλλὰ ὅτι ὁ **Χριστὸς** εἶναι

Ἐκεῖνος πού, ὡς **Φῶς**, ἦρθε τὴν ὥρα πού ἄρχισε νὰ πέφτει ἡ νύχτα, ὅταν ὄντως κατ' ἐκείνη τὴν Μεγάλη Νύχτα τοῦ Μεγάλου Σαββάτου ἐγινε ἡ λαμπροφόρος Ἀνάστασις!

* * *

γ. Τὸ κτίσιμο τοῦ Ναοῦ κατὰ τὸν 4ο μ.Χ. αἰώνα καὶ ὁ Ἅγιος Γρηγόριος τῆς Ἀρμενίας

Μὲ τὴν ὀλοκληρωτικὴ καταστροφή τῶν Ἱεροσολύμων ἀπὸ τὸν Ρωμαῖο στρατηγὸ Τίτο τὸ 70 μ.Χ. καὶ τὴν ἐπιχωμάτωση ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα Ἀδριανὸ τὸ 137, δὲν εἴμαστε σὲ θέση νὰ γνωρίζουμε τί ἀκριβῶς συνέβαινε ὅλα αὐτὰ τὰ χρόνια στὸν ἐπιχωματωμένο **Πανάγιο Τάφο**.

Τὸ ἔτος **326** ὁ αὐτοκράτορας Μ. Κωνσταντῖνος ἔστειλε τὴν μητέρα του Ἁγία Ἐλένη νὰ ἀρχίσει τὸ Ἱερὸ ἔργο τῆς ἀποκάλυψης τῶν Ἱερῶν Μνημείων. **Τ**ότε ἐγινε καὶ ἡ **Ἀνοικοδόμησι** τοῦ **Πανιέρου Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως** καὶ τοῦ **πρώτου Κουβουκλίου** τοῦ **Παναγίου Τάφου**. **Ἡ** τρίκλιτη Βασιλικὴ ἐγκαινιάστηκε μετὰ ἀπὸ 10 χρόνια, τὸ ἔτος 336. **Τὸ** ἔτος 360 ἐγκαινιάστηκε καὶ ἡ κυκλικὴ Ροτόντα τῆς ὀροφῆς.

• **Μὲ** τὴν Ἀνοικοδόμησι τοῦ Ναοῦ (326-336) καὶ τὸν βίον τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου (257-331 μ.Χ.) συνδέεται ἡ **πρώτη** καταγεγραμμένη **ἐμφάνιση** τοῦ **Ἁγίου Φωτός**, ἀπὸ τὸν Ἀρμένιον ἱστορικὸ Kirakos Gandzaketsi (1201-1271).

Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ἀσκήτεψε ἐπὶ σειρὰ ἐτῶν σὲ ἓνα σπήλαιο, πού βρισκόταν δίπλα ἀπὸ τὸ μέρος ὅπου βρέθηκε ὁ Τίμιος Σταυρὸς (σὲ ἀπόσταση περίπου 70 μέτρων ἀπὸ τὸν Τάφο τοῦ Χριστοῦ).

Γράφει ὁ Ἀρμένιος ἱστορικὸς: *«Ἀένε, ὅτι ὁ Ἅγιος Γρηγόριος τοποθέτησε μιὰ κανδήλα πάνω στὸν Τάφο τοῦ Χριστοῦ καὶ παρακάλεσε τὸν Θεὸ μὲ τὶς προσευχάς του ὥστε, στὴ γιορτὴ τοῦ Πάσχα, ὁ τόπος νὰ φωτισεῖ ἀπὸ ἓνα ἄλλο φῶς, κάτι τὸ ὁποῖο συμβαίνει μέχρι τὶς ἡμέρες μας».*

Δοθέντος, ὅτι ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ἀπεβίωσε τὸ 331, καὶ ἡ Ἀνοικοδόμησι τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως ξεκίνησε τὸ 326, τότε ὀδηγοῦμαστε στὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ ἀνάμμα τῆς κανδήλας ἀπὸ τὸ **Ἅγιο Φῶς** συνέβη στὴν πενταετία 326-331 (μὲ πιθανότερο ἔτος τὸ 330, σύμφωνα μὲ τὸν Κιρακόσ).

Παράλληλα, ὑπάρχει καὶ ἡ μαρτυρία ἐνὸς Ἀραβα ἱστορικοῦ, τοῦ Ἀλ-Μασούντι, ὅτι τὸ **Ἅγιο Φῶς** ἄρχισε νὰ ἐμφανίζεται ἤδη ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς κατασκευῆς τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως.

Εἶναι γνωστό, ὅτι ὁ Ἅγιος Γρηγόριος βάπτισε Χριστιανὸ τὸν βασιλιὰ Τηριδάτη Γ' τὸ ἔτος 301 μ.Χ. **Ἐ**τσι τὸ Βασίλειο τῆς Ἀρμενίας ὑπῆρξε

τὸ πρῶτο Κράτος, πὸ ἀποδέχθηκε ἐπισήμως τὸν Χριστιανισμό. **Καὶ** δικαίως ὁ Ἅγιος Γρηγόριος θεωρεῖται ὡς Ἐθνικὸς Ἅγιος καὶ Φωτιστὴς τῆς Ἀρμενίας. **Σὲ** μικρογραφία μάλιστα Ἀρμενικοῦ χειρογράφου τοῦ 1536, διακρίνεται τὸ **Ἅγιο Φῶς** νὰ κατέρχεται στὸν **Τάφο τοῦ Χριστοῦ**, ἐνώπιον τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου.

* * *

δ. Τὸ Ἅγιο Φῶς ἐμφανίζεται μετὰ τὴν καταστροφή ἀπὸ τοὺς Πέρσες (7ος αἰ.)

Ὅπως ἔχουμε ἤδη ἀναφέρει, στὶς 19 Μαΐου τοῦ 614 οἱ Πέρσες γκρέμισαν ἓνα μέρος ἀπὸ τὰ τεῖχη τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ ἄλωσαν τὴν πόλη. **Ἐπακολούθησε** φοβερὴ σφαγὴ, καὶ ὁ **Τίμιος Σταυρὸς** μαζί με τὸν Πατριάρχη Ζαχαρία μεταφέρθηκαν στὴν πρωτεύουσα τοῦ Περσικοῦ Βασιλείου Κτησιφόντα. **Μὲ** τὴ νίκη τοῦ αὐτοκράτορα Ἡρακλείου, ἡ Δευτέρα Ὑψωση τοῦ Τιμίου Σταυροῦ στὸ Γολγοθᾶ ἔγινε στὶς 21 Μαρτίου 630.

Ὁ εὐορτασμὸς τοῦ γεγονότος καθορίστηκε γιὰ τὴν **Γ΄ Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν** καὶ γιὰ ἓναν ἄλλο λόγο: **Οἱ** πιστοὶ πὸ ταξίδευαν γιὰ τὴν Ἱερουσαλήμ ἀπὸ ὅλη τὴν Οἰκουμένη, ἀφοῦ προσκυνοῦσαν τὸ **Τίμιο Ξύλο** στὸ μέσον τῆς Ἁγίας Τεσσαρακοστῆς, παρέμεναν ὁμως στὰ Ἱεροσόλυμα γιὰ νὰ ζήσουν καὶ τὸ θαῦμα τοῦ **Ἁγίου Φωτός**, κατὰ τὸ Μέγα Σάββατο. **Ὁ** Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Δοσίθεος χαρακτηριστικὰ ἀναφέρει: **«... διὰ τὸ σὺράνιον φῶς τοῦ ἁγίου τάφου μετετέθη ἡ τοιαύτη τῶν Χριστιανῶν προσκύνησις (τοῦ Τιμίου Σταυροῦ) εἰς τὸ Ἅγιον Πάσχα...».**

* * *

Τὸ πρῶτο διάστημα μετὰ τὴν τρομερὴ σφαγὴ τοῦ 614, ἡ Ἱερουσαλήμ ἦταν πόλη-φάντασμα! **Πυρπολημένη**, με κατεστραμμένους ὅλους τοὺς Ναοὺς, δὲν ὑπῆρχε οὔτε ἓνας κληρικός, καὶ ὅσοι εἶχαν ἐπιζήσει ζοῦσαν με τοὺς μοναχοὺς ὡς ἀσκητὲς στὶς σπηλιές...

Μετὰ ὁμως ἀπὸ τρία χρόνια καὶ τὴν ἀποκατάσταση τῶν ζημιῶν στὸ καμένο Κουβούκλιο τοῦ Τάφου τοῦ Χριστοῦ, τὸ **Μεγάλο Σάββατο τοῦ 617**, συνέβη ἓνα θαυμαστὸ γεγονός, τὸ ὁποῖο ἀναπτέρωσε τὶς ἐλπίδες τῶν Χριστιανῶν καὶ ἐνδυνάμωσε τὴν πίστη τους. **Τί** ἦταν αὐτό; **Ἡ** αἰφνίδια **ἐμφάνιση** τοῦ **Ἁγίου Φωτός**!

Στὸ «Τυπικὸν» τῆς Μονῆς Διονυσίου Ἁγίου Ὁρους τοῦ ἔτους 1851 (πὸ ἀποτελεῖ ἀντιγραφή τοῦ «Τυπικοῦ» τῆς Ἱερουσαλήμ τοῦ 7ου αἰῶνα), διαβάζουμε τὰ ἐξῆς: **«Σωφρόνιος, Πατριάρχης Ἱεροσολύμων. Αὐτὸς διέταξε νὰ ψέλνεται τὸ Φῶς Ἰλαρὸν στοὺς Ἑσπερινοὺς πρὸς τιμὴν τοῦ Ἁγίου Φωτός, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἔλαβε καὶ τὴν ὀνομασία του, ὅταν οἱ Πέρσες ἔκαψαν τὸν Ναὸ τῆς Ἀναστάσεως, καὶ μετὰ τὴν συνδρομὴ τῶν Πατριαρχῶν Σωφρονίου καὶ Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος, ὁ Ναὸς ἀνακαινί-**

στηκε και φάνηκε ἡ ἐπιφοίτηση τοῦ Ἁγίου Φωτός, ὅπως εἶχε συμβεῖ στα ἐγκαίνια τοῦ Ναοῦ τοῦ Σολομῶντος».

Τὸ κείμενο λοιπὸν αὐτὸ μᾶς λέει, ὅτι ὅπως συνέβη στα χρόνια τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὅταν στα Ἐγκαίνια τοῦ Ναοῦ τοῦ Σολομῶντος ἐφανίστηκε ἕνα θεϊκὸ Φῶς, ἔτσι και στὸν ἀνακαινισμένο Ναὸ τῆς Ἀναστάσεως τὸ Πρῶτο Μεγάλο Σάββατο ποὺ γιορτάστηκε μετὰ τὴν καταστροφή ἀπὸ τοὺς Πέρσες, τότε «φάνηκε ἡ ἐπιφοίτηση τοῦ Ἁγίου Φωτός».

Ἐπίσης, στὸν Κώδικα τῆς Ἀμβροσιανῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Μιλάνου, διαβάζουμε (σὲ μετάφραση ἀπὸ τὸ λατινικὸ κείμενο): «Εἶναι συνηθισμένο, στὴν Ἁγία και μεγάλη Ἐκκλησία τῆς Ἱερουσαλήμ, τῆς Ὑπεραγίας Ἀναστάσεως, κάθε Ἅγιο Σάββατο ἕνα νέο και Οὐράνιο Φῶς νὰ ἀνάβει τὶς κανδηῆλες πάνω στὸ Ζωηφόρο και Θεϊκὸ Μνήμα... Ξαφνικά, ὄχι μόνο τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ Τάφου, ἀλλὰ σχεδὸν ὀλόκληρος ὁ Ναὸς τῆς Ἀναστάσεως ἔλαμψε ἀπὸ τὸ Φῶς.

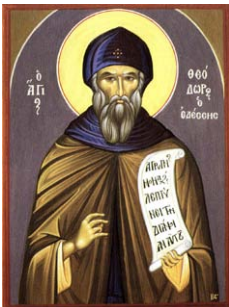
Ἐκφώνησε λοιπὸν ὁ Πατριάρχης ὡς εὐχαριστία αὐτὸν τὸν ὕμνο (Φῶς Ἰλαρὸν) και ἀπὸ ἐκείνη τὴν ἐποχὴ μέχρι σήμερα σὲ εὐχάριστη μνήμη ὁ καθένας παραλαμβάνει αὐτὸν (τὸν ὕμνο) και ψάλλει πρὸς τὸν Θεό: «**Ἰησοῦ Χριστέ, Ἐσὺ ποὺ εἶσαι τὸ Ἰλαρὸν Φῶς τῆς Ἁγίας Δόξης τοῦ Ἀθανάτου, Οὐρανίου, Ἁγίου και Μακαρίου Πατρός, τώρα ποὺ φτάσαμε στὴ δύση τοῦ ἡλίου και εἶδαμε τὸ ἔσπερινὸ Φῶς, ὕμνοῦμε τὸν Πατέρα, Ἐσένα τὸν Υἱό, και τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, τὸν Ἕνα Θεό...**».

Σύμφωνα μὲ τὴν ἀνωτέρω διήγηση, τὸ Ἅγιο Φῶς φώτισε ὄχι μόνο τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ Τάφου, ἀλλὰ ὀλόκληρο τὸν Ναὸ τῆς Ἀναστάσεως!

• **Και** μόνο αὐτὴ ἡ ἀρχαία μαρτυρία, καταρρίπτει κάθε ἀντίθετο ἰσχυρισμὸ περὶ ἀνθρώπινης παρεμβάσεως ἢ ἀπάτης! **Ἐδῶ**, δὲν ἔχουμε νὰ κάνομε μόνο μὲ τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ Τάφου, ἀφοῦ ἔλαμψε μὲ τὸ Φῶς ὀλόκληρος ὁ Ναός! **Και** ἀσφαλῶς αὐτὸ δὲν ἦταν ἀνθρώπινο δημιούργημα...

* * *

ε. Τὸ περιστατικὸ μὲ τὸν Ἅγιο Θεόδωρο Σαββαΐτη (836 μ.Χ.)

Ὁ Ἅγιος Θεόδωρος, ὡς μοναχὸς τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἁγίου Σάββα, χειροτονήθηκε Ἐπίσκοπος Ἐδέσης κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Μεγάλης Πέμπτης.

Ὡς νεοχειροτονημένος Ἀρχιερέας παρέμεινε στὴν Ἱερουσαλήμ, γιὰ νὰ συμμετάσχει στὶς Ἱερὲς Ἀκολουθίες ἀπὸ τὴν Μ. Πέμπτη μέχρι και τὴν Κυριακὴ τοῦ Πάσχα τοῦ ἔτους 836 μ.Χ.

Ὁ σύγχρονός του Ἐπίσκοπος Βασίλειος, ὁ ὁποῖος

ἦταν παρών, σημειώνει: «*Ἄφοῦ (ὁ Ἅγιος Θεόδωρος) γευμάτισε με τοὺς Πατριάρχες καὶ πέρασε μαζί τους τὴ Μεγάλη Παρασκευή, τὸ Ἅγιο Σάββατο, μετὰ τὸ ἀνάμμα τῶν κανδηλῶν τῆς Ἁγίας Αναστάσεως ἀπὸ τὸ Οὐράνιο Φῶς, λειτούργησε μαζί με τοὺς Πατριάρχες, καὶ ὁμοίως τέλεσε τὴ λαμπρὴ γιορτὴ κατὰ τὴν Ἁγία καὶ Μεγάλη Κυριακή...*».

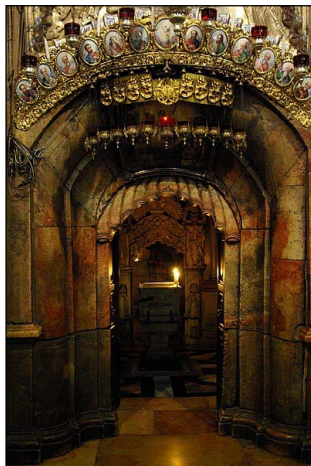
Μετὰ τὸν Ἅγιο Γρηγόριο τὸν Φωτιστὴ, ὁ Ἅγιος Θεόδωρος ὁ Σαββαίτης, εἶναι τὸ δεύτερο ἱστορικὰ πρόσωπο, γιὰ τὸ ὁποῖο ἔχουμε μαρτυρία, ὅτι βίωσε τὴν κάθοδο τοῦ Ἁγίου Φωτός, πού ἀναψε ἀπὸ μόνο του τὶς κανδηῆλες!

* * *

ζ. Ἡ μαρτυρία τοῦ Ἄραβα Ἰμπν Ἀλ-Κὰς (940 μ.Χ.)

Αὐτὸς ὑπῆρξε γνώστης τοῦ Ἰσλαμικοῦ νόμου καὶ συγγραφέας ἀρκετῶν θεολογικῶν ἔργων. **Σ**ὲ κάποιο ἀπὸ αὐτὰ περιγράφει με λεπτομέρεια τὴν ὅλη διαδικασία:

«Τὸ Πάσχα τῶν Χριστιανῶν, τὸ Μεγάλο Σάββατο, οἱ πιστοὶ ἐξέρχονται ἀπὸ τὸν τόπο τοῦ τάφου, γιὰ νὰ μεταβοῦν γύρω ἀπὸ τὸν βράχο πού περιβάλλεται ἀπὸ κιγκλιδώματα. Ἀπὸ ἐκεῖ βλέπουν τὸν τάφο καὶ ὅλοι μαζί προσεύχονται καὶ προσκυνοῦν ἐνώπιον τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ, ἀπὸ τὴν πρωϊνὴ προσευχὴ μέχρι τὴ δύση τοῦ ἡλίου. Ὁ ἐμίρης καὶ ὁ ἱμάμης εἶναι παρόντες. Ὁ Σουλτᾶνος κλειδώνει τὴν πόρτα τοῦ τάφου.

Ὅλοι παραμένουν ἀκίνητοι, μέχρι πού ἀντικρίζουν ἕνα φῶς παρόμοιο με λευκὴ φωτιά, τὸ ὁποῖο βγαίνει ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ τάφου. Τότε ὁ σουλτᾶνος ἀνοίγει τὴν πόρτα καὶ εἰσέρχεται κρατώντας μιὰ λαμπάδα, τὴν ὁποία ἀνάβει με αὐτὸ τὸ φῶς καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐξέρχεται. Ἡ φλόγα τῆς ἀναμμένης λαμπάδας δὲν καίει. Τὴ δίνει στὸν ἱμάμη, πού τὴ μεταφέρει καὶ ἀνάβει τὶς κανδηῆλες τοῦ τεμένους. Ὅταν αὐτὴ ἡ λαμπάδα περνᾶει σὲ τρίτα χέρια, τότε καίει καὶ μεταμορφώνεται σὲ φλόγα (κανονικὴ). Ἐπειτα συντάσσουν καὶ παραδίδουν στὸν σουλτᾶνο μιὰ ἀναφορά, βεβαιώνοντας ὅτι ἡ φωτιά ἔχει ἔρθει τὴν τάδε ὥρα τῆς ἡμέρας».

● **Εἶναι πολὺ σημαντικὴ αὐτὴ ἡ μαρτυρία, ἐπειδὴ προέρχεται ἀπὸ ἕνα μορφωμένο μουσουλμᾶνο. Αὐτὸς βεβαιώνει ὅτι, τὸ Ἅγιο Φῶς ἀνάβει ἀπὸ μόνο του μέσα στὸν κλειδωμένο Πανάγιο Τάφο, παρούσης τῆς μουσουλμανικῆς ἡγεσίας. Μάλιστα, ὁ θρησκευτικὸς τους ἀρχηγὸς εἶναι ἐκεῖνος πού ἀνάβει με τὸ Ἅγιο Φῶς τὶς κανδηῆλες τοῦ τεμένους (Θόλου τοῦ Βράχου). Ἀναφέρει μάλιστα καὶ τὸ σημαντικὸ γεγονός, ὅτι στὴν ἀρχὴ τὸ Ἅγιο Φῶς δὲν καίει!**

* * *

ζ. Ὁ Πέρσης γιατρός Ἀλ-Μασίχι (990 μ.Χ.)

Αὐτός περιγράφει τὸ θαῦμα ὡς ἐξῆς: «...Τὸ ἱστορικὸ αὐτῆς τῆς φωτιᾶς εἶναι, ὅτι τὴ νύχτα ποὺ ὁ Θεὸς ἀνέστησε τὸν Ἰησοῦ στὸν Οὐρανό, τὴ νύχτα τῆς 15ης τοῦ (ἑβραϊκοῦ) μήνα Νισσάν, ἐκείνη τὴ νύχτα, κάθε χρόνο, μιὰ φωτιά κατέρχεται ἀπὸ τὸν αἰθέρα, μὲ τέτοιο τρόπο, ποὺ γίνεται ὁρατὴ στοὺς ἀνθρώπους νὰ ἀνάβει τὶς κανδήλες μέσα στὸν ναὸ τῆς Ἀναστάσεως, παρόλο ποὺ δὲν ὑπάρχει κάποιο ἄνοιγμα στὴν ὀροφὴ τοῦ ναοῦ. Ὅμως, ἡ φωτιά διέρχεται μέσα ἀπὸ τὴν ὀροφὴ, χωρὶς νὰ ἀναφλέγει τὰ ξύλινα δοκάρια της, ἐνῶ στὴ συνέχεια ἀνάβει τὶς κανδήλες καὶ τοὺς δαυλοὺς».

Ὁ Πέρσης γιατρός ἐπισημαίνει ὅτι, τὸ Ἅγιο Φῶς ἐμφανιζόταν κάθε χρόνο τὴ νύχτα ποὺ ἀναστήθηκε ὁ Χριστὸς (δηλ. τὸ βράδυ τῆς 15ης τοῦ Ἑβραϊκοῦ μήνα Νισσάν). Πράγματι, τότε ἐγινε ἡ Ἀνάστασις!

* * *

η. Τὸ ἱστορικὸ τῆς καταστροφῆς τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως ἀπὸ τὸν χαλίφη τῆς Αἰγύπτου Ἀλ-Χακίμ (1009 μ.Χ.)

Ἀλ-Χακίμ
(996-1021).

Ὁ Σύρος ἱστορικὸς καὶ ποιητὴς Ibn al Galanisi (1070-1160), στὸ ἔργο τοῦ «Ἱστορία τῆς Δαμασκοῦ», ἐπεξηγεῖ τὸν λόγο, γιὰ τὸν ὁποῖο ὁ παράφρων χαλίφης τῆς Αἰγύπτου Ἀλ-Χακίμ (σὲ ἡλικία μόλις 15 ἐτῶν ἀνέλαβε τὴν Ἐξουσία ἀπὸ τὸν Ἀντιβασιλέα καὶ δάσκαλό του Βατζαβαν, τὸν ὁποῖο καὶ θανάτωσε προκειμένου νὰ ἀνέβει στὸν θρόνο!), διέταξε τὴν καταστροφὴ τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως στὰ Ἱεροσόλυμα.

Ἀναφέρει, ὅτι κάθε χρόνο, κατὰ τὴν περίοδο τοῦ Πάσχα, χιλιάδες Χριστιανοὶ τῆς Αἰγύπτου σχηματίζουν μεγάλα караβάνια μὲ καμήλες καὶ μετέβαιναν ἀπὸ τὸ Κάιρο στὰ Ἱεροσόλυμα, μὲ σκοπὸ νὰ παρευρεθοῦν στὴν τελετὴ τοῦ Ἁγίου Φωτός. Ἡ φήμη τοῦ θαύματος, τὸ ὁποῖο συνέβαινε κάθε χρόνο κατὰ τὸ Μεγάλο Σάββατο, εἶχε ἐξαπλωθεῖ σὲ ὅλοκληρο τὸν μουσουλμανικὸ κόσμον καὶ λειτουργοῦσε ὡς μαγνήτης, προσελκύοντας χιλιάδες Χριστιανούς, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς μουσουλμάνους!

Κάποιος μουσουλμᾶνος ὅμως τότε εἶπε στὸν Ἀλ-Χακίμ, πὼς αὐτὸ ἦταν ἓνα ἀπατηλὸ τέχνασμα τῶν Χριστιανῶν (ὅτι δῆθεν οἱ Χριστιανοί, ὅταν συγκεντρώνονταν στὸν Ναὸ τῆς Ἀναστάσεως γιὰ νὰ γιορτάσουν τὸ Πάσχα τους, διαπραγματεύονταν μὲ πανουργία μὲ τοὺς ἐπόπτες τοῦ

Ναοῦ, καὶ ἀλείφουν μὲ λάδι βάλσαμου τὸ σιδερένιο τσιγκέλι, στὸ ὁποῖο κρέμεται ἡ κανδήλα πάνω ἀπὸ τὸν Τάφο).

Ο χαλίφης τότε θύμωσε πολὺ καὶ ἔδωσε διαταγὴ νὰ πυρποληθεῖ ὁ Ναός, στοχεύοντας στὸ νὰ ἀνακόψει τὴ μεγάλη ἐξάπλωση ποὺ εἶχε κατὰ τὸν 11ο αἰῶνα καὶ στὸν μουσουλμανικὸ κόσμον τὸ ἐπαναλαμβανόμενο κατ' ἔτος θαῦμα τοῦ Ἁγίου Φωτός!

Πρὶν ὅμως τὴν μεγάλη καταστροφὴ, οἱ Χριστιανοὶ τῆς Αἰγύπτου πληροφόρησαν τὸν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων γιὰ τὰ σχέδια τοῦ χαλίφη, κι' ἐκεῖνος πρόλαβε νὰ ἀφαιρέσει ἀπὸ τὸν Ναὸ ὅλα τὰ ἱερὰ κειμήλια. **Οἱ** ἄνδρες τοῦ Ἄλ-Χακίμ προσπάθησαν τότε νὰ καταστρέψουν τὸν Πανάγιον Τάφο καὶ νὰ ἐξαφανίσουν κάθε ἴχνος του: **Κατέστρεψαν** μὲ βαριὰ σφυριά τὴν ὀροφὴ τῆς σπηλιᾶς τοῦ Τάφου, καθὼς καὶ τὸν βραχῶδη τοῖχο τῆς εἰσόδου, ἀπέτυχαν ὅμως νὰ κομματιάσουν τὸ μέρος τοῦ Τάφου, στὸ ὁποῖο εἶχε τοποθετηθεῖ τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ.

* * *

Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἀνοίγουμε παρένθεση: **Ἦ**ταν ἡ 19η Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1810, ὅταν ὁ Ἑλληνας ἀρχιτέκτονας **Τζελεπῆς Κομνηνός** –σύμφωνα μὲ τὴν μαρτυρία καὶ περιγραφή τοῦ παρόντος Μάξιμου Συμαίου– **τόλμησε νὰ ἀνοίξει ἓνα μέρος τοῦ Ἁγίου Τάφου**, πρὸς τὰ δυτικά. **Ἀμέσως ἀναδύθηκε μίᾳ ἄρρητη εὐωδία!**

Γράφει ὁ Μάξιμος: *«τὸ βόρειο μέρος (τοῦ θαλάμου) εἶναι ὅλο αὐτοφυῆς βράχος καὶ εἶναι ἡ παναγιότατη σπηλιὰ (ταφικὴ ἀναβαθμίδα)... Ὅπως εἰσερχόμαστε, λοιπόν, γιὰ νὰ προσκυνήσουμε, τὸ ἔδαφος εἶναι χαμηλά, ἐνῶ ὁ Τάφος (ἡ ἀναβαθμίδα) εἶναι ψηλότερα, ὅπως τὸ βλέπουμε»* (καὶ σήμερα). **Καὶ** ὀλοκληρώνει τὴν περιγραφή του: *«Αὐτὰ εἶδα μὲ τοὺς ἀνάξιους ὀφθαλμούς μου καὶ τρόμος κατέλαβε τὰ ὀστᾶ μου καὶ δάκρυα ἔρρεαν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς μου»...*

Εκείνη ἡ ἀνασκαφὴ ἀποφασίστηκε νὰ γίνῃ, λόγω τοῦ ὅτι δύο χρόνια νωρίτερα –συγκεκριμένα τὴ νύχτα τῆς 30ῆς Σεπτεμβρίου 1808– εἶχε ξεσπάσει **μεγάλῃ πυρκαγιᾷ** στὸν **Ναὸ** τῆς **Ἀναστάσεως**, ὅποτε κατέρρευσε ὁ τροῦλος τῆς Ροτόντας καὶ καιγόμενος ἔπεσε πάνω στὸ Κουβούκλιο τοῦ Τάφου, προκαλώντας μεγάλες ζημιὲς στὸ ἐξωτερικὸ του κέλυφος. **Τὸ** ἐπόμενο πρῶτ' ὁ καμένος ναὸς ἦταν γεμᾶτος ἀπὸ στάχτες, πέτρες καὶ θλίψη... **Ὁ**ρθόδοξοι Χριστιανοί, Ρωμαιοκαθολικοὶ καὶ Ἀρμένιοι μετατόπιζαν τότε πέτρες καὶ χῶματα, μέχρι τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου 3 Ὀκτωβρίου τοῦ 1808.

Τότε, σύμφωνα μὲ τὴν μαρτυρία τοῦ Μάξιμου Συμαίου: *«...τὸ πρῶτ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας, τὸ Ἅγιο Φῶς φανερώθηκε σὰν μαργαριτάρι πάνω στὸν Ἅγιο Τάφο καὶ τὸ ἔβλεπαν μέχρι καὶ τὸ βράδυ ὅλοι ὅσοι εἰσερχόνταν στὸ Θεϊκὸ σπήλαιο...»*. **Ἦ**ταν μίᾳ ἀναπάντεχῃ ἐμφάνισι τοῦ **Ἁγίου Φωτός**, ποὺ παρηγόρησε τοὺς πιστοὺς μετὰ τὴν μεγάλη καταστροφὴ.

Ἐξι μῆνες ἀργότερα, τὸν Μάρτιο τοῦ 1809 ὁ Σουλτᾶνος Μαχμουτ Β΄ συνένταξε ἕνα φερμάνι, μὲ τὸ ὁποῖο ἐξουσιοδοτοῦσε τὴν Ἀνοικοδόμηση τοῦ Ναοῦ στὴν Κοινότητα τῶν Ἑλλήνων Ὁρθοδόξων. Καὶ μέχρι σήμερα, τὰ δύο μεγάλα μαρμάρινα μανουάλια ποὺ κοσμοῦν τὴν εἴσοδο τοῦ Ἱεροῦ Κουβουκλίου τοῦ Παναγίου Τάφου ἀποτελοῦν εὐλαβικὸ Ἀφιέρωμα στὸν Δεσπότη Χριστὸ τοῦ «Γένους τῶν Ὁρθοδόξων Ρωμαίων», σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιγραφή τους.

Τμῆμα τοῦ Ἁγίου Λίθου στὸν προθάλαμο τοῦ Παναγίου Τάφου.

* * *

Πολὺ γρήγορα ὁ διωγμὸς τοῦ Ἀλ-Χακίμ ἐπεκτάθηκε στὴν εὐρύτερη περιοχή. Ὁ Στῆβεν Ράνσιμαν ἐπισημαίνει, ὅτι μέχρι τὸ ἔτος 1014, περίπου **30.000 Ἐκκλησίες εἶχαν καεῖ ἢ λεηλατηθεῖ!**

Δύο ὅμως ἀπὸ αὐτὲς παρέμειναν ἀνεγγίχτες, μὲ Θεϊκὴ παρέμβαση: **Τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ**, ἐπειδὴ ὅταν οἱ ἄνδρες τοῦ χαλίφη ἔφτασαν στὸ προαύλιο τοῦ Ναοῦ στὴ Βηθλεέμ, τότε –κατὰ τὴν διήγηση τοῦ Ἀντεμάρ– **ἕνα ἀπαστράπτων Φῶς («lux fulgurans»)** ἐφανίστηκε καὶ ὅλοι οἱ μουσουλμᾶνοι ἔπεσαν κάτω ὡς νεκροί. **Καὶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Σινᾶ**, ὅταν χίλιοι μουσουλμᾶνοι κατευθύνονταν πρὸς αὐτή, μὲ σκοπὸ νὰ τὴν καταστρέψουν... **Σὲ ἀπόσταση ὅμως δέκα μιλίων, εἶδαν φωτιά στὸν οὐρανὸ καὶ τὸ Ὅρος τοῦ Σινᾶ τυλιγμένο στίς φλόγες καὶ νὰ καπνίζει.**

Φοβισμένοι, ἐπέστρεψαν ἄπραγοι στὸ Κάιρο καὶ πληροφόρησαν ἀμέσως τὸν Ἀλ-Χακίμ γιὰ τὸ γεγονός. Ἐκεῖνος τότε ἐξέφρασε τὴ μεταμέλεια του καὶ διέταξε ξαφνικὰ νὰ σταματήσουν οἱ διωγμοί! **Τὸ 1021 μ.Χ.** ὁ χαλίφης δολοφονήθηκε... Ὅμως, ὁ ἀρνητικὸς ἀντίκτυπος ἐκείνης τῆς τρομερῆς καταστροφῆς ποὺ προξένησε στὸ Ναὸ τῆς Ἀναστάσεως καὶ στὸν χριστιανικὸ κόσμον τῆς Δύσης, φαίνεται πὼς ὑπῆρξε μίαν ἀπὸ τίς βασικὲς αἰτίες γιὰ τὴν ἔναρξη τῶν Σταυροφοριῶν, λίγες δεκαετίες ἀργότερα.

* * *

θ. Τὸ Ἅγιο Φῶς ἐφανίζεται μετὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ 1009

Τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1026, ὁ Γάλλος Ἡγούμενος Ριχάρδος ὁ Εὐλόγημένος τέθηκε ἐπικεφαλῆς μιᾶς ομάδας 700 περίπου προσκυνητῶν, τοὺς ὁποίους ὀδήγησε –μετὰ ἀπὸ ἕνα κοπιαστικὸ ταξίδι ἑπτὰ μηνῶν– ἀπὸ τὴν Γαλλία στὴν Ἱερουσαλὴμ.

Ὁ Τάφος τοῦ Χριστοῦ βρισκόταν τότε μέσα σὲ ἕνα ἐρειπωμένο Ναὸ, χωρὶς ὄροφ, ὅτι εἶχε ἀπομείνει ἀπὸ τὴν τρομερὴ καταστροφὴ τοῦ

Χακίμ... Τὸ Μεγάλο Σάββατο τοῦ 1027, ὁ Ριχάρδος συμμετεῖχε σὲ μιὰ **ὑπαίθρια τελετή**, γύρω ἀπὸ τὸν Τάφο.

Γράφει: **«Εἰδωλολάτρεις σκορπισμένοι γύρω ἀπὸ τὰ τειχίσματα (ὀχύρωση) τοῦ ναοῦ, τὴν ἴδια βδομάδα πρὶν τὸ Πάσχα, πετοῦσαν πέτρες στὸ πλῆθος ποὺ τελοῦσε τὶς Ἱερὲς Ἀκολουθίες. Μία πέτρα, ὅπως πετάχθηκε, ξέφυγε καὶ ἔπεσε στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ τάφου, ἐπάνω σὲ ἕναν ἄνθρωπο τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος τὴ δέχθηκε ὡς ἕνα μεγάλο δῶρο τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτόν... Ἐφτασε ἡ ἡμέρα τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, ὅπου ἀνέμεναν τὸ Φῶς ἀπὸ τὸν Κύριο, καὶ ἐνῶ οἱ Χριστιανοὶ ἦταν κλεισμένοι μέσα καὶ περίμεναν τὴν καλὴ θέληση τοῦ Κυρίου γιὰ νὰ ὑποδεχθοῦν τὸ Φῶς, ἐνόπλιο εἰδωλολάτρεις ἐπιτηροῦσαν προσεκτικὰ ὀλόκληρη τὴν Ἐκκλησία, ὥστε, ἂν τυχὸν δὲν ἐρχόταν τὸ Φῶς, νὰ σκοτώσουν ὅλους τοὺς Χριστιανούς μὲ τὰ ξίφη τους. Καὶ νά, γύρω στὴν ἐνάτη ὥρα, ἐνῶ ὅλοι προσεύχονταν, τὸ Φῶς ἀνάψε ἀπὸ τὸν Κύριο σὲ μιὰ κανδήλα χωρὶς τὴ βοήθεια κανενὸς ἀνθρώπου! Καὶ ὅλους τοὺς εἰδωλολάτρεις τοὺς κατέλαβε κατάπληξη καὶ φόβος, ἐνῶ τοὺς Χριστιανούς χαρὰ καὶ ἀγαλλίαση».**

• Ἡ μαρτυρία αὐτὴ ἔχει ἰδιαίτερη βαρῦτητα, καὶ λόγῳ τῶν θυσιῶν ποὺ ἔκαναν οἱ προσκυνητές, ὑποβαλλόμενοι σὲ ἕνα τόσο μακρὸ καὶ κοπιαστικὸ ταξίδι, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ δοῦν τὸ Ἅγιο Φῶς, μὲ κίνδυνο μάλιστα τῆς ζωῆς τους, σὲ περίπτωση ποὺ αὐτὸ δὲν ἐμφανιζόταν!

* * *

Ὁ μοναχὸς καὶ χρονογράφος Rodulfus Glaber (985-1047), κατέγραψε τὴν διήγηση τοῦ Γάλλου Ἐπισκόπου Odolricus (1025-1028), ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε αὐτόπτης μάρτυς τῆς τελετῆς τοῦ Ἁγίου Φωτός.

Γράφει ὁ Γκλαμπέρ: **«Τὸ ἴδιο χρονικὸ διάστημα ὁ Ἐπίσκοπος Ὁρλεάνης Ὀδολίκος πραγματοποίησε αὐτὸ τὸ ταξίδι καὶ μᾶς μίλησε γιὰ ἕνα θαῦμα, τὸ ὁποῖο δὲν πρέπει νὰ παραλειφθεῖ. Τὴν ἡμέρα τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, ὅταν ὁλος ὁ κόσμος εἶχε συγκεντρωθεῖ ἀναμένοντας τὸ Ἅγιο Φῶς ποὺ θὰ ἀνάβε θαυματουργικὰ μὲ τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς ἦταν ἀνάμεσά τους. Ἐπεφτε ἡ νύχτα ὅταν, ξαφνικά, ἀκριβῶς τὴν ὥρα ποὺ ἦταν νὰ ἐμφανιστεῖ τὸ Φῶς, ἕνας Σαρακηνός, ἕνας ἀληθινὰ αὐθάδης γελωτοποιός, ἕνας ἀπὸ τὸ πλῆθος ἐκείνης τῆς φυλῆς ποὺ κάθε χρόνο συγκεντρώνεται καὶ ἀναμειγνύεται μὲ τοὺς Χριστιανούς, φώναζε μὲ τὸν τρόπο τῶν Χριστιανῶν “Ἅγιος Κύριε Ἐλέησον”, ὅταν πρωτοφάνηκε τὸ Φῶς. Τότε, γελώντας δυνατὰ μὲ χλευασμὸ ἄπλωσε τὸ χέρι του καὶ ἄρπαξε τὴ λαμπάδα ἀπὸ τὸ χέρι ἑνὸς Χριστιανοῦ καὶ ἀπομακρύνθηκε τρέχοντας. Ὁμως, καταλήφθηκε ἀπὸ ἕνα δαιμόνιο, ποὺ τὸν ἔκανε νὰ ὑποφέρει πολύ. Ὁ Χριστιανὸς τὸν ἀκολούθησε καὶ πῆρε πίσω τὴ λαμπάδα του. Ὁ ἄνθρωπος πέθανε ἀμέσως μὲ ἀγωνία στὰ χέρια τῶν ἄλλων μουσουλμάνων. Αὐτὸ τὸ γεγονός τρομοκράτησε ὁμοίως ὅλους τοὺς μουσουλμάνους. Ἐκείνη ἀκριβῶς τὴ στιγμή, ὅπως συνηθίζεται, διὰ τῆς Θεϊκῆς δυνάμεως, ἡ φλόγα**

ξεπηδήσε σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς ἑπτὰ κανδήλες ποὺ κρέμονταν ἐκεῖ, καὶ γρήγορα ἄναψε καὶ τὶς ὑπόλοιπες. **Ο** Ἐπίσκοπος ἀγόρασε αὐτὴ τὴν κανδήλα καὶ τὸ λάδι τῆς ἀπὸ τὸν Ἰορδάνη, ὁ ὁποῖος τότε προΐστατο τοῦ Πατριάρχῃ ἀντὶ μιᾶς χρυσῆς λίρας, καὶ τὴν πῆρε μαζί του στὴ δικὴ τοῦ Μητρόπολη (στὴ Γαλλία), ὅπου ἀπέφερε πολλὰ ὄφελῃ πρὸς τοὺς ἀρρώστους».

* * *

1. Οἱ Σταυροφορίες καὶ τὸ Ἅγιο Φῶς

Τὸ ἔτος 1095, στὴ Σύνοδο τοῦ Κλερμόν στὴ Γαλλία ὁ Πάπας Οὐρβανὸς Β΄ κήρυξε ἐπισημῶς τὴν ἔναρξη τῆς Α΄ Σταυροφορίας. **Σ**τὸν λόγο του δὲν παρέλειψε νὰ κάνει ἀναφορὰ καὶ στὸ Ἅγιο Φῶς: **«...Ὅλες οἱ κανδήλες μέσα στὸν Τάφο καὶ γύρω ἀπὸ αὐτὸν μέσα στὸν Ναό, οἱ ὁποῖες εἶναι σβησμένες, ξανανάβουν μὲ Θεϊκὴ ἐντολή. Ποίου ἢ καρδιά εἶναι τόσο πετρινη, ἀδελφοί, ποὺ νὰ μὴν τὸν ἀγγίζει ἓνα τόσο μεγάλο θαῦμα»;**

Ἡ εἴσοδος τῶν Σταυροφόρων στὸν Ναὸ τῆς Ἀναστάσεως ἐν μέσῳ σφαγιασθέντων Μουσουλμάνων.

Ἔτσι ξεκίνησε ἡ Α΄ Σταυροφορία γιὰ τὴν (δῆθεν) Ἀπελευθέρωση τῶν Ἁγίων Τόπων ἀπὸ τοὺς μουσουλμάνους, στὴν πραγματικότητα ὅμως οἱ συμμετέχοντες στὴν πλειοψηφία τους εἶχαν ἄλλα κίνητρα: **Ἐ**πιζητοῦσαν τὴν διαγραφή τῶν χρεῶν τους (ὅπως τοὺς εἶχαν ὑποσχεθεῖ), ἄλλοι γιὰ τὴν περιπέτεια καὶ ἄλλοι γιὰ τὸν πλουτισμὸ καὶ τὴν πιθανὴ λαφυραγώγησι.

Τὸν Μάιο τοῦ 1097 οἱ στρατιεῖς τῶν Σταυροφόρων συγκεντρώθηκαν στὴ Κωνσταντινούπολη καὶ ἀπὸ ἐκεῖ, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορα Ἀλεξίου Α΄ Κομνηνοῦ, πέρασαν στὶς ἀπέναντι ἀκτὲς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Στὶς 3 Ἰουνίου τοῦ 1098 κατέλαβαν τὴν Ἀντιόχεια. **Ἐ**πακολούθησε τότε τρομερὴ σφαγὴ τοῦ μουσουλμανικοῦ πληθυσμοῦ.

Στὶς 15 Ἰουλίου 1099, καὶ ὕστερα ἀπὸ 40 μέρες πολιορκίας, ἀπὸ τὸ χαμηλὸ μέρος τοῦ τείχους (δίπλα ἀπὸ τὴν πύλη τῆς Δαμασκοῦ), οἱ Σταυροφόροι μπῆκαν μέσα στὴν πόλη καὶ κατέκτησαν τὰ Ἱεροσόλυμα. **Ἐ**πακολούθησε ἀνελέγητη σφαγὴ **10.000** ἀτόμων, ἀκόμη καὶ μικρῶν παιδιῶν, **μέσα στὸ Ναὸ τῆς Ἀναστάσεως...**

* * *

Αὐτὴ ἡ βεβήλωση τοῦ Ναοῦ, φαίνεται πὼς ὑπῆρξε καὶ ἡ αἰτία, γιὰ τὴν ὁποία τὸ Μεγάλον Σάββατο στὶς 20 Ἀπριλίου τοῦ 1101, τὸ Ἅγιο Φῶς δὲν ἐμφανίστηκε καθόλου!

● **Γ**ιὰ δευτέρη συνεχόμενη χρονιά (τὸ ἴδιο εἶχε συμβεῖ καὶ τὸ Μ. Σάβ-

βατο τοῦ 1100), οἱ κατακτητὲς Λατῖνοι Σταυροφόροι συνειδητοποιοῦν πὼς δὲν ἔχουν τὴν εὐνοια τοῦ Θεοῦ... **Καὶ** παρὰ τὶς ἐπίμονες προσευχὲς καὶ ἐπικλήσεις τοῦ δικοῦ τους Λατίνου Πατριάρχη στὸν Πανάγιο Τάφο, τίποτα δὲν συμβαίνει... **Ἔτσι**, ἀναγκάζονται μετανοημένοι καὶ ντροπιασμένοι νὰ ἀποχωρήσουν τὴν Κυριακὴ τοῦ Πάσχα ἀπὸ τὸν Ναό. **Ὅπως**, μάλιστα καταγράφονται ἐκεῖνα τὰ γεγονότα ἀπὸ ἑννέα χρονογράφους (συγκεκριμένα 5 Γάλλους, ἓνα Γερμανό, ἓναν Ἄγγλο, ἓναν Ἴταλὸ καὶ ἓνα Ἀρμένιο), ἀφοῦ οἱ Λατῖνοι ὁμολογοῦν ὅτι: *«...ἐξαιτίας τῶν ἀμαρτιῶν μας τιμωροῦμαστε μὲ τὴν μὴ ἀπόδοση τοῦ ἐπιθυμητοῦ Οὐράνιου δώρου...»*. **Καὶ** ὅτι: *«περάσαμε ἐκείνη τὴ νύχτα τῆς Κυριακῆς τῆς Ἀναστάσεως θλιμμένοι καὶ ἀποκαρδιωμένοι»*, ἀναγκάστηκαν τελικὰ νὰ ἀποχωρήσουν, κλείνοντας τὸν Πανάγιο Τάφο, παίρνοντας μαζί τους καὶ τὰ κλειδιά.

● **Ἀμέσως**, στὴ θέση τους πῆγαν οἱ Ὁρθόδοξοι (Ἕλληνες, Σύροι καὶ Ἀρμένιοι), οἱ ὁποῖοι ἄρχισαν νὰ προσεύχονται γύρω ἀπὸ τὸν κλεισμένο Πανάγιο Τάφο.

Καί, τότε, συνέβη κάτι τὸ ἀναπάντεχο... (Ἀναφέρεται ὅπως ἀκριβῶς τὸ κατέγραψε ὁ Ἄγγλος ἱστορικὸς Γουλιέλμος τοῦ Μάλμσμπουρι ὁ ἔτος 1101 μ.Χ.):

«...Τὸ Φῶς κατῆλθε ξαφνικὰ σὲ μία ἀπὸ τὶς κανδηλὲς τοῦ Τάφου. Ἔνας Σύρος τὸ εἶδε νὰ ἀστράφτει διὰ μέσου ἑνὸς παραθύρου καί, χειροκροτώντας ἀπὸ χαρὰ, ἐπίστευσε τὴν ἔλεση τοῦ Πατριάρχη (τῶν Ὁρθόδοξων). Ὁ Πατριάρχης ἄνοιξε τὸ Κουβούκλιο τοῦ Τάφου μὲ τὰ κλειδιά ποὺ εἶχε πάντοτε μαζί του, καὶ ἀνάβοντας μία λαμπάδα, ἔφερε ἔξω τὸ δῶρο τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τὸ διαμοίρασε σὲ ὅλους ὅσους ἔρχονταν τρέχοντας νὰ τὸ παραλάβουν. Σύντομα, ὅλες οἱ ἄλλες κανδηλὲς μέσα στὸ Ναὸ ἄναψαν μὲ Οὐράνια παρέμβαση. Ἡ ἐπόμενη κανδηλίτσα ποὺ θὰ ἄναβε, προανήγγειλε πάντα μὲ ἓνα ὑπέροχο τρόπο, ὅτι ἡ στιγμή τῆς ἀνάφλεξης ἦταν κοντά, μὲσφ ἑνὸς προειδοποιητικοῦ σημείου καπνοῦ».

Σύμφωνα, τώρα, μὲ τὴν μαρτυρία τοῦ Γάλλου Γκιμπέρ, ἄναψαν τότε περίπου 50 κανδηλὲς, ἐνῶ ἐκείνη τὴν ἡμέρα τὸ Φῶς ἐξακολουθοῦσε νὰ κάνει αἰσθητὴ τὴ παρουσία του ἐπὶ πολλὰ ὧρες. Ἀναφέρει ἐπίσης, ὅτι ὁ βασιλιάς τῆς Ἱερουσαλὴμ ἔτρωγε στὸ παλάτι, ὅταν ἦρθαν ἀπεσταλμένοι νὰ τὸν προσκαλέσουν νὰ ἀφήσει τὸ τραπέζι καὶ νὰ πάει στὸ Ναό, γιὰ νὰ δεῖ τὶς κανδηλὲς ποὺ ἄναψαν ἀπὸ μόνες τους!

* * *

Ὁ ἴδιος ἱστορικὸς ἀναφέρει ἐπίσης ὅτι: *«Ἔχω ἀκούσει ἀπὸ κάποιους ἠλικιωμένους ἀνθρώπους ποὺ πῆγαν ἐκεῖ, ὅτι ὁ ἀάπυρος ἢ τὸ φητῖλι –δὲν γνωρίζω ποῖο ἀπὸ τὰ δύο χρησιμοποιήθηκε– κάποτε ἀφαιρέθηκε μὲ ἓνα τέχνασμα τῶν παγανιστῶν (μουσουλμάνων), καὶ τὸ μέταλλο παρέμεινε κενό, ὅμως, ὡς ἐκ θαύματος ἀπὸ τὸν οὐρανό, ὅταν τὸ Φῶς ἔλαμψε ἀπὸ τὸ μέταλλο, αὐτὸς ποὺ ἤθελε νὰ ἐξαπατήσει τὶς Οὐράνιες Δυνάμεις, ἔμα-*

θε πὼς οἱ φυσικὲς δυνάμεις μάχονται ἀκόμη καὶ ἐνάντια στὴν ἴδια τους τὴ φύση, ὅταν πρόκειται γιὰ τὸν Θεό».

Ὁ Γάλλος ἱστορικὸς ἀναφέρεται ἐδῶ στὰ ἐξῆς διαδραματισθέντα πρὶν τρία χρόνια γεγονότα: **Σ**τὰ τέλη τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1098, καὶ μετὰ ἀπὸ 40 μέρες πολιορκίας, οἱ Σίιτες Φατιμίδες τῆς Αἰγύπτου, μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν βεζύρη Ἀλ-Ἀφντάλ, γκρεμίζουν μὲ τοὺς καταπέλτες τους ἓνα μέρος ἀπὸ τὰ τεῖχη τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ εἰσβάλλουν στὴν πόλη. **Ο**ἱ ἠττημένοι Σουνίτες Τοῦρκοι συνθηκολογοῦν καὶ τρέπονται σὲ φυγή...

Τὸ ἐπόμενο Πάσχα, ὁ νέος κατακτητὴς τῆς Ἱερουσαλὴμ ἔρχεται ἀπὸ τὸ Κάιρο στὴ πόλη, γιὰ νὰ ἐνισχύσει τὴν ὀχύρωση τῶν τειχῶν τῆς λόγῃ τῆς ἀναμενόμενης ἐπίθεσης τῶν Σταυροφόρων, οἱ ὁποῖοι πλησίαζαν ἀπειλητικὰ.

Ὁ Ἀλ-Ἀφντάλ ἔχει ἤδη πληροφορηθεῖ γιὰ τὸ **θαῦμα τοῦ Ἁγίου Φωτός**. **Κ**αὶ γιὰ νὰ ταπεινώσει τοὺς Χριστιανούς, τὸ Μ. Σάββατο τοῦ 1099, ὁ βεζύρης Ἀλ-Ἀφντάλ εἰσέρχεται μὲ ἔπαρση στὸν **Τάφο**. **Π**ροστάζει ἀμέσως καὶ **ἀντικαθιστοῦν τὰ κανονικὰ φιτίλια** σὲ ὅλες τὶς κανδηλες μὲ ἄλλα, **μὲ σιδερένια φιτίλια**.

Καὶ τότε, ἔγινε τὸ μεγάλο θαῦμα (κατὰ διασωθεῖσα διήγηση ἀνωνύμου): *«...Ξαφνικὰ, περὶ τὴν ἐνάτη ὥρα, τὸ Φῶς κατήλθε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ, πέρασε πάνω ἀπὸ τὶς κανδηλες καὶ ἄναψε ὅλα τὰ μεταλλικὰ φιτίλια. Καὶ ἀμέσως ἡ φλόγα ἄρχισε νὰ καίει μὲ τόσο μεγάλη λάμψη, λὲς καὶ τὰ φιτίλια ἦταν φτιαγμένα ἀπὸ ἴνες παπύρου! Αὐτὸ τὸ μεγάλο θαῦμα, ποὺ φανερώθηκε μὲ τρόπο θεϊκό, ὁ (Αἰγύπτιος) βασιλιάς τὸ ὑποδέχθηκε μὲ ἀπέραντο θαυμασμό. Καὶ ὅλοι οἱ Χριστιανοί, βλέποντάς το, ἀπέδωσαν δοξολογίες καὶ εὐχαριστίες πρὸς τὸν Θεό».*

Τότε ὁ βεζύρης, συγκλονισμένος ἀπὸ τὸ μεγάλο θαῦμα ποὺ ὁ ἴδιος ἔζησε καὶ εἶδε, ἀπελευθέρωσε ἀμέσως ὅλους τοὺς Χριστιανούς αἰχμαλώτους, ποὺ ἐπέστρεψαν στὸ στρατόπεδο τῶν Σταυροφόρων, οἱ ὁποῖοι καὶ ἦταν ἔτοιμοι νὰ ἐξαπολύσουν τὴν τελικὴ τους ἐπίθεση γιὰ τὴν κατάληψη τῆς Ἱερουσαλὴμ.

* * *

ια. Τὸ Ἅγιο Φῶς ἀναβλύζει μέσα ἀπὸ τὸν κίονα (1579 μ.Χ.)

Τὸ Μεγάλο Σάββατο τοῦ 1579 οἱ Ὄθωμανοὶ Κυβερνήτες τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀπαγόρευσαν στὸν Ἑλληνα Πατριάρχη Σωφρόνιο Α΄ καὶ στοὺς πιστοὺς τὴν εἴσοδό τους στὸν Πανίερο Ναὸ τῆς Ἀναστάσεως γιὰ τὴν τελετὴ τοῦ **Ἁγίου Φωτός**.

Εἶχε ἀρχίσει νὰ νυχτώνει, καὶ ὁ Πατριάρχης στεκόταν προσευχόμενος δίπλα ἀπὸ ἓναν κίονα (κολώνα) στὸ ἀριστερὸ μέρος τῆς πύλης τοῦ Ναοῦ, ὅταν ξαφνικὰ **σχίστηκε ὁ κίονας**, καὶ **ξεχύθηκε ἀπὸ ἐκεῖ τὸ**

Άγιο Φῶς, πού άναψε άμέσως τήν **λαμπάδα** τήν όποία κρατοῦσε στά χέρια τοῦ ὁ Ὀρθόδοξος **Πατριάρχης!** Ἐκεῖνος, τότε, άρχισε νά διαμοιράζει τὸ Ἅγιο Φῶς στους πιστούς.

Βλέποντας τὸ θαῦμα οἱ ἐκκλητικοὶ Τοῦρκοι φρουροί, άνοιξαν τότε τὶς πύλες, καὶ ὁ Σωφρόνιος μὲ ὄλους τοὺς Χριστιανοὺς κατευθύνθηκαν πανηγυρικά πρὸς τὸν Πανάγιο Τάφο...

● **Στὴν αὐλὴ τοῦ Ναοῦ στεκόταν** τότε ἓνας Ἄραβας ἐμίρης, ὀνομαζόμενος **Τουνόμ**. **Βλέποντας** τὸ θαῦμα, πίστεψε στὸν Χριστὸ καὶ ὁμολόγησε: **«Μία εἶναι ἡ ἀληθινὴ πίστις, ἡ πίστις τῶν Χριστιανῶν»**. Αὐτὴ ἡ ὁμολογία τοῦ ἐπέφερε καὶ τὴν «διὰ τῆς πυρᾶς» θανατικὴ καταδίκη του. (**Ἡ** μνήμη τοῦ «*Ἁγίου Ἐμίρη*», μάρτυρος τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων, τιμᾶται στὶς 18 Ἀπριλίου καὶ τὰ λείψανα τοῦ φυλάσσονται στὴ Μονὴ Μεγάλης Παναγίας τῶν Ἱεροσολύμων).

Ἴδῶ παρατηροῦμε, ὅτι τὸ Ἅγιο Φῶς κατῆλθε χωρὶς νά ἔχει γίνει προηγουμένως ἡ καθιερωμένη τελετὴ. **Ἐπίσης**, ὅτι ανέβλυσε ἀπὸ μόνο του τὸ ἐσπέρας, μετὰ τὴν δύση τοῦ ἡλίου, τότε δηλαδὴ πού ἔγινε καὶ ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ! (**Τὸ** ἴδιο εἶχε συμβεῖ πολλά χρόνια πρὶν, τὸ ἔτος 617, τρία χρόνια μετὰ τὴν φοβερὴ καταστροφὴ ἀπὸ τοὺς Πέρσες, καὶ πάλιν τὸ ἐσπέρας, τὴν ὥρα πού οἱ πιστοὶ ἔψαλλαν τὸν ὕμνο «**Φῶς Ἰλαρόν**»!).

* * *

Γιὰ τὸ συγκεκριμένο θαῦμα τοῦ «**Φωτὸς ἐκ τοῦ κίονος**» ἔχουμε καὶ γραπτὲς μαρτυρίες. **Μία** ἀπὸ αὐτὲς ἀναφέρει: **«Καὶ ζαφνικά, ἔπεσε ἓνας κεραυνὸς καὶ στὴν ἀριστερὴ πλευρὰ ὁ μεσαῖος κίονας σχίστηκε καὶ ἀπὸ τὴ ρωγμὴ ἐξῆλθε μιὰ φωτιά...»**. Αὐτὴ ἡ μαρτυρία περὶ «κεραυνοῦ», προέρχεται ἀπὸ τὸν Μολδαβὸ μοναχὸ Παρθένιο (1807).

Σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν ἀνάφλεξη τοῦ κίονα, ἡ ὁποία βρῖσκεται καταγεγραμμένη σὲ μαρμάρινη ἐπιγραφή μὲ ἀραβικὰ γράμματα, ὡς ἐπίσης καὶ μιὰ ἄλλη ὅτι: **«Μιὰ βροντὴ καὶ κρότοι δυνατοί, ἐξαιτίας τῶν ὁποίων μερικοὶ τρομάζουν»** τοῦ αὐτόπτη μάρτυρα τοῦ θαύματος Ἀρμένιου χρονογράφου Συμεὼν Λεχατσι, ὁδήγησαν τὸν εἰδικὸ ἐπιστήμονα καὶ Καθηγητὴ «Φυσικῆς τῆς Ἄντοχῆς» Ρῶσο Ακαδημαϊκὸ Ἐβγκένι Μορόζοβ, καθὼς καὶ τὸν Ἑλληνα Καθηγητὴ τοῦ ΕΚΠΑ τοῦ Κλάδου τῆς Μηχανικῆς τῶν Θραύσεων Γεώργιο Παπαδόπουλο, νά ἐρευνήσουν τὸ θέμα.

Καὶ τὸ πόρισμα τους εἶναι, ὅτι **εἶναι ἀδύνατον νά κατασκευάσει**

κάποιος τότε αὐτὴ τὴ ρωγμὴ, (τὴν ἐποχὴ μάλιστα ποὺ ἦταν ἄγνωστος ὁ ἠλεκτρισμὸς) καὶ ὅτι εἶναι ἀποτέλεσμα μιᾶς μικτῆς καταπόνησης, **συνδυασμὸς ἠλεκτρικῆς ἐκκένωσης** (ἰσχυρὸς κεραυνὸς) μὲ **ἰσχυρὴ σεισμικὴ δόνηση**, ποὺ ἔχει τὴν φορὰ ἀπὸ τὰ κάτω πρὸς τὰ πάνω, γεγονόςς ποὺ ἐξηγεῖ καὶ τὸ ζίκ-ζάκ σχῆμα τῆς ρωγμῆς. **Συνεπῶς μιλάμε σαφῶς περὶ θαύματος**, λένε οἱ δύο ἐπιστήμονες.

* * *

Θὰ μπορούσαμε νὰ ἀναφερθοῦμε καὶ σὲ ἄλλες καταγεγραμμένες μαρτυρίες ἐμφανίσεων τοῦ Ἁγίου Φωτὸς. **Δὲν** θὰ τὸ ἐπιχειρήσουμε ὅμως, γιὰ τὴν οἰκονομία τοῦ χώρου, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ πιστεύουμε, ὅτι γιὰ κάθε καλόπιστο ἀναγνώστη ἔχει ἤδη δοθεῖ μέσα του ἡ ἀπάντηση, ἂν δηλ. **ἡ κατ' ἔτος ἐμφάνιση τοῦ Ἁγίου Φωτὸς** εἶναι τέχνασμα, παραίσθησις, ἀπάτη ἢ ὄχι...

Κλείνουμε μὲ δύο σύγχρονες μαρτυρίες, ἐνὸς Ἐπιστήμονα καὶ κάποια προσωπικῆ μου ἐμπειρία.

* * *

ιβ. Οἱ ἐπιστημονικὲς μετρήσεις τοῦ Ρῶσου φυσικοῦ Ἀντρέϊ Βολκόβ, τὸ Μ. Σάββατο, τὸ ἔτος 2008

Γιὰ τὶς ἀνάγκες ἐνὸς ντοκιμαντέρ, ἀφιερωμένο στὸν ρόλο τῶν θαυμάτων στὴ θρησκεία, τὸ Μεγάλον Σάββατο τοῦ 2008 καὶ ὥρα 9 τὸ πρωῖ, ὁ Ρῶσος Φυσικὸς τοῦ Ἐθνικοῦ Κέντρου Ἐρευνῶν τῆς Μόσχας **Ἀντρέϊ Βολκόβ**, βρισκόταν μὲ τοὺς συνεργάτες του καὶ μὲ τὸν κατάλληλον ἐξοπλισμὸ σὲ ἀπόσταση δέκα περίπου μέτρων ἀπὸ τὸν Πανάγιον Τάφο...

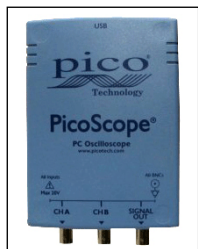

Οἱ παραγωγοὶ τοῦ ντοκιμαντέρ τὸν ἔστειλαν στὰ Ἱεροσόλυμα γιὰ νὰ διερευνήσῃ ἐπιστημονικὰ τὸ θέμα, ἂν δηλαδὴ ἐμφανίζεται κατὰ τὴν στιγμή τῆς καθόδου **τοῦ Ἁγίου Φωτὸς** κάποιο ἠλεκτρομαγνητικὸ πεδίο.

Τὸ βασικὸ ὄργανο ποὺ ἔφερε γιὰ τὶς μετρήσεις τοῦ φάσματος ἠλεκτρομαγνητικῆς ἀκτινοβολίας σὲ συγκεκριμένες συχνότητες, ἦταν ἓνα ψηφιακὸ ὀσillosκόπιο τύπου «*Βέλμαν*», Ἀμερικανικῆς παραγωγῆς.

* * *

Μετὰ ἀπὸ ἓνα χρόνον ἀργότερα, συγκεκριμένα στὶς 21 Ἀπριλίου τοῦ 2009, ἔδωσε μία συνέντευξιν στὴ ρωσικὴ ἐφημερίδα «*Βέρα*», σχετικὰ μὲ τὰ ἀποτελέσματα τῶν μετρήσεων καὶ ποῖα ἦταν τὰ συμπεράσματά του. **Αὐτὰ** ποὺ εἶπε τότε ὁ Ρῶσος ἐπιστήμονας ἦταν πραγματικὰ ἐντυπωσιακά!

Ἐεκίνησε στὴν ἀρχὴ μὲ τὴν γενικὴ παρατήρησις, ὅτι τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ὕλης τοῦ Σύμπαντος βρι-

σκεται σὲ «κατάσταση πλάσματος» (ὅπως λ.χ. τὰ ἄστρα, τὰ γαλαξιακὰ νέφη, τὸ διαστρικό περιβάλλον), πού εἶναι ἓνα πολὺ ἰονισμένο ἀέριο. Πάνω στὴν ἴδια τὴ γῆ, ὥστόσο, τὸ πλάσμα ἀποτελεῖ ἓνα σπάνιο φαινόμενο, τὸ ὁποῖο ὁμως τώρα τελευταῖα μάθαμε νὰ δημιουργοῦμε μὲ τὴ βοήθεια τῆς Ἐπιστήμης. Γιὰ παράδειγμα, στὴ Χειρουργικὴ ἄρχισαν οἱ γιατροὶ νὰ χρησιμοποιοῦν «νυστέρια» ἀπὸ μία λεπτότατη ροὴ πλάσματος, πού φτάνει στὴ θερμοκρασία τοὺς 5.000-7.000 βαθμούς. Αὐτὸ εἶναι ἓνα «ὕψηλῆς θερμότητας» πλάσμα, μὲ τὸ ὁποῖο ἔχουμε τὴ δυνατότητα νὰ τεμαχίζουμε τὴν ὕλη. Ὁ κ. Βολκὸβ πάντως διευκρίνισε, ὅτι ὁ ἴδιος τὰ τελευταῖα 12 χρόνια ἀσχολεῖται μὲ τὸ ἀποκαλούμενο «πλάσμα χαμηλῆς θερμότητας», πού κυμαίνεται ἀνάμεσα στοὺς 40 μὲ 80 βαθμούς. Αὐτὸ ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ ἐπουλώνει τραύματα, μὲ τὴν δημιουργία καὶ χρῆση ἱατρικῶν «ἐπουλωτικῶν» μηχανημάτων, μὲ τὴν παραγωγή τῶν ὁποίων ἀσχολεῖται καὶ ὁ ἴδιος.

• Στὴν ἐρώτηση τοῦ δημοσιογράφου γιὰ τὸ: «-Ποιά σχέση ἔχουν ὅλα αὐτά, μὲ τὸ Ἅγιο Φῶς καὶ τὴν ἀποστολὴ σας στὰ Ἱεροσόλυμα»; εἶπε: «-Ἡ ἐμφάνιση τοῦ Ἁγίου Φωτὸς συνοδεύεται μὲ τὴν ἐμφάνιση ἑνὸς πλάσματος, τὸ ὁποῖο ἔχει ὁμοιότητα καὶ κοινὰ χαρακτηριστικά μὲ τὸ πλάσμα χαμηλῆς θερμότητας. Γιὰ παράδειγμα, τὸ γεγονός ὅτι γιὰ κάποιον χρονικὸ διάστημα, τὸ Ἅγιο Φῶς δὲν καίει καθόλου τὰ χέρια καὶ τὸ πρόσωπο τῶν παρισταμένων». Ἐπίσης, ὅτι «σχεδὸν ἐπὶ χίλια χρόνια τώρα, οἱ αὐτόπτες μάρτυρες τοῦ ἐκπληκτικοῦ αὐτοῦ φαινομένου ὁμιλοῦν γιὰ κάποιες γαλαζόλευκες λάμπεις, οἱ ὁποῖες ἔχουν τὴν ιδιότητα νὰ διαπερνοῦν τοὺς τοίχους τοῦ Ναοῦ, πρὶν καὶ μετὰ τὴν ἔλευση τοῦ Φωτὸς, τὸ ὁποῖο ἔχει ἐπίσης καὶ τὸ χαρακτηριστικό, ὅτι δὲν ἀφήνει καθόλου σκιές». Αὐτὸ τὸ φαινόμενο, τὸ ὁποῖο συμβαίνει μόνο κατὰ τὶς ἡμέρες τοῦ Ἁγίου Πάσχα στὸν Πανάγιο Τάφο, κατὰ τὴ γνώμη τοῦ κ. Καθηγητῆ, «εἶναι μοναδικό», ἀφοῦ ἐκεῖνες τὶς μέρες κάνει ἐκεῖ μεγάλη ζέστη καὶ ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι ξηρή. Συνεπῶς, δὲν ὑπάρχει στὸν ἄνω ὅροφος ἡ ἀπαιτούμενη ὑγρασία, ἢ ὁποῖα ὡς γνωστὸν εἶναι καλὸς ἀγωγὸς τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, μὲ ἀποτελεσματικὰ νὰ μὴν ὑπάρχει ἐκεῖ κάποια πηγή, ἢ ὁποῖα νὰ συντελεῖ σὲ μιὰ δυνατὴ διαφορὰ δυναμικοῦ. Στὸ ἐργαστήριον οἱ ἐπιστήμονες ἐρευνοῦν τὸ πλάσμα χαμηλῆς θερμότητας μόνο στὸ κενό. Στὸν ἀέρα μπορεῖ ἐξίσου νὰ ὑπάρχει, ἀλλὰ μόνο ὑπὸ αὐστηρὰ καθορισμένες συνθῆκες καὶ μὲ πολὺ ὑψηλὴ ὑγρασία. Κατὰ τὴ γνώμη του, λοιπόν, τὸ φαινόμενο πλάσματος πού ἐκτιμᾶται, ὅτι λαμβάνει χώρα στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ Ναοῦ, «ἀπὸ ἐπιστημονικῆς ἀπόψεως εἶναι τελείως ἀνεξήγητο καὶ ἀδικοιολόγητο...».

• Ὑστερα ἀπὸ αὐτὲς τὶς ἐπεξηγήσεις, ὁ Καθηγητῆς ἀναφέρθηκε στὰ γεγονότα, ὡς ἐξῆς: Ἦταν τὸ Μεγάλον Σάββατον τοῦ ἔτους 2008, ὅταν τὸ μεσημέρι ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Θεόφιλος Γ' εἰσήλθε στὸ Κου-

βούκλιο τοῦ Παναγίου Τάφου. Τότε, καὶ συγκεκριμένα τὴν ὥρα 15:04 (15:30, ὥρα Ρωσίας), τὸ ὄσιλοσκόπιο κατέγραψε μιὰ ἀλλαγὴ φάσματος ἀκτινοβολίας, ἐξαιτίας ἐνὸς ἀγνώστου σήματος. Καὶ μετὰ ἀπὸ δύο λεπτά, ἐμφανίσθηκε ὁ Ὁρθόδοξος Πατριάρχης, κρατώντας τὶς δέσμες μὲ τὶς ἀναμμένες λαμπάδες στὰ χέρια του!

• Στὸ ἐρώτημα τοῦ δημοσιογράφου: «**-Τί διακείμενη ἦταν αὐτή;**», ὁ Καθηγητὴς εἶπε, πὼς «**-Ἦταν ἓνα ἠλεκτρικὸ φορτίο, πὸν δὲν γνωρίζω ὅμως ἀπὸ πὸν προῆλθε...**». Αὐτὸ ἦταν **τὸ πρῶτο καταπληκτικὸ γεγονός...** **Τὸ δευτέρου θαυμαστό:** **Ἡ** ἠλεκτρικὴ φόρτιση τοῦ ἀέρα ἦταν ἐμφανὴς ἀκόμη καὶ χωρὶς τὶς συσκευές, πὸν εἶχαν τοποθετηθεῖ ἐκεῖ! **Πολλοὶ εἶχαν ἐκείνη τὴ στιγμή τὴν αἴσθησι, ὅτι κατὰ τὴν ἔλευση τοῦ Ἁγίου Φωτός, σηκώθηκαν ὄρθιες οἱ τρίχες στὰ χέρια τους!** Αὐτὸ εἶναι ἓνα φαινόμενο πὸν μπορεῖ νὰ συμβεῖ μόνον ὑπὸ συνθήκης μεγάλης διαφορᾶς τῶν ἠλεκτρικῶν δυναμικῶν (ἂς ποῦμε λ.χ. μετὰξὺ τῆς στέγης τοῦ σπιτιοῦ καὶ τοῦ πατώματος τοῦ ἰσογείου). Καὶ μὲ τὴν προϋπόθεσι, βέβαια, ὅτι τὸ σπῆτι εἶναι φτιαγμένο ἀπὸ χαλαζία, καὶ ταυτόχρονα ἔξω ἔχει καταγιδα, ἐπικρατοῦν δηλαδὴ συνθήκες μεγάλης ὑγρασίας. Ὅμως, κατὰ τὴν περίοδο τοῦ Πάσχα στὰ Ἱεροσόλυμα, κατὰ κανόνα, δὲν συμβαίνει καμία καταγιδα, συνήθως ἔχει αἶθριο καιρό. Ἀλλά, καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ναός, εἶναι κτισμένος ἀπὸ διάφορα ὑλικά, ὅπως μάρμαρο, ἀσβεστογενὴ πετρώματα, ξύλο, τὰ ὁποῖα ὡς γνωστὸν εἶναι κακοὶ ἀγωγοὶ τῆς θερμότητος. Ὅλα αὐτά, ἀποκλείουν ἐκ τῶν πραγμάτων τὸ ἐνδεχόμενο ἀνθρώπινης παρέμβασις (ὅπως θὰ ἦταν λ.χ. ἡ τοποθέτησι στὸ Ναὸ ἐνὸς τεράστιου μετασχηματιστή, ἀπαραίτητου γιὰ τὴν συσσώρευσι ἠλεκτρικοῦ φορτίου καὶ τὴ μετέπειτα ἐκκένωσι). Αὐτὸς ὁ (τυχὸν) ἰσχυρισμὸς εἶναι ἐξωπραγματικός... Ὅμως, ἡ διαφορὰ τῶν ἠλεκτρικῶν δυναμικῶν, ἐκείνη τὴν κρίσιμη ὥρα τῆς ἐμφάνισις τοῦ Ἁγίου Φωτός, παρ' ὅλα αὐτὰ δημιουργεῖται καὶ ἀποτελεῖ καταγεγραμμένο στὸ μηχάνημα γεγονός! Δὲν εἶναι φαντασία! Καί, ὅλα αὐτὰ συμβαίνουν κάθε χρόνο καὶ σὲ συγκεκριμένη ἡμέρα, τὸ Πάσχα, ὕστερα ἀπὸ τὶς προσευχὲς τοῦ Πατριάρχου στὸ Ἱερὸ Κουβούκλιο! Τώρα, ἔχουμε τὴν τρίτη καὶ τελευταία διαπίστωσι: **Ἡ** ἐμφάνισις τοῦ Ἁγίου Φωτός συνοδεύεται ἀπὸ μιὰ ἠλεκτρικὴ ἐκκένωσι! Αὐτὸ δηλαδὴ σημαίνει, ὅτι ἡ ἐμφάνισις τοῦ Φωτός εἶναι ἀναπόσπαστο κομμάτι ὅλων αὐτῶν τῶν πλήρως ἀνεξήγητων φαινομένων, τὰ ὁποῖα καὶ ἔχουν μιὰ φύσι ἠλεκτρική! Δὲν εἶναι αὐτὸ μιὰ ἐπιβεβαίωσι τῆς θαυματουργικῆς φύσις του;

* * *

Αὐτὰ εἶπε τότε ὁ κ. Καθηγητὴς. Ἀποδεικνύεται ἔτσι καὶ ἐπιστημονικά, ὅτι δὲν ὑπάρχει καμία ἀπολύτως ἀνθρώπινη παρέμβασι στὸ γεγονός τῆς ἐμφάνισις τοῦ Ἁγίου Φωτός, ἄρα ἀποκλείεται ἡ περίπτωσι κάποιου «τρῶκ» ἢ ἀπάτης!

Εξάλλου, ἄς διερωτηθοῦμε: **Π**οίος νὰ ἀποτολμήσει κάτι τέτοιο; **Μ**ιά χούφτα ἡλικιωμένων, κατὰ κανόνα, προσώπων πού φυλᾶνε μὲ κίνδυνο τῆς ζωῆς τους τὰ Πανάγια Προσκυνήματα; **Κ**αὶ γιὰ ποιο σκοπό;

Δὲν εἶναι ὅμως ἡ ἐμφάνιση τοῦ Ἁγίου Φωτὸς καὶ μία ψευδαίσθηση, ἀφοῦ ὑπάρχουν τὰ μηχανήματα πού τὸ ἀποδεικνύουν ὡς γεγονός! **Ε**ἶναι ἓνα ἐπαναλαμβανόμενο κατ' ἔτος γεγονός, μιὰ πραγματικότητα πού βιώνει πλῆθος προσώπων!

Απὸ τὴν ἄλλη πλευρά, δὲν ἔχουμε νὰ κάνουμε **μόνο** μὲ αὐτὸ πού συμβαίνει ἐκείνη τὴν κρίσιμη στιγμή **μέσα** στὸ Ἱερὸ Κουβούκλιο τοῦ Παναγίου Τάφου! **Ε**ἶναι καὶ αὐτὰ πού συμβαίνουν **ταυτόχρονα** καὶ **ἔξω**!

Συγκλονιστικὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα ὀρισμένοι (ὁ Θεὸς καθορίζει ποιοὶ εἶναι ἄξιοι), βλέπουν μὲ τὰ ἴδια τὰ μάτια τους, καὶ βιώνουν ὅλοι οἱ ὀκτὼ τουλάχιστον χιλιάδες πιστοί, οἱ ὁποῖοι ἔρχονται κάθε χρόνο ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς Οἰκουμένης, πού ἀγρυπνοῦν καὶ στοιβάζονται στὸν τεράστιο χῶρο τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως ἀπὸ τὸ βράδυ τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς μέχρι τὸ μεσημέρι τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, μὲ τὴν προσδοκία νὰ καταστοῦν αὐτόπτες μάρτυρες τοῦ **Θαύματος**, καὶ νὰ μεταφέρουν μὲ εὐλάβεια καὶ συγκίνηση μὲ τὰ φαναράκια τους **τὴν Εὐλογία τοῦ Ἁγίου Φωτὸς** στὶς Πατρίδες τους!

• **Τί εἶναι τελικὰ τὸ Ἅγιο Φῶς;** Ὀντολογικά, εἶναι τὸ Ἄκτιστο Φῶς πού συνοδεύει τὴν **Παρουσία** τοῦ **Ἀναστάντος Χριστοῦ**, στὸν τόπο ὅπου ὁ **Κύριος Ἀνέστη!**

* * *

ιγ. Μαρτυρία τοῦ γράφοντος (1977) ἀπὸ τὸν Μοναχὸ Μητροφάνη καὶ πῶς εἶδε ἐκεῖνος τὸ Ἅγιο Φῶς (1926)

Ὁ Ἁγιοταφίτης
Γέροντας Μητροφάνης.

Τὸ ἔτος 1977, ὁ γράφων ὡς τότε φοιτητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ ΕΚΠΑ, συμμετεῖχε σὲ ἐκδρομὴ τῆς Σχολῆς στοὺς Ἁγίους Τόπους, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῶν ἀειμνήστων Καθηγητῶν Μάρκου Σιώτη καὶ Νικολάου Νησιώτη. **Ξ**εναγός μας ἦταν ὁ ἀείμνηστος (τότε Ἀρχιμανδρίτης καὶ μετέπειτα Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Μαραθῶνος) Μελίτων (Καβατσικλής).

Ἦταν ἓνα πολὺ εὐλογημένο Προσκύνημα στὴν Παλαιστίνη καὶ στὸ Σινᾶ, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἔχω κρατήσει σημειώσεις, πού ἀποτελοῦν πηγὴ πνευματικοῦ ἀνεφοδιασμοῦ, σὲ ὄρες δύσκολες...

Μιὰ ἀπὸ τίς πιὸ δυνατὲς ἐμπειρίες ἐκείνης τῆς προσκυνηματικῆς

ἐκδρομῆς, ἦταν βεβαίως τὸ Προσκύνημά μας στὸν **Φρικτὸ Γολγοθᾶ** καὶ στὸν **Πανάγιό Τάφο**...

Θυμᾶμαι, πὼς καθίσαμε ὅλοι ὕστερα σὲ ἓνα μέρος ἀπέξω ἀπὸ τὸν Ζωοδόχο Τάφο, μὲ τὰ σημάδια τῆς ἀνασκαφῆς ἐμφανῆ... **Καὶ** ὁ π. Μελίτων μᾶς συνέστησε τότε ἓναν μοναχό, λέγοντάς μας πὼς ἦταν ὁ μοναχὸς Μητροφάνης, πολλὰ χρόνια φύλακας στὸν Πανάγιό Τάφο, καὶ πὼς εἶχε κάτι σπουδαῖο νὰ μᾶς πεῖ... **Ἦταν** θυμᾶμαι ἓνα συμπαθητικὸ Γεροντάκι, ἡλικίας τότε 77 ἐτῶν, μετρίου ἀναστήματος, μὲ σπινθηροβόλα μάτια, ποὺ μαρτυροῦσαν καὶ διάθεση προσευχητικῆ.

Ἀργότερα, μάθαμε πὼς καταγόταν ἀπὸ τὴν Κερασούντα τοῦ Πόντου, πὼς ἡ οἰκογένειά του εἶχε σφαγιαστεῖ ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ὅτι ὁ ἴδιος εἶχε αἰχμαλωτιστεῖ, κατὰφερε ὅμως νὰ δραπετεύσει, καὶ περπατώντας μέσα ἀπὸ τὰ βουνά, κατόρθωσε τελικὰ νὰ φθάσει στοὺς Ἁγίους Τόπους. **Δύο** χρόνια ἀργότερα, κατὰ τὸ ἔτος 1925, ὁ Πατριάρχης τὸν ἔκλειρε μοναχὸ καὶ τὸν διόρισε φύλακα στὸν Πανάγιό Τάφο.

Ἐξω ἀπὸ τὸν Πανάγιό Τάφο, μᾶς εἶπε ὅτι διακονοῦσε ἐκεῖ γιὰ 53 συνεχόμενα χρόνια, καὶ ὅτι ἄναβε τὶς κανδηλες συμμετέχοντας κάθε χρόνο καὶ στὴν τελετὴ τοῦ Ἁγίου Φωτός. **Θὰ** προσπαθήσω, τώρα, νὰ μεταφέρω ὅσα μᾶς εἶπε τότε (πρὶν δηλαδὴ ἀπὸ μισὸ αἰῶνα!).

* * *

Μᾶς εἶπε λοιπὸν τότε ὁ π. Μητροφάνης (σὲ πρῶτο ἐνικὸ πρόσωπο): *«Ἦμουν 25 χρονῶν, ὅταν ἄναψε μέσα μου ἡ ἐπιθυμία νὰ δῶ μὲ τὰ μάτια μου τὸ πὼς βγαίνει τὸ Ἅγιο Φῶς, ὅταν μπαίνει μέσα στὸν Τάφο μόνος του ὁ Πατριάρχης... Μὲ ἔβαλε λοιπὸν ὁ πειρασμὸς καὶ ἔκανα τὸ ἐξῆς παράτολμο: Πάνω ἀπὸ τὸν Πανάγιό Τάφο, κρέμονται τὰ καντήλια ἀπὸ τὶς σιδηροδεσιές, καὶ ἀπὸ πάνω εἶναι ὁ θόλος τοῦ Ἱεροῦ Κουβουκλίου. **Τὰ** μεσάνυχτα, λοιπὸν, τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς τοῦ 1926, εἶπα στὸν βοηθό μου νὰ μοῦ φέρει μιὰ σκάλα, γιὰ νὰ ἀνέβω καὶ νὰ ἐλέγξω (δῆθεν) τὰ καντήλια, ἂν δηλαδὴ εἶναι ὅλα ἐντάξει μὲ τὸ λάδι καὶ τὶς καντηλιῆθρες τους, καὶ μετὰ νὰ τὴν πάρει, γιατί μπορεῖ νὰ ἀργοῦσα, ἐξᾴλλου μὲ ἓναν πῆδο θὰ μποροῦσα νὰ κατέβω ὕστερα... **Πράγματι**, ἐκεῖνος ἔφυγε, ἔτσι ἔμεινα μόνος μου μέσα στὸ Κουβούκλιο τοῦ Παναγίου Τάφου. **Παρέμεινα** ἐκεῖ κουρνιασμένος σὲ μιὰ ἐσοχὴ τοῦ θόλου ὅλο τὸ βράδυ, γιὰ περίπου δώδεκα ὥρες, μέχρι τὶς 11 τὸ πρωῖ τοῦ Μεγάλου Σαββάτου! **Ἄκουσα** τότε τὸν γνω-*

*στό μου θόρυβο, καὶ ἤξερα πὼς τότε ἔκλειναν τὴν πόρτα, ἔβαζαν χιαστὶ δύο κορδέλλες καὶ μετὰ τὴν σφραγίδα ἀπὸ μελισσοκέρι, ὥστε νὰ μὴ μπορεῖ νὰ μπεῖ κανεὶς μέσα. **Βρέθηκα** λοιπὸν ζαφνικὰ στὸ ἀπόλυτο σκοτάδι, τίποτα δὲν ὑπῆρχε ἀναμμένο μέσα στὸν Τάφο, ὅλα*

ήταν σβηστά... **Έξάλλου**, γι' αυτόν ακριβώς τόν λόγο είχε γίνει πριν έλεγχο, μήπως δηλαδή και ύπῆρχαν κάπου εϋφλεκτες ύλες, σπύρτα κ.λ.π.

Μετὰ ἀπὸ λίγη ὥρα, περίπου στίς 12, ἡ πόρτα τοῦ Τάφου ἀποσφραγίστηκε καὶ ἀνοίξε. **Εἶδα** τότε τὸν Πατριάρχη νὰ εἰσέρχεται στὸν Τάφο, νὰ γονατίζει καὶ νὰ προσεύχεται... **Καὶ** τότε, ἄκουσα κάτι σὰν **ἐλαφρὸ σφύριγμα**, σὰν μιὰ **λεπτὴ πνοὴ ἀνέμου**... **Καὶ** νά! **Αμέσως εἶδα** ἕνα **γαλάζιο Φῶς** νὰ γεμίζει ὁλόκληρο τὸν χῶρο, **πάνω ἀπὸ τὸν Πανάγιο Τάφο!** **Φαινόταν** σὰν ἕνα **λεπτὸ στρώμα πάχνης**, σὰν ἕνα χνούδι! **Διέκρινα** ἀκόμη καὶ τὸν ἰδρῶτα ποῦ κυλοῦσε ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ Πατριάρχη, καθὼς διάβαζε γονατιστὸς τίς Εὐχές... **Σε** λίγο, ἐκεῖνο τὸ **γαλάζιο Φῶς** ἄρχισε νὰ **μεταμορφώνεται** σὲ **ὁλόλευκο**, σὰν αὐτὸ ποῦ βλέπουμε στὸ ψηφιδωτὸ τῆς **Μεταμορφώσεως τοῦ Χριστοῦ**, στὸ Ἱερὸ καὶ πάνω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα, στὸ μοναστήρι τοῦ Σινᾶ! **Καὶ** στὴ συνέχεια, εἶδα πάλι, αὐτὸ τὸ **Φῶς** νὰ

μεταμορφώνεται σὲ **ὀλοφώτεινη σφαῖρα**, σὰν τὸν ἥλιο, ποῦ ἔμεινε γιὰ λίγο ἀκίνητη πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ Πατριάρχη... **Αὐτός**, σὲ κάποια στιγμή ἄρχισε νὰ ἀνυψώνει ἀργὰ τὰ χέρια του, ποῦ κρατοῦσαν 4 δεσμίδες, ἀπὸ 33 κεριὰ ἢ κάθε μία... **Καί**, καθὼς σήκωνε τὰ χέρια του, **ξαφνικὰ ἀναψε ἡ Ἁγία κανδήλα πάνω στὸν Τάφο τοῦ Χριστοῦ** καὶ ταυτόχρονα ἀναψαν καὶ οἱ 4 **δεσμίδες τῶν κεριῶν τοῦ Πατριάρχη!** **Τέτοια** ἦταν ἡ ἐκπληξὴ καὶ ἡ τρομάρα μου, ποῦ ἀπὸ τὸν φόβο μου κόντεψα νὰ πέσω κάτω! **Τὰ μάτια μου εἶχαν γεμίσει δάκρυα...**».

* * *

Ὅλοι ὅσοι βρισκόμασταν ἐκείνη τὴ στιγμή ἐκεῖ, ἔξω ἀπὸ τὸν Πανάγιο Τάφο, καθηγητὲς καὶ φοιτητὲς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, ἀκούγαμε συγκλονισμένοι! **Εἶχαμε** μπροστὰ μας ἕναν ἄνθρωπο, ποῦ εἶχε ἀξιωθεῖ νὰ δεῖ μὲ τὰ μάτια του, πῶς βγαίνει τὸ **Ἅγιο Φῶς!**

Λίγο ἀργότερα, ὁ ἀείμνηστος Καθηγητὴς κ. Μᾶρκος Σιώτης μᾶς ἔκανε καὶ τὴν Θεολογικὴ ἀνάλυση τοῦ γεγονότος. **Μίλησε** γιὰ τὴ σχέση «κτιστοῦ» καὶ «Ἀκτίστου». **Ἦταν** μιὰ ἐξαιρετικὴ ἀνάλυση, ὅπως καὶ ἐκείνη θυμᾶμαι ποῦ μᾶς ἔκανε καὶ στὸ Σαραντάριο Ὅρος, ἀναλύοντας τοὺς ἐκεῖ Πειρασμοὺς τοῦ Κυρίου...

Ἄς ξαναγυρίσουμε, ὁμως, στὸν μοναχὸ Μητροφάνη: **Ἐπειδὴ** ὁμως, ὅπως μᾶς εἶπε, αἰσθανόταν τύψεις γιὰ τὸ παράτολμο ἐγχείρημά του, ἐπειδὴ ἐλλόχευε ὁ κίνδυνος ὅποιοσδήποτε κακόπιστος νὰ θεωρήσει πῶς «ἐκεῖ, κάτι γίνεται», ἀποφάσισε λοιπὸν καὶ τίς ἐπόμενες μέρες ἐξομολογήθηκε τὸ γεγονὸς στὸν Πατριάρχη, ὁ ὁποῖος καὶ (ἂν θυμᾶμαι καλὰ)

μᾶς εἶπε πὼς τοῦ ἔβαλε «κανόνα» γιὰ δύο χρόνια...

* * *

Ὁ κ. Σκαρλακίδης ἀναφέρεται στὸ βιβλίο του στὸ ἴδιο γεγονός, ἐξ ἄλλης ὁμῶς πηγῆς. **Γράφει**, πὼς Πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων τότε ἦταν ὁ Δαμιανὸς Α΄ (1897-1931), ὁ ὁποῖος ἤδη γνώριζε πὼς κάποιος βρισκόταν κρυμμένος ἀπὸ πάνω του στὸν Τάφο, ἐπειδὴ ὁ π. Μητροφάνης εἶχε πατήσει ἄθελά του τὸν φακό, καὶ ἡ λάμψη εἶχε προδώσει τὴν παρουσία του!

Ὁ Πατριάρχης τοῦ ἐκμυστηρεύτηκε τότε, πὼς ἐκεῖνος δὲν εἶχε δεῖ τότε τίποτα! **Καὶ** στὴ συνέχεια: «-**Αὐτὰ** ποὺ θὰ σοῦ ἐμπιστευθῶ τώρα, δὲν θὰ τὰ ἀναφέρεις ποτέ σου, ἕως ὅτου ἀποθάνω». **Καὶ** συνέχισε: «...**Ὅταν**, διὰ τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἀξιῶνομαι νὰ λάβω τὸ Ἅγιον Φῶς ἀπὸ τὸν Τάφο τοῦ Ἀναστάτου Χριστοῦ, μοῦ συμβαίνει τὸ ἐξῆς: **Ἐὰν** ἔχω ἡρεμῆ τὴ συνειδήσή μου καὶ οὐδὲν μὲ ἀπασχολεῖ, ποὺ νὰ ἔχει τὴ δύναμη νὰ ἐπισκιασθεῖ τὴ γαλήνη καὶ τὴν ἀφοσίωσίν μου εἰς τὸν Θεόν, μὲ καταλαμβάνει μία ἀνεξήγητη χαρὰ. **Μόλις** εἰσέλθω ἐντὸς τοῦ Παναγίου Τάφου καὶ ἀνοίξω τὴν Ἁγίαν φυλλάδα καὶ ἀναγνώσω λίγες γραμμὲς ἀπὸ τὶς Ἁγίες Εὐχές, καὶ ἀνυψώσω τὶς δεσμίδες τῶν κεριῶν, τότε ἀνάβει καὶ ἡ Ἁγία κανδήλα καὶ τὰ κεριά. **Ἐὰν**, ὁμῶς, ἡ ἡρεμία τῆς ψυχῆς δὲν μὲ συνοδεύει, καὶ δὲν ἔχω τὴν ἀπαιτούμενη πρὸς τὸν Θεὸ προετοιμασία καὶ ἀφοσίωση, δὲν ἔχω τὴν χαρὰ ἐκεῖνη τὴν ἀνεξήγητη. **Τότε**, μόλις σκύψω διὰ νὰ εἰσέλθω στὸ Παναγιο Μνῆμα, βλέπω τὴν κανδήλα νὰ εἶναι ἤδη ἀναμμένη!».

Ὁμολογεῖ δηλαδή, ὁ ἴδιος ὁ Πατριάρχης, ὅτι ἡ ἐκάστοτε **πνευματικὴ του κατάσταση**, ἐπηρέαζε τὸν τρόπο ἐλεύσεως τοῦ Ἁγίου Φωτός μέσα στὸν Τάφο!

* * *

Ἀναλύοντας τὰ παραπάνω, ὀδηγούμαστε στὸ συμπέρασμα, ὅτι μόνον ὅταν ὑπάρχει πίστις καὶ Χάρις Θεοῦ στὸν ἐκάστοτε Πατριάρχη (ὁ ὁποῖος σημειωτέον ἀπὸ τοῦ ἔτους 1480 μέχρι σήμερα ἀκολουθεῖ τὸ ἴδιο τελετουργικό), γίνεται φανερὸ τὸ θαῦμα στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ Τάφου! **Ἐπίσης** δηλαδή τὸ ἐνδεχόμενο, ὁ εἰσερχόμενος στὸν Τάφο Πατριάρχης, λόγω ἀναξιοσύνης νὰ μὴ μπορέσει νὰ δεῖ τὴν ἔλευση τοῦ Ἁγίου Φωτός... **Βλέπει** ὁμῶς τὸ κτιστὸ του ἀποτέλεσμα, ποὺ εἶναι τὸ ξαφνικὸ ἀνάμμα τῆς κανδήλας καὶ τῶν δεσμίδων μὲ τὰ κεριά!

Τὸ ἴδιο ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ στὸν ἐξωτερικὸ χῶρο τοῦ Ἱεροῦ Κουβουκλίου, στὸν Ναὸ τῆς Ἀναστάσεως, μὲ τοὺς πιστοὺς στὰ Ἱεροσόλυμα.

Δὲν βλέπουν ὅλοι τὴν ἔλευση τοῦ Ἁγίου Φωτός... Ἄλλοι τὴν βλέπουν καὶ ἄλλοι ὄχι! **Β**λέπουν ὅμως ὅλοι τὸ **κτιστὸ ἀποτέλεσμα**, πὸ εἶναι τὸ ξαφνικὸ ἄναμμα τῶν σβηστῶν –μέχρι ἐκεῖνη τὴ στιγμὴ– κανδηλῶν! **Υ**πάρχουν ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ὁμολογοῦν, ὅτι **ἄναψε ξαφνικὰ ἀπὸ μόνῃ** τῆς ἢ **λαμπάδα**, πὸ κρατοῦσαν στὰ χέρια τους! **Α**ὐτὸ συνήθως συμβαίνει σὲ ὅσους ζοῦν καθαρὴ ζωὴ καὶ ἔχουν πίστη.

● **Παρένθεση:** **Α**ὐτὸ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔχει συμβεῖ καὶ σὲ γνωστὸ μας Ἱερὸ Ναὸ στὴν Αἴγινα: **Τ**ὴν στιγμὴ πὸ ὁ ἱερεὺς στὴν Ὠραία Πύλη ἔψαλε τὸ «*Δεῦτε λάβετε Φῶς*», τὴν ἴδια στιγμὴ ἄναψε ἀπὸ μόνῃ τῆς ἢ λαμπάδα πὸ κρατοῦσε στὸ χέρι τῆς, στὴν ἄλλη ἄκρη τῆς Ἐκκλησίας, μιὰ ἀπλῆ, ταπεινὴ Χριστιανὴ γυναίκα!

Ὁδηγοῦμαστε λοιπὸν στὸ συμπέρασμα, ὅτι ἂν ὁ ἄνθρωπος (κοσμικὸς ἢ καὶ ρασοφόρος) σὲ ὁποιαδήποτε θέση (πολιτικὴ ἢ ἐκκλησιαστικὴ) καὶ ἂν βρίσκεται, δὲν ἔχει ὅμως καθαρότητα τρόπου ζωῆς καὶ πίστη, τότε, ὅπως λέγει ὁ Κύριος, «*σε χαλασμένο ἄσκι δὲν μπορεῖ νὰ μπεῖ καινούργιο κρασί*»...

Ὁλοι μας ἀμαρτάνουμε καθημερινὰ «*ἐν πράξει, ἐν λόγῳ, ἢ ἐν διανοίᾳ*». **Κ**ατὰ συνέπειαν, ὅλοι μας ἔχουμε ἀνάγκη μετανοίας... **Ἄ**ς μὴ παροργίζουμε τουλάχιστον τὸν Θεὸ μὲ τὴν ὀλιγοπιστία μας καὶ τὴν ἀμφισβήτηση τῶν ὑπερφυσικῶν σημείων τῆς Χάριτος, σκανδαλίζοντας συνειδήσεις καὶ προβάλλοντας δημόσια λανθασμένες προσωπικὲς μας θέσεις ὡς θέσεις τῆς Ἐκκλησίας...

Ἄς ἀναλογιστοῦμε, ὅτι μπορεῖ σὲ αὐτὴ τὴν πρόσκαιρῃ ζωὴ νὰ κάνουμε τοὺς «ἐπαναστάτες» καὶ τὰ «παλληκάρια», ἐκεῖ ὅμως θὰ δώσουμε φοβερὸ λόγον στὸν Θεὸ τὴν Ἡμέρα τῆς Κρίσεως...

* * *

Ἐνα ἄλλο χαρακτηριστικὸ γνῶρισμα εἶναι ὅτι, στὶς πρῶτες στιγμὲς αὐτὸ τὸ **Φῶς δὲν καίει**, εἶναι **Ἄκτιστο**, μάλιστα μὲ αὐτὸ λούζουν οἱ πιστοὶ τὸ πρόσωπο, τὰ γένια καὶ τὰ μαλλιά τους... **Μ**ετὰ ἀπὸ **λίγο** ὅμως **γίνεται κτιστὸ** (καίει).

Εἶναι δηλαδὴ σὰν νὰ μᾶς λέει σήμερα ὁ Ἀναστάς: - **Νά!** *ἐδῶ Εἶμαι παιδί Μου! Ἀγωνίσου λοιπὸν στὴν (κτιστῇ, φθαρτῇ, ἀνθρώπινῃ) ζωῇ σου, γιὰ νὰ λάβεις τὴν Χάρη Μου καὶ νὰ ἀζιωθεῖς νὰ δεῖς Ἐκεῖ τὸ Ἄκτιστο Φῶς τοῦ Προσώπου Μου, ὅπως τὸ βλέπουν ἤδη οἱ Ἁγιοί Μου!*

Καί, εἶναι χιλιάδες οἱ πιστοὶ πὸ ὁμολογοῦν αὐτὸ τὸ φαινόμενο τῆς ἀρχικῆς ἀκαυστίας **τοῦ Ἁγίου Φωτός!** **Κ**αὶ ἂν ὑποθέσουμε πὸς βρεθεῖ κάποιος ρασοφόρος (ἴσως καὶ λόγῳ τοῦ βάρους τῆς εὐθύνης πὸ αἰσθάνεται ἔναντι τῶν χιλιάδων παρόντων, πιθανόν

και τῆς ἀγωνίας του: «Θὰ βγεῖ ἢ δὲν θὰ βγεῖ τὸ Φῶς;»), ποὺ τολμήσει νὰ κάνει κάτι τὸ ἐντελῶς ἀνθρώπινο, ἢ ἐνέργειά του αὐτὴ ἀπὸ μόνη της δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ ἀκυρώσει ἓνα **μεμαρτυρημένο θαῦμα αἰῶνων!** Τότε, ὁ **Ἀναστάς** θὰ ἔχει ἤδη **στείλει** τὸ **Ἄκτιστο Φῶς**, γιὰ νὰ **ἀνάψει** ἄλλες **κανδηῆλες**, καὶ ἄλλα **κεριά** ἀπλῶν καὶ ἀξίων προσώπων... **Κι** ἐκεῖνος θὰ μείνει μὲ τὴν ὀλιγοπιστία του...

Ἡ ἀπάντηση, λοιπόν, στὸ ἀρχικὸ ἐρώτημα, ἂν δηλαδὴ τὸ **Ἅγιο Φῶς** ὀφείλεται σὲ ἀνθρώπινη ἐπέμβαση ἢ ὄχι, εἶναι μία καὶ μοναδικὴ καὶ ἔρχεται μέσα ἀπὸ τὰ βάθη τῶν Αἰῶνων.**

«Χριστὸς Ἀνέστη»... «Ἄληθῶς Ἀνέστη»!

(*) Βλ. <https://imna.gr/>. Πρωτοπρεσβυτέρου π. Ἐμμανουὴλ Γιαννούλης, νομικοῦ, θεολόγου, τ. καθηγητοῦ Μ.Ε. καὶ συγγραφέως, Τακτικοῦ Ἐφημερίου Ἱεροῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ Ἁγίου Διονυσίου Αἰγίνης. Ἅγιον Πάσχα 2023. • Ἐπιμέλ. ἡμετ.

(**) **Σημείωση** (π. Ἐμμανουὴλ Γιαννούλη): Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ παρατιθέμενα στοιχεῖα προέρχονται ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ **Χάρη Κ. Σκαρλακίδη**: **«ΑΓΙΟΝ ΦΩΣ, τὸ θαῦμα τοῦ Φωτὸς τῆς Ἀναστάσεως στὸν Τάφο τοῦ Χριστοῦ, ἑβδομήντα ἱστορικὲς μαρτυρίες (4ος-16ος αἰ.)»**, Ἀθήνα 2014, Ἐκδόσεις «Ἐλαία», καὶ καταχωροῦνται μὲ τὴν ἄδεια τοῦ συγγραφέα.